

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci Svarez, Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Conimbricensi Academia
Sacrarum Literarum Primarij Professoris. Tractatvs De
Legibvs, Ac Deo Legislatore**

Suárez, Francisco

Mogvntiae, 1619

Lib. X. De lege noua diuina.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94074](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94074)

INDEX CAPITVM
LIBRI DECIMI.
DE NOVA LEGE DI-
VINA.

- Cap. I. *De lege noua, & legislatore Christo.*
 Cap. II. *De materia legis nouae, & praeceptis eius.*
 Cap. III. *De descriptione legis nouae.*
 Cap. IV. *De tempore quo obligauit vniuersum orbem.*
 Cap. V. *De effectibus legis nouae.*
 Cap. VI. *De dispensatione circa legem nouam.*
 Cap. VII. *De perpetuitate legis gratiae.*
 Cap. VIII. *De perfectione legis nouae comparatione veteris.*

Domine miserere nostri, te enim expectauimus, & infra Regem in decore suo videbunt oculi eius, & postea subiungit prædicta verba, & de eodem concludit, Ipse saluabit nos, ac si aperte dicat Christum non solum fuisse venturum ad saluandum, sed etiam ad leges ferendas: Et ita illum locum de Christo, & Ecclesia exposuerunt Hieronymus, & Cyrillus Alexandrinus ibi. Et sine dubio intelligenda sunt omnia illa verba cum proprietate, tum quia nihil est, quod ad improprium vel metaphoricum sensum cogat, tum etiam quia Christus est propriè Saluator, & propriè Iudex cui Pater omne dedit iudicium, vt ipse testatur, Ioan. 5. & de illo testatur Actor. 10. & 17. Petrus, & Paulus. Et etiam propriissimè Rex, iuxta illud Psalm. 2. Ego constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum eius &c. & illud Psalm. 71. Deus iudicium tuum Regi dæ, &c. quæ de Christo sine dubio sunt dicta, vt Ecclesia, & Patres intelligunt, & contextus ipse cogit, & confirmant verba Angeli ad Mariam Lucæ cap. 1. Dabit illi Dominus Sedem David patris eius: & regnabit in domo Iacob in æternum: & ipsemet Christus coram Pilato testatur est, Tu dicis, quia Rex sum ego, ergo cum eadem proprietate prædictum est de illo ferè legistatorem.

Imò ex eisdem verbis colligitur optima ratio, nam omnis Rex ex vi sui dominij, & potestatis est legistator, sed Christus est perfectissimus Rex: ergo est propriè legistator. Idemq; probari potest ex munere iudicis: nam quando iudex est supremus, & summe perfectus, simul est legistator, iuxta illud Iacobi 4. Vnus est legistator, & iudex, qui potest perdere, & saluare. Denique potest simile sumi argumentum ex munere summi Pontificis, quod Christo tribuit Paulus ad Hebræos septimo, & sequentibus. Nam ad summum Pontificem pertinet, vt possit etiam leges ferre in his, quæ ad Deum spectant, ergo hæc potestas maxime fuit in Christo, quia fuit perfectissimus Pontifex, & caput Ecclesiæ. Dicent fortasse, non illi defuisse potestatem tamen non illa vsus fuisse, & ita fuisse legistatorem quasi in habitu, non in actu. Sed hæc euasione inopiissima est, tum quia nomen legisferi, aut legistatoris plus significat, tum etiam quia ita Christus est Iudex, & Rex, vt actu iudicet, & gubernet: ergo ita etiam est legistator, tum præterea, quia non frustra illam potestatem assumpsit, sed vt perfecte suos subditos regeret, & gubernaret, tum denique quia ex Scriptura constat prophetiam illam factam esse non solum de potestate, sed etiam expresse de actu Ieremiæ 31. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & feriam domui Irael, & domui Iuda sedes nouam, & infra, Dabo legem illam in visceribus eorum, quam promissionem per Christum esse impletam, docuit Paulus ad Hebræos octauo, & decimo, & ex sequenti assertionem aperte constabit.

Dico ergo secundò, lex Christi, seu lex noua est vera, ac propriissima lex præceptiua. Est etiam de fide definita in eodem Concilio Tridentino sessione sexagesima, Canon. 19. illis verbis, Si quis dixerit, nihil præceptum esse in Euangelio præter fidem, an ab eam sit, & ideo in Canone 21. cum definit Christum datum esse hominibus etiam vt legistatorem, addidit, Cui obediunt, obedientia autem respondet proprio præcepto, seu legi actuali. Præterea fuerat hæc lex promissa Iesai. 2. De Sion exibit lex, & verbum Domini de Ierusalem, vbi constat esse manifestam prophetiam de aduentu, & prædicatione Christi, & proprietate verbi, Lex, iuxta veram regulam interpretandi Scripturam recinenda est, & ita exposuit Augustinus lib. 17. de Ciuit. cap. 50. & lib. 17. cap. 17. adiungit illud Psalm. 100. Virgam virtutis tue emittet Dominus ex Sion. Quod ita clarum est, inquit, vt non solum infideliter, & inselictiter, sed etiam imprudenter negetur. Et ipsi quidem fatentur inimici ex Sion missam fuisse legem Christi, quod Euangelium nos vocamus, & eam virgam virtutis eius agnoscamus. Vnde licet vox, virga, ibi ad litteram metaphorica sit, optime tamen declarat proprietatem legis, quæ consistit in præcipiendo, & regendo, iuxta illud Psalmi secundi, Reges eius in vir-

gaseræa, & cætera, id est inflexibili, & omnino recta.

Præterea in nouo Testamento euidenter ostenditur impleta per Christum hæc prophetia: nam Matthæi 5. cepit Christus ostendere legistationem suam, perfectius declarando naturalem legem, quam antea intelligeretur, sæpius dicens, Ego autem dico vobis, &c. Et similiter de præcepto charitatis dixit Ioann. 13. Mandatum nouum do vobis, & cap. 14. Hoc est præceptum, vt diligati inuicem, Tulit etiam positua præcepta, vt de Baptismo Ioann. 3. Nisi quis renatus fuerit, vbi necessitas medijs formalibus explicatur, tamen in hac inuoluitur, vel supponitur necessitas præcepti. Et eodem modo includitur præceptum Eucharistiæ in verbis Ioann. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, &c. & præceptum confessionis in illis Ioann. 20. Quorum remiseritis peccata, remittuntur illis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Et præceptum noui sacrificij habetur in verbis illis, Hoc facite in meam commemorationem, Luc. 22. Ac generaliter de tota sua lege, & specialiter de Baptismo tanquam de ianua eius dixit Matth. vlt. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, docentes eos seruare omnia quæcumque mandauit vobis. In quibus verbis, & alijs ponderanda est vox mandati, & præcepti: nam inde aperte colligitur, legem Christi esse præceptiua, ac subinde propriam legem. Et ad idem ponderari potest nomen testamenti, & pacti, quo vtitur Ieremias, & exponit Paulus, quia hoc nomine significari solet in Scriptura, lex supernaturalis, & positua à Deo data. Et ita exponit locum Ieremiæ Hieronym. ibi, & latius Augustinus de Spirit. & liter. cap. 26. & 27. vbi ex professo ostendit, testamentum, quod ibi permittitur, non includere tantum legem naturalem, sed etiam specialem legem à Christo latam, vt in capit. 3. latius explicabimus.

Ratione etiam potest hæc veritas ostendi, quia Christus Dominus ad fidem suam, & dilectionem in mundo propagandam, & conferuandam, & vt mediante hac fide vna fructus redemptionis suæ futuris post se hominibus communicaretur, Ecclesiam suam instituit tanquam vnã spiritualem Rempublicam, in qua ipse regnaret, & vnum corpus mysticum, in quo ipse esset caput, ergo ad prouidentiam eius pertinuit, legem aliquam huic Ecclesiæ dare, per quam in sua institutione, & conuenienti ordine, ac gubernatione conferuari possit. Antecedens constat ex verbis Christi Matth. 16. Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & porte inferi non proualebunt aduersus eam. Et hanc Ecclesiam nomine ouilis significauit Ioann. 10. dicens, Alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouile, & illas oportet me adducere, & vocem meam audire, & fiet vnum ouile, & vnus Pastor. Quo exemplo declarat vnitatem huius Ecclesiæ, & regimen eius sub vno Pastore, vel ipso Christo, vel eius Vicario. Et pro his omnibus ait, se ponere animam suam. Et ideo Paulus Actor. 21. ad Pastores Ecclesiæ dicit, Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. Ex quibus loquutionibus & ex multis alijs, quæ in nouo Testamento, præsertim in Epistolis Pauli leguntur, & ex vnitare Ecclesiæ in symbolo Apostolorum definita, manifestè constat, Ecclesiam Christi esse vnum mysticum corpus ordinarum ad æternam felicitatem, & veram iustitiam per Christum consequendam, indigens spirituali regimine ad suam conferuationem, & ad hunc finem assequendum. Iam ergo probatur prima consequentia, quæ lumine naturali videtur euident, considerata naturali hominis conditione, & alijs rationibus, propter quas in lib. 1. diximus, necessarias esse hominibus leges, quia homo est animal sociale, qui non potest conuenienter conferuari, nisi in communitate perfecta, nec talis communitas potest sine legibus recte gubernari, & ideo iuxta varietatem communi-

Hieron. Cyril. Alexand.

Ratione probatur.

Resoluitur.

Lex Christi est vera ac propriissima lex præceptiua. Cane. Triid.

August.

6.

Confir.

August.

7. Ratione probatur.

munitatum, & diuersos fines earum, variæ etiam leges traduntur, vt ex vsu, & ex superioribus libris satis manifestum est. Cum ergo Ecclesia sit noua Respublica nouo modo congregata, & ad altissimum finem ordinata, pertinuit ad sapientem providentiam CHRISTI fundatoris eius, & ad eiusdem Ecclesiæ perfectionem, & stabilitatem, habere à suo fundatore aliquam legem saltem circa principalia fundamenta talis communitatis, quia sine lege non possit in sua vnitatem moraliter conseruari, vt ex ijs, quæ de materia huius legis dicemus, euidentius constabit.

8. Ad fundamentum hæreticorum negamus præceptorum onus hominibus imponere, propter legem vnâ fidei; vt ab ipsis explicatur. Tum quia non est minus necessaria lex charitatis, quam lex fidei tum etiam quia ad conseruationem ipsius fidei, & ad exercitium eius, tam in cultu Dei, quam in iustificatione hominis alia præcepta erant necessaria, quæ grauiora non sunt, quia ipso spiritu fidei, & nouæ legis redduntur suauiora, & infra dicemus. Neque huic veritati obstat prima appellatio huius legis, qua vocatur, *Lex fidei*, quia hoc nomen non significatur solum præceptum credendi: nam etiam dicitur lex amoris, & vocatur etiam lex spiritus vitæ, sub quo titulo comprehendendi possunt omnia opera necessaria ad spiritualem vitam. Dicitur ergo lex fidei, quia in se habet spiritum, & gratiam, cuius fundamentum, & radix est fides, & quia omnia, quæ præcipit, sunt principaliter fundata in fide, & ad iustitiam fidei consequendam sunt valida. Et ita fere exposuit Augustin. libro de Spirit. & liter. cap. 13. & 14. Minusque iuuant hæreticos verba illa, Marci decimo sexto, *Qui non crediderit, condemnabitur*: nam intelligenda sunt de fide viuâ, seu quod idem est, de illo, qui non credit sicut oportet, id est, non solum speculatiuè, sed etiam practicè, vitam suam cum sua fide conformando. Nam alias constat ex Euangelio Matthæi vigesimo quinto, homines condemnari non solum propter defectum fidei, sed etiam propter defectum operum: nam *Deus reddet unicuique secundum opera sua*, ad Rom. 2. & ideo monet Petrus 2. Epistol. cap. 1. *Sat agite vt per bona opera certam vestram electionem, & vocationem faciatis*.

Lex fidei quid significet.

August.

9.

Deinde non obstat secunda appellatio legis gratiæ, seu gratiæ: nam licet interdum vocetur gratia ab eo quod præcipuum est in ipsa, & maxime intentum, non excluduntur præcepta conuenientia statui gratiæ, & ideo lex etiam appellatur. Neque oportet, vt in singulis locis vtrumque explicetur. Quamuis ergo Ioann. cap. 1. solum dicat Christum fecisse gratiam, non excludit dedisse legem, quod in alijs locis explicatur. Imò ibi etiam comprehendendi potest sub nomine veritatis, tum quia ad hanc veritatem pertinet dare nouam legem promissam, tum etiam quia legislatio, vt est pars iustitiæ, sub veritate comprehendendi potest.

10. Lex libertatis quid significet.

Neque plus obstat tertia appellatio legis libertatis, iam enim in superioribus explicatum est, libertatem Christianam non excludere omnium legum obligationem, sed vel obligationem legis veteris, vel legis peccati, aut eius feruitutem, non vero legis naturalis aut humanæ hominibus conuenientis. Quod si hanc non excludit, multo minus excludet obligationem legis diuinæ à Christo latæ, & maxime necessariae, vt declaratum est. Et ideo Paulus 1. ad Corinthios nono cum dixisset, *Factus sum ijs, qui sine lege erant tanquam sine lege essent*, id declarans subiungit, *Cum sine lege Dei non essem, sed in lege essem Christi*, & ad Romanos sexto, cum dixisset, *Non estis sub lege, sed sub gratia*, ad excludendam falsam interpretationem, & imprudenter libertatem hæreticorum interrogat, *Quid ergo peccabimus, quoniam non sumus sub lege, sed sub gratia*, & respondet, *Abst. & clarissimè ad Galatas 5. cum*

dixisset, *Vos in libertatem vocati estis fratres*, addit correctionem, *tantum ne libertatem in occasione datus carnis, sed per charitatem spiritus seruare inuicem*, omnis enim lex in vno sermone impletur, *Diligis proximum tuum, sicut te ipsum*. Ex quo colligi etiam potest ratio, ob quam dicitur lex Christi lex libertatis, vel quia legem veterem abstulit, vel quia est lex amoris, & non timoris, sicut lex veteris, & ita non coactè, sed spontaneè, & maxima voluntate, ac libertate ad suam obseruantiam inducit, vel quia liberat à feruitute peccati, imò & à lege fomicis: nam licet fomitem non auferat, dat vires ad vincendum illum, vt sentit Augustinus libro primo de continentia, cap. decimo tertio, & de nat. & grat. cap. 57.

Ad quartum denique ex nomine Euangelij nullum argumentum sumitur, tum quia licet Euangelium denominatum fuerit à bono nuntio regi celorum, & salutis per Christum factæ, non excludit reliqua, tum etiam quia illud bonum nuntium promissionis Regni celorum in Euangelio non fit, nisi sub promissione seruandi legem Christi. Et hæretici hoc negantes contra expressa verba Christi & contra alias Scripturas loquuntur: nam Ioann. 15. expresse posuit Christus conditionem, dicens, *Vos amici mei estis, si feceritis ea, quæ ego præcipio vobis*. & iterum, *Si præcepta mea seraueritis, manebitis in dilectione mea*, & c. 14. *Qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est, qui diligit me*, & ad Romanos 8. cum Paulus dixisset, *Sis ihs, & heredes habedes quidem Dei, coheredes autem Christi*, statim subiungit conditionem, *Si tamen compatimur, vt & glorificemur*, quæ est conditio non tantum fidei, sed etiam operum, & 2. ad Thimoth. 2. *Si quis*, inquit, *emundauerit se ab istis, erit vas in honorem*. & iterum, *si sustinebitis, & conregnabimus*, & c. 4. *Reposita*, inquit, *est mihi corona iustitiæ, & c. & infra, Non solum autem mihi, sed & ijs, qui diligunt aduentum eius*, vbi virtute includitur conditio non tantum fidei, sed etiam dilectionis. Et eadem includitur in omnibus testimonijs, in quibus promissio fit facientibus voluntatem Patris, vt Matthæi 7. vel obedientibus, vt ad Hebr. 5. vbi de Christo dicitur, *Didicit ex his, quæ passus est obedientiam, & consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi, causa salutis aeternæ*. Et eodem modo in ipsa prima annunciatione Regni celorum, quæ in Euangelio habetur, ponitur conditio penitentiae, sic enim aiebat Ioann. *Penitentiam agite, appropinquauit enim Regnum celorum* ergo Euangelium non excludit obedientiam, & obseruantiam legis Christi: non ergo repugnat vera lex cum Euangelio.

CAPVT II.

Quæ sit materia legis nouæ, & quæ præcepta eius.

EX causis legis nouæ efficiens & finalis satis explicatæ manent ex dictis in capite præcedenti. Ibi materia legis ostendimus, legislatorem huius legis fuisse Christum Dominum, ac subinde Deum ipsum, tum quia ipse Christus Deus verus est, tum etiam quia per Christum vt hominem Deus loquutus est nobis, iuxta illud ad Hebr. 1. *Nonissimè loquutus est nobis in filio*, & inde in cap. 2. præfert legem nouam veteri, quia illa per Angelos, hæc per Christum data est, & in citato loco 1. ad Corinthios 9. inde concludit, se non esse sine lege Dei, quia est in lege Christi. Est ergo hæc lex diuina, & Christi, nec de eius causa efficiente aliud superest dicendum. Causa item finalis clara est ex dictis in superiori capite: nam finis vltimus huius legis est perducere homines ad regnum celorum, prout specialiter in hac lege promissum est, vtique tanquam iam reflatum, & in fine vitæ per exactam huius legis obseruationem consequendum, vt late declarauit Paulus ad Hebræos 9. Proximus autem finis generalis hu-

11. ad quart.

Causa finalis.

his huius legis est perfecta sanctificatio fidelium per verum & perfectum cultum Dei, & per applicationem meritum & satisfactionum Christi per media & instrumenta ab ipso ad hunc finem instituta. Quod totum satis etiam constat ex nominibus & attributis huius legis quae supra posuimus, & magis declarabitur ex dicendis infra de effectibus huius legis: nam finis & effectus in idem coincidere solent. Intellego autem hunc esse generale finem: nam in particulari singula praecepta habent suos fines proprios: nam alius est finis praecepti Baptismi, alius confessionis vel eucharistiae, vt per se notum est, & in omni lege pro diuersitate praeceptorum ex natura rei est necessarium. Solum ergo superest dicendum de causa materiali & formali, per quas simul essentia & substantia huius legis explicabitur.

Quod ergo spectat ad materiam huius legis, dicere in primis possumus, illam partim moralem esse, partim ceremoniale, ac subinde praecepta huius legis in moralia & ceremonialia distingui posse. Non addimus autem hic certum membrum iudicialium praeceptorum, quod in veteri lege posuimus, quia perfectio huius legis illum praeceptorum ordinem nec requirit, nec admittit. Quod potest commode explicari ex duabus causis, efficiente & finali supra explicatis. Nam Christus Dominus auctor huius legis sicut temporale regnum sibi non assumpsit, nec temporale iudicium, vt ipse ad Pilatum respondit, Regnum meum non est de hoc mundo. Ioan. 18. & Luc. 12. & ad illum qui postularat, Dic fratrum meo, vt diuidas mecum hereditatem, respondit, Homo, quis me constituit iudicem inter vos? ita nec temporale regnum, aut rem publicam politicam instituit, sed solum Ecclesiam suam, quatenus congregatio est ad spiritualem finem per spiritualia media ordinata, & ideo per se tantum illas leges tulit, quae ad hunc finem directe pertinebant. Leges autem iudiciales in lege veteri per se spectabant ad politicum regimen temporalis regni, & ideo Christus in sua lege nihil de praeceptis iudicialibus statuit. Quinimo etiam in Ecclesia Christi, vt talis est, aliquae leges iudiciales sunt necessariae ad politicum regimen ecclesiasticum, quod suo modo spirituale est, nihilominus noluit Christus Dominus per se ipsum illas leges ferre, sed id Vicariis suis commisit, potestatem illas ferendas eis tribuendo, & ideo illae leges non sub lege diuina, sed sub canonica computantur. Proprie ergo loquendo de lege noua diuina in illa non inueniuntur praecepta iudicialia.

Alia vero duo membra in hac lege inueniri, certum est, colliguntur enim aperte ex locis Scripturae supra citatis. Nam in primis de moralibus est totum c. Matth. 5, vbi Christus virtute confert legem suam moralem cum morali antiqua, & ostendit perfectiorem modo se illam tradere, ac declarare, dicens, Ego autem dico vobis, &c. Hanc enim vim habent dicta verba, & communiter expolitores norant, & Augustinus sentit lib. 1. de sermon. Domini in monte, & 1. retractat. capit. 19. Deinde Ioan. 13. & 14. renouat praeceptum dilectionis proximi, quod morale est, & illud suum specialiter appellat: in illo autem praecepto tota lex moralis virtute continetur, vt Paulus dixit, certum ergo est, praecepta moralia contineri in lege noua, & obligare Christianos. Quod non solum est verum de praeceptis fidei, spei & charitatis, quae suo modo inter moralia computantur, vt superiori libro explicauimus, sed etiam de praeceptis Decalogi & de omnibus, quae ad illa reuocantur. Nam priora perfectissima sunt, & maxime pertinent ad perfectionem legis gratiae, posteriora vero etiam sunt necessaria, quia sine illis vera iustitia subsistere non potest. Et ita Christus Dominus Matth. 7. generale principium tradidit, quod omnia moralia continet, Quaeunque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis, cui consonat illud Pauli ad Galat. 6. Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi, vbi non ob-

scure significat, legem Christi totam hanc materiam formalem complecti.

Circa hanc vero partem dubitari potest, an in hac materia morali Christus Dominus aliquod positiuum praeceptum addiderit, praeter omnia praecepta moralia, quae dicuntur esse iuris naturalis, siue consentanei rationali naturae pure sumptae, siue eleuatae per gratiam, seu conaturalis ipsi gratiae. Videtur enim Christus multa praecepta positiuum in hac materia addidisse. Nam in primis est axioma Theologorum quos infra referam, in lege noua non esse alia praecepta, nisi fidei, & sacramentorum. Ex quo axiomate nunc tantum sumo priorem partem affirmantem de praeceptis fidei: nam illa inter moralia computantur, vt diximus, & tamen positiuum sunt, vt praeceptum credendi explicitè Trinitatem, vel mysteria Christi incarnati, passi, &c. haec non praecepta nec semper fuerunt, nec ex natura rei erant necessaria. Et eadem ratione possunt addi praecepta spei: nam tenemur in lege gratiae sperare remissionem peccatorum, & gratiam explicite per Christum, quae obligatio nascitur ex speciali praecepto Christi, nam antea non erat. Item tenemur sperare ingressum in regnum caelorum statim post mortem, si peccati impedimentum omnino sublatum est, & similia: Praeterea de praecepto charitatis Dei, quia tenemur explicite diligere Deum trinum & vnum. De dilectione autem proximi dixit Christus Ioan. 13. Mandatum nouum do vobis, vt diligatis invicem sicut dilexi vos, vbi vocans praeceptum nouum, indicat esse positiuum: nouitas autem videtur in hoc consistere, vt discipuli Christi, id est, Christiani particulare praeceptum habeant se diligendi speciali modo, & peculiari titulo, quia in vno corpore eidem capiti Christo coniunguntur, sicut etiam Christus hoc titulo speciali modo illos diligit, eo quod sunt membra sua. Et ita sentire videtur Tolero ibi in commentario, & annot. 30. Vbi addit, praeceptum illud non fuisse de dilectione proximi, quae ad omnes homines extenditur, sed de dilectione, quam Christiani, eo quod Christiani sunt, inter se habere tenentur, & hoc praeceptum ait, esse proprium Christi, quia à solo ipso datum est, & nouum fuisse in nocte coenae, quia etiam ab ipso Christo antea datum non fuerat. Denique possumus similia facere argumenta de alijs praeceptis moralibus: nam Matth. 5. videtur Christus Dominus aliquas circumsstantias in illis praecipere, quae non sunt de iure naturae, vt est praeceptum de insolubilitate matrimonij, & de euitando iuramento per caelum, & terram, &c. Item praeceptum illud, Benefacite his qui oderunt vos, Item in praecepto orationis addidit specialem formam orandi Matth. 6. & alijs locis videtur praecipere Christianis specialem frequentiam orandi, & modum explicite petendi per ipsum Ioan. 14. & 16. imò totum praeceptum orandi videtur positiuum, & maxime proprium Christianorum, licet vsus orandi antiquior, & vniuersalior sit.

Nihilominus dicendum esse, in lege gratiae nullum esse additum à Christo praeceptum positiuum morale. Sumimus a morale strictè, vt è ceremoniali distinguitur: nam vt lib. superiori adnotauimus, & cetera additum à moralibus actibus possunt dici morales, quatenus ad virtutem moralem religionis spectant, & eius honestatem moralem participant, in quo sensu Christus tulit aliquot moralia praecepta, vt mox patebit. Priori ergo modo intellecta haec assertio sumitur ex d. communi axiomate Theologorum, & ex D. Thom. 1. 2. q. 108. a. 1. in fine, & clarius a. 2. in fine, vbi ait, Lex noua nulla alia opera determinare debuit, praecipiendo vel prohibendo, nisi sacramenta & moralia praecepta, quae de se pertinent ad rationem virtutis, vt non esse occidendū, furandū, & similia. Vbi notanda sunt vltima verba & exempla, negat esse in hac lege alia praecepta moralia praeter ea, quae per se pertinent ad rationem virtutis, i. quae sunt necessaria ad virtutem, vt in vtroque articulo ipsemet explicat. Imò inde rationem sumit, quia cum haec sit lex gratiae

4. Dubitatio.

Tolero

5. In lege naturali nullum esse additum à Christo praeceptum positiuum morale.

2. Materiam huius legis partim moralem partim ceremoniale esse

3. Duo membra d. h. a. explicantur.

August.

gratia, solum ea precipere debuit, vel prohibere, per qua in gratiam introducatur, vel qua pertinent ad rectum gratia vsum ex necessitate. Additque optimam confirmationem, quia in lege veteri non erant alia praecepta moralia praeter ea, quae naturalia sunt, neque enim illa lex addebat positivas determinationes moralibus praeceptis, vt distinctis à iudicialibus, & caeremonialibus, quod supra etiam ostensum est: ergo multò minus lex noua debuit tales positivas determinationes addere, quia quantum ad hoc, (ait Diuus Thomas) lex noua super veterem addere non debuit, & in art. 1. circa finem ait, legem Euangelij, etiam quoad hoc, dicilegem libertatis, quia lex verus tam multa in particulari precipiebat, vt ferè nihil liberae determinationi, subditorum relinqueret: lex autem noua è conuerso nihil per legem positiuam determinat in materia moralis, sed ea solum praecipit, vel prohibet, quae habent necessariam conuenientiam, vel contrarietatem ad interiorem gratiam, quae in fide per dilectionem operante consistit.

Confirmo.

D Thom.

6. *Confirmat doctrina tradita.*
 Constitabit autem magis haec veritas discurrendo per singulas partes inductionis in contrarium factae: non possumus autem de singulis ex professo, & integre dicere, quia oporteret multa ex alijs materijs inuoluere, quod à nostro instituto alienum est: solum ergo punctum praesentis difficultatis in singulis attingemus. Circa praeceptum ergo fidei duo distinguenda sunt, scilicet, reuelatio cum sufficienti propositione credendorum, & obligatio ad credendum ea, quae reuelata, & proposita sunt. Vtrumque ergo reperitur est in omni lege diuina, semperque fuit ad salutem necessarium. Differentia autem inter legem gratiae, & antiquiores est, quod in hoc tempore expressior, & de pluribus mysterijs facta est reuelatio, & generalior propositio, quam in lege veteri, vel naturali & inde consequenter factum est, vt in lege Christi sit obligatio credendi explicitè plura mysteria supernaturalia, quam antea. Et quantum ad hoc dicunt Theologi, legem nouam addi disse aliquid praecepto fidei. Nihilominus tamen probabiliter dici potest, illud praeceptum etiam prout nunc est in lege noua non esse merè positiuum, sed de lege naturae connaturali interiori gratiae, & diuinæ illuminationi, seu reuelationi. Nam ex illis duobus, quae supra distinximus, reuelatio, & praedicatio talis doctrinae fuit ex voluntaria dispositione Dei, & ita dici potest de iure diuino positiuo pertinet ad nouam Ecclesiae institutionem, in qua Christus voluit, esse tantam lucem, & cognitionem Dei, adeo perfectam. At vero obligatio ad credendum, quae inde sequitur, iam non est merè positiuum, quia eo ipso, quod mysteria fidei sufficienter proponuntur, intrinsecè, & ex natura rei sequitur obligatio credendi, quae proposita sunt. Sic ergo licet ex parte obiecti hoc praeceptum possit praesuppositiuè, vt sic dicam, dici positiuum, quatenus supponit reuelationem, quae simpliciter non erat necessaria ex vi iuris naturae, nihilominus formaliter, & in se est quasi naturale respectu gratiae existentis in tali statu, & perfectione. Hoc ergo modo verificatur conclusio etiam in materia fidei, quatenus sub materia morali, id est, necessaria ad bonos, & sanctos mores comprehenditur.

Obicit.

7. Sed instabis, quia in lege noua non tantum est praeceptum credendi haec mysteria quasi ex suppositione reuelationis, & propositionis rerum credendarum, sed etiam est absolutum praeceptum ea audiendi, & sciendi, & consequenter credendi, quod est praeceptum longe diuersum, & simpliciter positiuum: ergo quoad hoc negari non potest, quin lex noua in materia fidei addiderit positiuam praecepta. Assumptum declaratur, quia hoc praeceptum fidei secundum ordinariam legem applicatur hominibus per auditum, teste Paulo ad Rom. 10. ergo vt homines possint obligari ad credendum, necesse est, vt obligentur ad audiendum, ergo per aliquod praeceptum, quod sub nulla

consideratione potest dici naturale, sed positiuum. Et declaratur amplius: nam fideles tenentur nunc explicitè credere mysterium v. g. Trinitatis, vel Incarnationis ex iure diuino, quia talis fides est nunc medium necessarium ad salutem (vt suppono) haec autem necessitas inuoluit praeceptum diuinum, quod non potest esse, nisi absolutum, & positiuum. Nam illud prius quasi conditionatum credendi ea, quae reuelantur, non sufficeret ad dictam necessitatem: nam sine violatione huius praecepti hypothetici, vt sic dicam, posset quis nunquam credere explicitè Trinitatem, aut Christum, ergo vt ad hoc obligentur fideles, necessarium est speciale praeceptum positiuum, & absolutum. Item in Pastoribus Ecclesiae est obligatio praedicandi, & docendi hanc fidem ex praecepto Christi, *Docete omnes gentes, & predicato Euangelium*, Vnde est illud Pauli ad Corinth. 9. *Necessitas enim mihi incumbit, vt enim mihi est, si non euangelizauero hoc autem praeceptum positiuum etiam est.*

8. Incipiendo ab hoc vltimo maioris charitatis gratia, respondeo, praeceptum illud praedicandi, vel docendi datum pastoribus Ecclesiae, in radice, id est, in institutione esse positiuum, in se autem, & formaliter esse naturale. Munus enim Episcopale, seu pastorale est in Ecclesia expositiuum institutione Christi, vt per se constat: supposito autem tali munere obligatio docendi, aut praedicandi Euangelium de iure diuino naturali est, pertinens ad obligationem iustitiae, & fidelitatis, quae intrinsecè ex tali munere nascitur, quod significauit Paulus supra dicens, *Dispensatio mihi credita est.* Ad primum ergo in primis respondeo, cum proportione, non esse necessarium, vt ex parte audientium praecedat speciale praeceptum positiuum audiendi doctrinam, vel praedicationem fidei. Nam si sit sermo de hominibus nondum credentibus in Christum, illi non sunt capaces obligationis proueniens ex praecepto supernaturali, donec illis sufficienter proponatur fides, quia propositio supponit auditum ergo antea non potest praecedere obligatio audiendi proueniens ex supernaturali praecepto. Igitur nulla obligatio praecedat ex parte audientium, sed tantum ex parte praedicantium. Quae moraliter reputari potest sufficiens, quia si ex parte euangelizantium sit zelus, & sollicitudo, non deerunt qui de facto audiunt, ad quod magis trahendi sunt, suauiter inductione inuitando illos, quam rigorosa obligatione. Vel certe quando haec obligatio incipit, magis est ex ratione naturalis, quam ex lege supernaturali. Quia homo naturaliter tenetur veram Dei cognitionem, veramque felicitatem quaerere, vnde quomodo, & quomodo, vel per vocem praedicationis, vel per famam, vel per proprium discursum inceperit dubitare de sua lege, vel statu, tenebitur eis attendere, qui viam salutis docere profitentur: ergo respectu infidelium non est necessarium ponere hoc speciale praeceptum positiuum. Neque etiam respectu iam credentium in Christum, tum quia illi iam obligantur praecepto charitatis infusae erga se ipsos, ad propriam salutem spirituales quaerendam, & consequenter ad audiendum Dei verbum, quando ad suam salutem fuerit necessarium: neque enim ex iure diuino maiorem habent obligationem. Et simili modo teneri poterunt ad audiendam doctrinam fidei quando fuerit necessarium ad credendum, quantum oportet, tunc autem obligatio nascitur ex ipsomet praecepto fidei, de quo dicendum superest.

9. Ad alteram ergo partem respondeo, admittendo, in lege noua esse specialem necessitatem fidei explicitae, tam ad iustitiam, quam ad salutem aeternam consequendam. Concedendo item, hanc necessitatem prouenire ex peculiari institutione Christi domini, quae positiuam sine dubio est, cum non fuerit simpliciter necessaria. Vnde sit etiam consequens, praeceptum talis fidei prout est proprium legis nouae, & diuinum positiuum censeri posse, saltem ratione institutionis. Posita

Posita autem institutione respectu illius, & status legis gratiæ, tale præceptum merito existimari potest connaturale illi. Primò, quia præceptum recognoscendi auctorem legis, & obediendi illi, est valde connaturale cuiumque legi; ad hoc autem necessaria est expressa, & distincta cognitio eius: cum ergo Christus sit auctor huius legis, valde connaturale est illi præceptum credendi in Christum. Cum hoc autem coniunctum est præceptum cognoscendi Trinitatem, ut nunc suppono, quia cum Christus sit secunda Trinitatis persona, non potest haberi fides de illo sufficenter explicita sine fide explicita Trinitatis. Secundò, quia fides præcipitur non solum tanquam speculatiua cognitio, sed etiam tanquam practica, & operatiua; ad vsum autem sacramentorum huius legis necessaria est fides explicita Trinitatis, quam oportet in Baptismo profiteri, & fides explicita Christi, quem oportet in Eucharistia recipere, & Patri in sacrificium offerre; ergo supposita institutione maximè consentanea perfectioni huius status, etiam talis fides, & præceptum eius merito dici potest esse de iure diuino connaturale gratiæ, ut existenti in tali statu, in quo gratia tam perfectò modo communicatur.

10. Atq; hinc facillè respondetur ad secundam partem de præcepto spei, fatemur enim, vsum spei multò perfectionem postulari in lege Euangelij, quàm antea, tum quoad modum sperandi gloriam, tum quoad multa media supernaturalia, nunc enim sperare tenemur remissionem peccatorum per Baptismum, & per absolutionem sacerdotis, & augmentum iustitiæ per alia sacramenta: tum etiam quoad modum sperandi per Christum, & per speciales promissiones per ipsum factas. Non est autem necesse, vt propter has, & similes perfectiones data fuerint in hac lege specialia præcepta positiua circa materiam spei, quia tota hæc perfectio, & obligatio ad illam ex natura rei sequitur, supposita perfectione fidei circa Christum, & redemptionem eius, & supposita tali sacramentorù institutione. Sicut etiam supposita fide incarnationis, & institutione Eucharistiæ, ac fide eius, nascitur in hac lege obligatio adorandi cultu latriæ Christum, tam in se, quàm in Eucharistia, & nihilominus illa obligatio non oritur ex præcepto positiuo diuino, sed ex iure diuino naturali, & connaturali talibus mysterijs: ita ergo de spe dicendum est.

11. Atq; eodem modo dicendum cenfeo de charitatis præcepto. Quod in dilectione ad Deum videtur manifestum. Nam vt verum sit, debere nos nunc diligere Deum, & Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, qui est perfectior diligendi modus, nihilominus illa perfectio, vel obligatio ad illam, non oritur ex præcepto positiuo, sed ex ipsa natura charitatis, supposita tali Dei cognitione, vt perse videtur manifestum. Sicut etiam tenemur colere tres diuinas personas, non ex positiuo iure, sed quia earum excellentiam cognoscimus. Idemq; cum proportione dico de electione ad proximum: nam licet verum existimem, nunc posulari specialem dilectionem inter Christianos, nihilominus cenfeo id non oriri ex speciali præcepto positiuo Christi, sed ex intrinseco, & connaturali ordine charitatis. Nam charitas ex se, & natura sua inclinatur ad magis diligendum magis coniunctos ceteris paribus, & in rebus, seu bonis proportionis coniunctioni, vt latè explicat D. Th. 2. 2. q. 26. præsertim a. 6. & 8. vbi adducit Augustinum lib. 1. de doctr. Christian. c. 28. & Ambros. lib. 1. Officior. c. 7. & Gregorium hom. 30. in Euang. ex quibus hæc sententia confirmatur. Nā quia fideles vt sunt membra Christi, & Ecclesiæ habent inter se specialem coniunctionem, ideo charitas ipsa natura sua magis inclinatur, & obligat ad illos diligendos. Et ideo aiebat Paulus ad Gal. 6. Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autè ad domesticos fidei. Quauis ergo Christus hanc specialem dilectionem Christianorum inter se non explicasset, ipsa charitas de se ad illam obligasset, neq; nunc ad a. Suarez de Legib.

liquid speciale obligat illud præceptum Christi, ad quod charitas de se non obligaret.

Vnde etiam addo, illud Christi præceptum non fuisse de sola dilectione Christianorum inter se, sed etiam ad dilectionem erga infideles extendi. Tū quia perfecta dilectio proximi ad omnes extenditur, & ideo verisimile non est, Christum specialiter commendando dilectionem proximorum, non fuisse loquutum de integra proximi dilectione, quæ ad extraneos quoque extenditur, vt ipsemet explicauit Luc. 10. per parabolam de peregrino sauciato à latronibus, & à Samaritano curato. Tum etiam, quia Christus mandauit, Vt diligatis inuicem sicut dilexi vos, ipse autem nõ solum dilexit discipulos iam credentes, sed etiam infideles, redimendo illos, & desiderando, vt fiant credentes; ergo eodem modo commendauit discipulis dilectionem ad inuicem, quæ sit ad imitationem dilectionis ipsius, ita vt propter ipsum Christum extendatur ad omnes. Et ideo sicut Christiani inter se magis se diligunt, & diligere debent, quàm reliq; homines cuiuscunq; religionis, seu sectæ, ita etiam specialiter amant illos, qui extra Ecclesiam sunt, & illis desiderant coniunctionem cum Christo, & cum Ecclesia. Totum ergo hoc comprehendit Christus sub præcepto suo, & totum est inclinationi, & ordini charitatis consentaneum, & in aliquo etiam gradu, seu euentu necessarium. Quocirca non vocauit Christum illud præceptum nouum, quia sit positiuum, & non naturale, sed vel quia ab ipso fuit renouatum, cum antea esset ferè per prauam consuetudinem antiquatum, vt dixit Clem. Rom. lib. 6. Const. c. 23. inde ostèdens, Christum legem naturalem non abstulisse, sed confirmasse, vel quia nouo modo illud tulit, explicado nouam rationem in obiecto illi, sumptam ex aduentu eius, & ex speciali dilectione sua erga homines, vt videntur exponere ibi Chrysol. hom. 71. c. 23. vel deniq; ex effectu, quia hæc dilectio renouatura erat mundum, vt sensit Augustinus ibi tract. 65.

12. Præceptum Christi de charitate ad infideles se extendit.

Clem Ro. man.

Chrysol. Cyrill.

Ad vltimam partem de moralibus præceptis duo, vel tria breuiter dicenda sunt. Primum est in præceptis Decalogi, & in illis cõtentis, Christum nihil præcepisse in rigore legis, & obligationis, quod non esset de iure naturæ, vel simpliciter, vel supposita institutione alicuius sacramenti. Et ita indissolubilitas matrimonij est de iure naturali, & similiter dilectio inimicorum, & beneficentia, seu misericordia erga illos, vt nunc ex proprijs materijs suppono. In præcepto etiam non iurandi nihil prohibuit, quod iure nature prohibitum non sit, vt latè ostendi lib. 1. de iuramen. c. 2. Deniq; in præcepto orationis nihil addidit tanquam necessarium, quod de iure naturæ non sit, vt explicauit lib. 1. de orat. c. 29. Secundò dicitur in explicanda hac lege morali multa Christum addidisse, quæ ad exactam illius obseruationem vtilissima sunt, & propter ignorantiam hominum, vel per errorem, & deceptionem latebant, vt latè exponit August. in lib. de serm. Domini in monte, & D. Thom. breuiter cõplectitur dicta q. 108. a. 3. Tertiò dicendum est, multa consuluisse Christum in hac materia morali, quæ non ad obligationem præcepti, sed ad perfectionem vitæ spiritualis pertinent, vt constat ex Matth. 10. & 19. & Luc. 9. & 10. Vnde fumendo larè legem nouam, vt comprehendit præcepta, & consilia, sic verum est, multa Christum addidisse in materia morali, quæ sunt vltra præcepta legis naturalis, & quæ in lege veteri data non erant. De his autem consilijs Euangelicis in tract. de statu Religion. latè differuimus, & videri potest D. Thom. dicta q. 108. & 2. 2. q. 184. art. 3. & sequentib.

13. Ad vltimam partem de moralibus.

D Thom.

Vltimò circa eadem præcepta moralia quæri potest, an in lege noua addita sit specialis, seu maior obligatio circa easdem res præceptas lege naturali. Hæc verò interrogatio eiusdè rationis est cum alia simili tractata de lege veteri, ac subinde eodem modo definienda. Dicendum ergo est, Christum Dominum nõ

14. Dubitatio, Responsio.

Nnn folium

solum non abstulisse legem moralem, quatenus est iuris naturalis, sed etiam proprijs legibus, & praeceptis suis easdem res commendasse, ac praecepisse. Hoc constat primò ex verbis eiusdem Christi, *Ego autem dico vobis*, Matth. 5. & *Mandatum nouum do vobis*, Ioan. 13. & *Hoc est praeceptum meum, vt diligatis inuicem*, Ioan. 14. in quo praecepto lex Decalogi impletur; teste Paulo ad Roman. 13. Idem sumitur ex illo Pauli ad Gal. 6. *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi*; ergo lex Christi illa omnia complectitur, quae virtute in illo principio continentur, quae Christus etiã praecepit, cum dixit, *Omnia quaecumq; vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis*, Matt. 7. & Luc. 6. Sic etiam dixit Clem. Rom. dicto lib. 6. c. 23. Christum legem naturalem confirmasse, & significat etiam Aug. li. 10. contra Faust. c. 2. Deniq; ita est consentaneum perfectioni legis nouae: nam sicut lex verus cessauit simpliciter, etiam quatenus propriam obligationem ponebat in materia morali, ita debuit lex noua eandem materiam, quatenus per se bona est, & ad honestatem necessaria, praecipere, & consequenter maiorem quandam obligationem imponere.

Clem. Rom. August.

15. Responso ad autsum.

Atq; ita ex hoc fundamento patet responso ad interrogacionem factam, scilicet, legem nouam addidisse obligationem in tali materia, vel extensiuè propter additionem noui praecepti, vel etiam intensiuè, non solum propter maiorem lucem, maiusq; gratiae auxilium, sed etiam propter auctoritatem Christi interpositam, quam ipse significauit, cum dixit, *Ego autem dico vobis*, & propter eius exemplum, & specialem dilectionem, quem respectum indicauit, cum dixit, *Sicut dilexi vos*, & cum dixit, *Hoc est praeceptum meum*, & Ioan. 13. dixit, *Exemplum dedi vobis*, &c. Neque hoc est contra superius dicta. Negauimus enim Christum addidisse praeceptum positiuum in materia morali quoad rem non praeceptam iure naturae, seu addendo specialem determinationem temporis, loci, aut similitum circumstantiarum ad generalem, & indeterminate obligationem legis naturalis, non tamen negauimus, in eadem materia addidisse nouum praeceptum diuinum, & consequenter obligationem auxilij. Et ideo peccatum Christiani contra legem naturalem, ceteris paribus grauius censetur, quam in homine Gentili in eadẽ materia. Neq; et hoc est contra perfectionem legis gratiae, imò pertinet ad consummatam perfectionem eius, vt praecipiat oia, quae ad integritatem iustitiae apud Deum per se necessaria sunt, praesertim, cum non solum iubeat, sed et iuuat, praebendo auxilium ad implendum quod praecipit, vt infra dicemus.

16.

De altera parte materiae quae maior certitudo appellauimus.

Superest dicendum de alia parte materiae, & praeceptorum huius legis, quam caeremonialem appellauimus, de qua non minor est, sed quodammodo maiora certitudo. Quia per se notum est, sacrificium, & sacramenta pertinere ad caeremonias diuini cultus, vt ex materia de Relig. & de Sacramentis, & ex dictis supra de lege veteri constat. Sed speciale sacrificium, & specialia sacramenta sunt à Christo non solum instituta, sed etiam praecepta, vt est de hie certum, & breuiter probatum est in cap. praecedenti, latius verò & ex professo in tom. 3. & 4. de Sacram. Ergo eodem modo certum est, data esse à Christo in sua lege aliqua diuina, & caeremonialia praecepta. De quibus et est certum, positiuum esse, & non iuris naturalis siue consideretur vt coniuncta institutioni, ac simpliciter, siue per se, & supposita institutione. Prior pars probatur, quia institutio talis sacrificij, & talium sacramentorum nullo modo pertinet ad ius naturale: nam fuit voluntaria determinatio diuini cultus, quem generaliter ius naturale praecipit, ad tales actiones, & caeremonias, quae ratio naturalis non solum non determinat, verum etiam nec inuenire posset, fuerunt ergo, vt ita dicam, adiuuaciones diuinae; ergo fuerunt iuris diuini positiuum, ergo eiusdem ordinis sunt praecepta vt coniuncta tali institutioni. Altera verò pars probatur, quia etiam facta institutione, oportuit ad-

iungi praeceptum ex sola voluntate Christi, quia ratio naturalis et illuminata per fidem non dicitur, vel exigeret obligationem ex vi solius institutionis. Et ita viuent Christo, licet Baptismus esset institutus, non erat sub praecepto, & idem nunc censent aliqui de extrema vnctione. Negare autem non possumus, quin haec praecepta sint valde consentanea rationi, & quali necessaria ex institutione. Nam supposita institutione vnici sacrificij naturaliter sequitur obligatio illud offerendi, quia obligatio colendi Deum per sacrificium, suo modo naturalis est; ergo determinata institutione ad tale sacrificium, consequenter determinatur obligatio naturalis. Verum est autem in institutione vnici sacrificij includi prohibitionem vtendi alijs, quae moraliter aequiualeat praecepto vtendi tali sacrificio, & ideo simpliciter est illud praeceptum positiuum. Quod in praeceptis sacramentorum est clarior, qui vsus sacramentorum etiam in genere non ita est de iure naturali, de proprijs sacramentis loquedo. Nihilominus tamen supposita excellenti institutione sacramentorum nouae legis, & infirmitate, ac indigentia hominis, valde rationi consentaneum fuit praecipere, quod ita instituebatur, quantum in rigore necessitas simpliciter ex praeceptis positiuis orta sit.

Addendum verò est, haec praecepta caeremonialia data esse in lege gratiae perfecto quodam modo accommodato libertati, & perfectioni huius legis. Declaratur, quia ex quatuor membris praeceptorum caeremonialium, quae erant in lege veteri, sacrificia, sacramenta, sacra, & obseruantiae, solum de primis duobus data sunt praecepta diuina in lege noua, de alijs verò duobus data est potestas Ecclesiae ad instituta, & praecipienda illa suo prudenti arbitrio; hoc ergo spectabat ad libertatem, & perfectionem huius legis. Ratio autem est, quia sacrificia, & sacramenta pertinent ad substantiam cultus diuini, sacrificium quidem, quia veluti essentiam cultus diuini externi, & publici continet, sacramenta verò quia ad sanctificationem cultorum Dei ordinantur. Et ideo de his oportuit dari praecepta diuina, vt substantia diuini cultus firma, & stabilis semper in Ecclesia permaneret, & vt per talia signa semper Ecclesia Christi ab alijs sectis vel congregationibus distingueretur. Nam vt Aug. dixit 19. contra Faust. c. 11. *In nullum nomen religionis coagulari homines possunt, nisi aliquo signorum, vel sacramentorum consortio colligantur*. Alia verò duo membra pertinent ad accidentalem cultum, & ad ornatum sacrificij, & sacramentorum, & ideo Ecclesiae dispositioni relicta sunt, vt suo loco latius dictum est. Circa priorem etiam partem huius materiae consultum maxime est perfectioni huius legis, quia Christus Dominus, vt Augustinus notauit epist. 118. c. 1. *Leuis uero ius Augustinus subdidit, & sarcina leuis, unde sacramentis numero paucissimis, obseruatione facilissimis, significatione praestantissimis societatem noui populi colligauit*. In quibus verbis tacite rationem reddit, ob quam talia praecepta quantum caeremonialia non sunt contra legis nouae suauitatem, & libertatem. Addere verò possumus, etiam non esse contra perfectionem huius legis, quia secum afferunt spiritum gratiae, & charitatis, & ad illum obtinendum ordinantur, spiritus autem charitatis facit praecepti sarcinam non solum non prementem onere ponderum, verum etiam subleuantem vice pennarum, vt dixit Aug. lib. de perfectione iustitiae c. 5.

Atque ex his colligitur primò, materiam legis nouae complecti tam actus externos, quam internos. De externis id constat ex dictis de praeceptis caeremonialibus huius legis, omnia enim illa de actibus externis sunt; in materia verò morali illos tantum actus praecipit, qui sunt de lege naturae. De internis verò patet, quia in eis principaliter consistit rectitudo apud Deum, & ideo haec lex praecipue versatur circa actus, in quibus interna iustitia consistit, vel sine quibus esse non potest. Illam enim maxime Christus intendit ideoque dixit Matth. 5. *Nisi abundaueris iustitia vestra, plusquam*

17. Praecipienda data esse in lege gratiae, scilicet quae modo uicem morali praestantissimis legi.

19. Marela in adiuuaciones, quibus interueniunt iustitiam.

plusquam Scribarum, & Pharisæorum non instrabitis in regnum celorum, Pharisæi enim iustitia externa contentiant, Christus autem internam iustitiam querere docet, & actus internos ad illam necessarios præcipit. Vnde duobus modis præcipiuntur per hanc legem actus interni. Primò per se, & directè, ita vt in ipso actu interno quasi consummetur materia præcepti, & hoc modo præcipiuntur actus virtutum theologialium, & actus contrarij prohibentur. Præcipiuntur etiam aliqui actus virtutum moralium; præsertim verò poenitentia, quæ est dispositio ad iustitiam coram Deo. Possent etiam in hoc ordine numerari oratio quatenus in mente consummari potest, & interdu esse necessaria, quamuis verbis exprimi non possit.

19. Alio modo possunt actus interni præcipi propter externos, qui interdum per se primò præcipiuntur, vt constat maximè de præceptis sacramentorù; quia verò præcipiuntur vt morales, & humani, ideo præcipiuntur etiam interni, sine quibus externi morales esse non possunt. Et similiter prohibitis aliquibus actibus externis, necesse est, vt prohibeantur interni, & hoc modo hæc lex prohibet etiam internam concupiscentiam, & praua desideria, vt habetur Matth. 5.

Deniq; hæc lex non solum præcipit operationem, sed etiam modum operandi, & ideo in primis præcipit rectitudinem in intentione vltimi finis, seu æternæ beatitudinis, & deinde iubet etiam bonam intentionem particularem in quolibet opere, & contrariam intentionem prohibet, vt ex Matth. 5. colligitur. In quo solum est aduertendum, intentionem operis non semper præcipi vno, eodemq; præcepto, quo præcipitur opus, & nihilominus considerata tota lege Christi, vt rursus per illam præcipi, & ideo licet vnum, vel aliud præceptum impleri possit sine recta intentione, atq; ad eod sine honesto modo operandi, nihilominus tota lex Christi in nullo opere integrè seruari potest, nisi honesto modo fiat, sicut de lege naturali in superioribus diximus. Nam etiam quoad hoc non est minus perfecta lex Christi. Propter quod ipse dixit Matth. 5. *Omni qui audit verba mea hæc, & facit ea, æstimabitur viro sapienti, qui ædificabit domum suam supra petram*; ex quibus verbis ita colligit Aug. lib. 1. de sermone. Domini in monte, c. 1. *Si quis pie sobrietè, considerauit sermonem, quem loquutus est Dominus, nosse Iesus Christus; puto, quod inueniet in eo quantum ad mores optimos pertinere, perfectum vitam Christianam modum*; quod in difficultu illorum librorum optimè declarat, & D. Thomas hic q. 108.

Aug. D. Thom. 20. Vltimò intelligitur ex dictis, quomodo verum sit axioma Theologorum dicentium, in noua lege nulla esse diuina præcepta, nisi fidei, & sacramentorum, vt loquitur Soto in 4. d. 40. a. 4. & sequuntur alij moderni, & Couar in 4. Decret. c. 6. §. 10. in princ. qui id sumperunt ex D. Thoma in dicta q. 108. a. 1. ad 2. vbi non tam expressè id affirmat, in quodli. autem 4. a. 13. dicit, *legem nouam esse contentam præceptis moralibus naturali legi, & articulis fidei, & sacramentis gratiæ*, vbi nunquam dicit, præcepta fidei pertinere ad præcepta positiuæ legis nouæ, sed solum determinationem articuloꝝ fidei esse peculiarem legis nouæ. Vnde rectè intelligitur iuxta superius dicta, doctrinam, & expressionem fidei esse propriam legis nouæ, & perfectionis eius, cum illa esse coniunctum speciale fidei præceptum, siue illud positiuum vocetur, siue naturale, diuersis respectibus supra explicatis. Sic ergo intelligendum est illud axioma quoad hanc partem. Quoad alteram verò solum est addendum, intelligi de positiuis præceptis, & sub sacramentis comprehendit sacrificium, quia vnium est ex sacramentis quoad rem in illo oblatam, inde enim necessariò fit consequens, vt etiam illius obligatio cadat sub peculiare præceptum huius legis, vt iam explicatum est. Atq; hinc rectè colligit Victor, in relect. de matr. in 2. parte secundæ partis, n. 4. in noua lege nullum esse præceptum

Suarez de Legib.

diuinum negatiuum, quod ad ius positiuum pertinet, quia præcepta sacramentorum tantum sunt affirmatiua. Videri autem potest diminuta illa numeratio, quia præceptum de obedientia Ecclesiastica Prælati Ecclesiæ præstanda, est præceptum legis nouæ, contentum in illis verbis Matth. 18. *Si Ecclesiam nõ audierit, sit tibi tanquam Ethnicus, & Publicanus*; & in illis Ioan. 21. *Pasce oues meas*. Responderetur, distinguendam esse, vt sepe dixi, institutionè à præcepto. Institutio ergo Prælatorù Ecclesiæ, & potestas iurisdictionis eis data, præsertim Petro, & successoribus eius, cum potestate illam cõmunicandi, pertinet ad ius diuinum positiuum huius legis, quod potest reduci ad documenta fidei: nam vnium ex credendis est, Ecclesiam Christi esse vniam, & in vno capite fundatam. Posita autem illa institutione præceptum illud Hebr. 13. *Obedite præpositis vestris*, naturale est, & sub moralib. continetur, sicut præceptum implendi votum, & similia.

Obiectio:

Resp.

CAPVT III.

Vtrum lex noua sit scripta sensibili littera, aut tantum merius in diuina.

Explicata materia, & præceptis huius legis, dicendum sequitur de forma illius. Potest autem hæc lex (sicut qualibet alia) cõsiderari, vel prout est in legiflatore, vel prout exterius indicatur illis, quibus imponitur. Hic ergo non habet locum prior consideratio, quia in superioribus satis explicatum est, quis actus sit lex in ipso legiflatore, & quoad hoc eadem est ratio de hac lege diuina, quæ de alijs. Tractamus igitur de lege noua, vt extra Deum, & Christum existente, & sic forma eius consistit in aliquo signo sufficienter promulgante hominibus, Dei, & Christi voluntatem. Et de promulgatione quidem dicemus in c. sequent. hic a. inquirimus, quale sit illud signum, an sensibile, vel spirituale, & si est sensibile, an sit transiens, vel permanens, seu scriptum? Ratio verò dubitandi esse potest, quia hæc lex hominibus viatoribus in corpore mortali viuentibus, & sensibus vtentibus data est; ergo necessariò dati debuit per signa sensibilia, quia secundum ordinariam legem non potest voluntas Dei hominibus innotescere, nisi per hæc signa: ergo illa sunt de essentia huius legis, vt exterius latet. Potest hoc confirmari ex promissione huius legis facta Isai. 2. & Michæ 4. *De Sion exibit lex, & verbum Domini de Hierusalem*, vbi aperte est sermo de lege externa, & de verbo Dei sensibili, de quo ibidem prædictum fuerat, *Venite, & ascendamus ad templum Domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias suas, vtiq; sensibili, & humano modo*, & ideo designatur locus, in quo hæc lex promulganda erat. Et ita impletum est in prædicatione Apostolorum, quibus Christus dixerat, *Et unites docete omnes gentes, &c. & docentes eos seruate omnia quæcunq; mandauimus vobis*. Vnde & Christus per sensibilia signa præcepta sua tulit, & Apostoli per similia signa illa promulgarunt. Quod si sensibile signum necessarium fuit ad formam huius legis, videtur profectò magis conueniens, vt fuerit verbum scriptum, quia lex hæc stabili, & perpetua est, vt infra dicemus; ergo debuit per signum stabile, & fixum institui quale est scriptura, & non per verbum transiens, vt est vocale. Et confirmatur ex vsu ipso, ideo enim prouidit Deus, vt Euangelica præcepta in nouo Testamento scriberentur.

Ratio dubij.

In contrarium verò est promissio Dei per Jeremiã cap. 31. *Feriam domui Israel, & domui Iuda fœdus nouum. Quod pactum postea sic explicatur, Dabo legem in eam in visceribus eorum, & in cordibus eorum scribam eam. Et hanc promissionem ponderans Paulus ad Hebræos 8. & 10. dicit, hanc esse prærogatiuam noui Testamenti, in qua excedit Testamentum antiquum; idem autem est quoad hoc lex noua, & testamentum nouum;*

Nnn 2 ergo

ergo hæc lex noua non est scripta; vel tradita signo
 sentit illi sicut lex vetus: non est ergo hoc signum de
 forma seu essentia huius legis. Et confirmatur ex loco
 Pauli 2. ad Corinth. capit. 3. *Epistola estus Christi, mini-*
strata à nobis, non atramento, sed spiritu Dei uiui, non in ta-
bulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. Vbi Theoph.
 notat differentiam, quia lex atramento scripta fuit,
 Euangelium autem per spiritum, quam etiam notat
 Augustinus 15. contra Faustum c. 4. Et confirmatur,
 quia Christus huius legis Author illam non scripsit
 externa, & materiali scriptura, sicut Deus per Angelos
 scripsit legem Decalogi, & per Moysen legis datorem
 cætera præcepta. Ergo signum est, hanc legem, per se
 non esse scriptam sicut priorem. Et quamuis verbo
 sensibili, & vocali lata fuerit, quia non poterat alio
 modo indicari communitati hominum secundum
 ordinariam prouidentiam, ut probat ratio in princi-
 pio facta, nihilominus uerbum illud solum fuit quasi
 instrumentum ad scribendam hanc legem in menti-
 bus, & cordibus hominum; ergo hæc lex non potest
 dici scripta sensibilibus, ut sic dicam.

August.
Confr.

Resolutio huius dubij, satis communiter recepta
 est, legem nouam complecti non solum propria præ-
 cepta, sed etiam spiritum gratiæ inclinantis, & dantis
 vires ad legem obseruandam. Inter quæ duo princi-
 palior est spiritus gratiæ, & ideo ab illo principaliter
 denominatur, & quæ illi conueniunt ratione gratiæ,
 simpliciter ei continere dicuntur. Quia ergo gratia,
 & charitas cordi infunditur, ideo simpliciter lex gra-
 tiæ dicitur infundi in cordib. absolute, & simpliciter,
 licet quatenus præcepta continet exterius lata sit, &
 scripta dici possit. Ita docet D. Thom. q. 106. art. 1. &
 sumi potest ex Chrysothomo homil. 1. de Spiritu san-
 cto in die Pentecostes tom. 3. ubi in fine dicit, *Que igitur*
lex quam hodie è celo datam dicit? Spiritus sancti gratia,
 & homil. 28. in imperfecto circa illa uerba, *Venite ad*
me omnes, qui laboratis, &c. Lex (inquit) *præceptum est nu-*
dum, gratia autem uirtus est. Latius uero hoc tradidit
 Augustinus de spirit. & liter. cap. 17. ubi ait, legem no-
 uam esse charitatem diffusam in cordibus nostris per
 Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Vnde conclu-
 dit, *Lex ergo Dei est charitas,* & infra, *Cum in tabulis* (in-
 quit) *scribuntur opera charitatis, lex est operum, & litera oc-*
cidens præuaricatorem; cum autem ipsa charitas diffunditur
in corda credentium, lex est fidei, & spiritus uiuificans dilectio-
rem. Idem ferè repetit c. 26. ubi mouens difficultatem,
 in quo differat lex gratiæ à lege naturæ, cū etiam lex
 naturalis sit scripta in cordib. hominum, iuxta illud
 Pauli ad Roman. 2. *Gentes, quæ legem non habent, natura-*
liter ea quæ legi sunt, faciunt. Respondet gentes, de qui-
 bus loquitur Paulus, non esse infideles gentium, sed
 esse Gentiles conuersos ad fidem, & iam iustificatos
 per gratiam Christi, & ideo legem scriptam in cordi-
 bus eorum non esse aliud, quàm gratiam, per quã di-
 cuntur, naturaliter ea, quæ legi sunt, facere, quia gra-
 tia ipsa perficit naturam, & ubi adest, modo maximè
 consentaneo naturæ lex impletur.

Resolutio au-
dig.

D Thom.
Chrysoth.

August.

4.
Lex imperas
& lex impel-
lens, seu ad-
iuuans.

Postumus autem doctrinam hanc amplius expli-
 care, distinguendo in lege noua duas leges, unam im-
 perantem, aliam impellentem (ut sic dicam) & adiu-
 uantem ad alteram imperantem implendam. Et con-
 cedere priorem consistere in signo aliquo sensibili uo-
 luntatis Christi, & sic posse dici legem uocalem, vel
 scriptam in charta, vel etiam scriptam in mente per
 memoriam, seu dictamen intellectus iudicantis, ser-
 uanda esse talia præcepta. Posteriorem uero legem
 positam esse in propensione charitatis, seu fidei per
 charitatem operantis. Nam impulsus potentia, ha-
 bitus, vel motio solet nomine legis significari, sice-
 nim Paulus ad Roman. 7. concupiscentiæ impulsum
 uocat legem fomitis; ergo multò magis impulsus
 Spiritus sancti interioris immixtus, siue per internas
 motiones, siue per infusione[m] charitatis, potest me-
 ritò lex gratiæ appellari. Hæc autem duæ leges non tã-
 quam duæ omnino distinctæ accipiendæ sunt, sed ut

coniunctæ, & quasi componentes unam perfectam
 Nemo n. absolute loquendo, duas Christi leges, aut
 duas nouas leges admittit, id enim à modo loquendi
 Scripturæ, & Patrum alienum est, debent ergo intel-
 ligi illæ duæ tanquam partes inter se unitæ, & ad cõ-
 stituendam perfectam Christi legem ordinatæ, seu in
 eadè radice connexæ: nam, ut ait Author imperfect.
 supra, *Gratia leuis est, non solum quia leuia ponis mādāta, Author im-*
perfectus quia quod seri præcipit & ipsa in nobis faciendū o- pos-
peratur uirtutem, ut gratia (inquit) *uobis, Diligite inimi-*
cos uestros, & ipsa uiuat ad eos diligendos. Dicitur a gratia
 præcipere, quia talia præcepta postulat tanquam sibi
 connaturalia, vel saltem ut maximè sibi consentanea.
 Quia ergo in hac lege sic spectata, & perfecta lex im-
 pulsus diuini Spiritus perfectior est, ideo ab illa solet
 simpliciter denominari lex fidei, & lex spiritus uitæ,
 atq; eodem modo dicitur lex in cordibus impressa.

Sed licet hæc doctrina uera sit, non uideatur eua-
 cuare difficultatem positam. Primò, quia non satis
 declarat differentiam inter legem ueterem, & nouā:
 nam si ambæ considerentur ut leges imperantes,
 ambæ dicuntur fuisse sensibilibus scriptæ, & per exte-
 riorem doctrinam imperatæ; si uero cõsiderentur ut
 interior receptæ à subditis, ambæ receptæ sunt per
 fidem, & in utraq; fuit necessarius internus impulsus
 Spiritus sancti, ut posset lex integrè, vel dignè imple-
 ri, & ita quoad legem inclinationis, & impulsus, ut-
 traque fuit impressa in corde; ergo non satis explica-
 tur, quid in hoc proprium habuerit lex noua. Secun-
 dò uiget difficultas posita ab Augustino de lege na-
 turæ, neque eius responsio uideatur satisfacere. Nam
 esto concedamus (quod difficultate non caret, licet
 ad hunc locum non pertineat) propositionem illam,
Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legi
sunt, faciunt, extendi posse ad Gentiles conuersos ad
 fidem Christi, nihilominus uerisimile non est, in illa
 non comprehendi Gentiles, qui Christum præcesse-
 runt, & abique lege Moyfi, siue ante illam, siue cum
 illa, per fidem uerum Deum colerunt, & iusti fue-
 runt. Nam de illis uerisimè dicitur, cum legem non
 habuerint, utiq; positiuam diuinam, seu per specialè
 doctrinam exteriorè datam, naturaliter ea, quæ leg-
 is sunt, fecisse, non quidem sine auxilio gratiæ, sed
 connaturaliter illi operando; in illis ergo tẽ uera erat
 lex diuina imperans menti indita, & erat impulsus
 gratiæ cordi etiam impressus, & ita lex naturalis sum-
 pta prouit in fidelibus legis naturæ, quatenus fuit
 impulsua, fuit æqualis legi nouæ in hac perfectione,
 quatenus uero fuit imperans superauit legem nouā,
 quia fuit impressa mentibus sine externa doctrina,
 quod non habet lex noua. Imò hic excessus etiam in
 lege merè naturali reperitur.

Ad hoc pos-
sit diffini-
tas. Roma.
Secundò,
August.

Tertiò relinquitur mihi scrupulus in illa doctrina,
 quia non saluat cum proprietate uerba promissio-
 nis Dei per Ieremiam, cap. 31. *Dabo legem meam in vis-*
ceribus eorum, & in corde eorum scribam eam. Nam lex so-
 lus impulsus non propriè, sed metaphoricè tantum
 est lex, ut lib. 1. in principio ostendimus, & inde dixi-
 mus, legem fomitis nec ueram, nec propriam legem
 esse. Ergo si lex gratiæ solum ratione inclinationis, &
 impulsus dicitur esse impressa in cordibus; necessa-
 rio dicendum est, Ieremiam metaphoricè loqui de
 lege. Consequens autem est inconueniens. Primò ex
 generali regula, quod scriptura propriè est intellige-
 da, si commodè potest. Secundò quia prædixerat, Ie-
 rem. 31. *Feriam domui Israel, & domui Iuda factus nou-*
uum, & postea explicat, quale sit illud pactū, per uer-
ba illa, Dabo legem meam, &c. nomine autem pacti, &c. August. diff.
 deris solet in Scriptura propria lex significari. Et au-
 getur difficultas: nã si hoc modo legem ibi promissã
 interpretetur, occasio datur hæreticis eludendi om-
 nia Spirituræ testimonia, quibus proprietatè, &
 ueritatè legis nouæ supra pbauim. Nã vbi cuiq; est
 sermo de lege noua, aut Christi, dicet heretici, illa esse
 gratiã, non imperantè, sed inclinantè, & ideo uocari
 legem

6.
Tertiò.

August. diff.
similia.

SWAKRE Z
 THO
 D. V. 3

legem fidei, vel spiritus vitæ, non quia aliquid imperet, sed quia interius efficaciter mouet ad credendum, homines per iustitiam Christi imputatam, ut ipsi fingunt iustificari.

7. *Addendum doctrinae, sive dicitur.* Propter hoc addendum censeo superiori doctrinam, legem nouam etiam ut imperantem esse non scriptam exterius, & esse mentibus, & cordibus impressam. In qua assertionem duas partes continentur, vna negans, esse scriptam exterius, alia affirmans esse interius, quæ sigillatim ostendenda sunt. Ut ergo priorem explicem, suppono, legem hanc datam esse per exteriorem doctrinam, atque hoc modo verbum sensibile esse de essentiali forma eius. Hoc enim continet prima ratio dubitandi in principio posita cum verbis Christi, Matth. vlt. Idemque infra probabimus de externa, & publica promulgatione. Nihilominus verò dicimus, hanc legem per se non esse scriptam, quia & ab auctore suo scripta non fuit, vt ex 3. p. q. 41. ar. 4. intelligi potest, vt cum D. Thoma diximus, Christum Dominum doctrinam suam non scripto, sed verbo tantum tradidisse. Et multo tempore durauit, & obligauit hæc lex, prius quam esset scripta, vt sumitur ex Iren. lib. 3. contra hæreses c. 1. & Chryf. homil. 1. in Matth. & Euseb. lib. 3. Hist. c. 19. alias 24. Et patet, nam legis nouæ præcepta solum in Testamento nouo scripta sunt: Testamentum autem nouum octauo anno post Christi passionem cepit scribi, vt sumitur ex Theophyl. in Præfat. ad Matth. quatenus dicit, Mattheum illo octauo anno scripsisse suum Euangelium, suisque inter Euangelia primum. De cæteris autem libris, vel epistolis noui Testamenti manifestum est, post illum annum fuisse conscripta. At verò ante illum annum iam lex noua obligauit magnam orbis partem, & potuisset ita permanere perpetuò, etiam si non esset scripta, vt argumentatur Iren. supra; ergo signum est per se non esse legem scriptam. Quamuis postea scripta fuerit, quasi per occasionem scribendi vitam Christi, vel docendi, aut monendi fideles per epistolas. Simulque Spiritus sanctus ex prouidentia sua id directè intenderit, vt arma daret Ecclesiæ contra hæreticos, qui futuri erant, vt idem Theophylast. notauit. Et confirmatur, quia nonnulla præcepta diuina huius legis, vel institutiones eius non sunt satis aperta, & per modum legis scriptæ in canonicis libris, vt ex materia fidei, & traditionibus nunc suppono; ergo signum est, præcepta diuina huius legis, etiam propria, & imperantia per se non postulare, vt sint scripta exterius in charta sensibili.

D. Thom.

Iren. Chryf. Euseb.

Theophyl.

Confirm.

8. *Hinc inferitur.*

Ex probatione autem huius partis inferitur necessitas alterius. Nam hæc lex tradita fuit à Christo vt in Ecclesia sua perpetuò duraret: præcepta autem solo verbo tradita, nisi permanenti modo scribantur, citò trahunt, & si soli memoriæ hominum committantur, facillè vel traduntur obliuioni, vel per imperitiam, negligentiam, aut malitiam peruertuntur, vel mutantur. Ergo cum præcepta huius legis per se non fuerint exterius scripta, debuerunt interius scribi, vt permanent, & non debuerunt committi soli memoriæ hominum, quia debebant incorrupta conseruari; ergo oportuit, vt per specialem Spiritus sancti gratiam, & prouidentiam interius scriberentur. Scripta autem sunt in mentibus, & superscripta in cordibus, vt explicuit Paulus ad Hebr. 8. id est, in intellectu per abundantiam luminis fidei, & supernaturalis doctrinæ, & in voluntate per abundantiam spiritus, & amoris. Nam licet huiusmodi præcepta propriè, & formaliter videantur scribi in intellectu, vel in actu primo per species & lumen, vel in actu secundo per iudicia, & dictamina ad hanc legem pertinentia, nihilominus etiam in voluntate, suo modo scribuntur, non solum quoad impulsum, qui est formaliter in voluntate, sed etiam quoad ipsa præcepta, qua rectè dici possunt esse obiectiua in voluntate, quæ ad illa bene est affecta. Nam sicut amans dicitur esse

Suarez de Legib.

in amato, & conuerso, ira qui amat legem rectè dicitur habere illam impressam in corde suo, sicut etiam Deus ipse dicitur esse in amante ipsum. Et hæc inscriptio in affectu valde confirmat alteram, quæ est in intellectu, quia quæ diliguntur, multum cogitantur, & ita firmiter menti adhærent. Item quia quæ diliguntur, suauiter implentur, & vsu ipso magis firmantur. Cæpit autem fieri hæc interna legis nouæ inscriptio, primum quidem in Apostolis, & mediante illorum ministerio facta est in Ecclesia, & in ea permanet per specialem Spiritus sancti assistentiam, & abundantem gratiam, & ita per se sufficeret ad perpetuitatem huius legis, etiam in charta scripta non esset, vt rectè dixit Iren. l. 3. c. 4. Et fortasse hunc modum internæ inscriptionis indicare voluit Iren. dicto c. 31. quando post dictam promissionem subdit; *Et non dolebit ultra vir proximum suum, & vir fratrem suum, dicens, Cognosce dominum, omnes enim cognoscent me à minimo vsq; ad maximum, ait Dominus, quia propitiabor iniquitatibus eorum, &c.* nam his verbis significatur abundantia luminis, doctrinæ, & gratiæ, per quam Deus facturus erat, vt sua lex noua in mentibus, & cordibus imprimeretur, vt doctè explicuit Franciscus Ribera in c. 8. ad Hebr. Addi denique hic potest, quod notauit Macar. senior hom. 47. in princ. hanc differentiam indicatam esse in signo distinctiuo verusque populi: nam Iudæi ex circuncisione externa agnoscebantur esse populus Dei, modò populus Dei peculiaris intus notam circuncisionis cordi suo insculptam suscipit.

(Iren.)

Ribera; Macar.

Ita ergo satisfactum est tertriæ difficultati, & ex eadem doctrina facillè expeditur prima, & explicatur differentia inter legem veterem, & nouam; tam vt sunt leges propriè imperantes, quam quoad gratiam impellentem. Nam lex vetus per se fuit scripta, & ex scripto promulgata, vt supra visum est, & ex scriptura constat. Item non fuit peculiari gratia, aut spiritu cordibus illius populi impressa. Quia licet Deus non negauerit illi populo sufficientem gratiam, vt per fidem susceperet illam legem, & per voluntatem ad illam assiceretur, & eam posset implere, nihilominus non communicauit illi populo illam abundantiam lucis, & gratiæ, quam Ecclesiæ Christi reseruauit, ratione cuius dicitur lex aliqua specialiter cordibus imprimi. Et ideo lex noua data est cum effusione Spiritus sancti, & signis visibilib. eius; vetus autem solum cum externis signis timoris, & maiestatis, vt Sancti frequenter declarant, & specialiter Chryf. hom. 1. in Matth. & in imperfecto hom. 28. Addimusque veterius, illam quoque gratiam, quæ in lege veteri dabatur ad credenda, & implenda eius præcepta, non fuisse ex illa lege, neque ex vi illius status, in quo nondum Christus gratiam hominibus meruerat, nec pro peccato satisfecerat. Et propterea ratione illius gratiæ non potest lex vetus dici mentibus indita, sed potius illud attribuendum est legi gratiæ, vt in paragrapho sequenti explicabitur.

9. *Solutur 2. difficultas.*

Differentia inter legem veterem, & nouam.

Ad secundam difficultatem concedo, iustos viuentes in lege naturæ habuisse legem menti inditam, præsertim legem fidei, spei, & charitatis, & religionis infusæ, quæ est connaturalis ipsi gratiæ. Dico tamen, illos etiam iustos quantum ad illam legem pertinuisse ad legem gratiæ per fidem Christi, propter cuius merita iustificabantur, vt docuit Aug. de spirit. & litera, c. 17. & ex illo D. Th. q. 106. a. 1. ad 3. & a. 2. ad 3. & q. 107. a. 1. ad 2. Sic ergo necessarium non est, vt in hoc abfolutè differat lex gratiæ à lege illa naturali. Et nihilominus differt maxime in gradu perfectionis: nam in illo statu legis naturæ, quia nondum redemptio erat impleta, non communicabatur abundantia spiritus, nisi rarò, & quibusdam primarijs, & præelectis viris, & ideo facillè amittebatur gratia, & lex illa, prout erat infusa, facillè de mentibus debebatur. In lege autem noua est longè perfectior illuminatio, & inspiratio gratiæ, & ideo perfectiori etiam modo lex Christi

10. *Ad 2. difficultatem.*

Ad 2. difficultatem.

August.

Nnn 3 cordi-

Cordibus est impressa. Similiter potest alia conuenientia, & differentiã considerari: nam etiam in lege natura si quod fuit præceptum supernaturale non fuit scriptura exterius, sed reuelatione acceptum, & per traditionem conseruatum mediante fide, vt est illud de adhibendo paruulis remedio originalis peccati. In hoc ergo fuit aliqua similitudo inter illum statum, & legem gratiæ. Ex diuerso tamen principio: nam in illo tempore tam pauca mysteria reuelabantur communi corpori Ecclesiæ, & tam pauca præcepta supernaturalia dabantur, vt sola traditione possent conseruari, in lege autem gratiæ licet per plura præcepta supernaturalia, tot dantur auxilia gratiæ & tanta est assistentia Spiritus sancti, vt ratione illius sufficienter sint expressa cordibus, & mentibus fidelium, vt in eis possent perpetuò durare, quamuis ad maiore perfectionem, & suauitatẽ, etiam prouiderit idẽ Spir. S. vt præcipua ex illis canonicè scriberetur.

11. *Simarijs.*

Deniq; etiam concedo, legem purè naturalem esse scriptam in mentibus, & aliquo modo in cordibus Gentilium, etiam infidelium, illosq; propriè cõprehendi sub verbis Pauli ad litteram intellectis. Nam in illis gentibus perfecta erat rationalis natura, cuius hæc lex est naturalis proprietates, & interdum poterat facere aliquod opus, quo ostenderent talem legem scriptam in mentibus suis, vt in sequenti tractatu de gratia latius dicemus. Neq; hoc est cõtra singularem prærogatiuam legis gratiæ, tum quia lex illa non fuit supernaturaliter indita, & infusa, sicut promissum erat de lege noua, tum etiam quia licet lex natura ita sit scripta in mente, vt non possit omnino deleri, & licet per impulsum sit aliquo modo in uoluntate, quatenus naturaliter ad honestum inclinatur, nihilominus ita est per concupiscentiam, & corporis infirmitatem impedita, vt sine auxilio gratiæ nec impleri possit, nec ab erroribus pura seruari: lex autem gratiæ ita imprimitur mentib. per uirtutẽ spiritus, vt detet uires, quibus, & cõseruari possit, & suauiter obseruari.

CAPVT IV.

Quando ceperit lex noua obligare tam populũ Iudaicum, quam uniuersum orbem.

1. *Obligatio legis nouæ.*

2. *Thom.*

3. *Trid.*

Explicatis causis legis nouæ, dicendum sequitur de eius effectib; inter quos obligatio est quasi formalis, & intrinsecus effectus, vt supra de lege in communi dictum est, & ideo ab illo incipimus, si mulq; promulgationẽ necessariã ad hanc obligationẽ, & personas, ad quas extendatur, declarabimus, qm hæc omnia inter se connexionẽ habent. Et quia tunc lex incipit obligare, qm incipit esse plenè, & perfectè constituta, ideo in uel explicandũ erit initium legis nouæ. De quo D. Th. q. 106. a. 3. inquiri, cur non fuerit data à principio mundi, & optimas rationes adducit. Præcipua uerò est qd abundantia gratiæ, & pfectio non debuit dari, donec auctor gratiæ illã hominib. mereretur, vt sumitur ex Ioan. 7. & ad Rom. 8. Ex qua rõe colligitur, quã sit, hanc pendere ex alia cur Christus Dominus non statim uenerit in princ. mundi, quæ in materia de Incar. sufficienter tractata est. Dicit uerò aliq; quatenus gratia ipsa uocatur lex gratiæ, eatenus dici posse legẽ gratiæ datã esse hominib. à principio mundi, quia gratia, & fides sèper hominib. communicata est. Sed hic modus loquendi iustificatus est: nã eo modo, quo nomẽ legis gratiæ tribuitur gratiæ, solũ gratiæ Euãgelicæ, i. perfectæ, & abũdanti tribuitur. Vnde illa potius dicitur lex naturalis, uel connaturalis gratiæ, hic uerò de positua lege diuina per Christum data sermo est, de qua cõstat, non potuisse antè Christi incarnat. incipere. Supponimus deinde legẽ hanc vim habere obligandi in conscientia per pcepta sua. Hoc est certũ de fide, & planè intentũ à Conc. Trid. in definitione sua ses. 6. can. 19. 20. & 21. & hoc pbant oia adducta in i. c. Supra n. ostensũ est, legẽ ueram & iustã obligare in conscientia: ergo maximè obligat in conscientia. Deinde hoc per se constat in præcept. moral.

& de pceptis sacramentor. id tractatur in suis locis. Secundo suppono vt certum, hanc legem ex intentione Dẽi, & Christi latam esse pro uniuersis hominibus uiatoribus, quod est de fide certum, & constat ex uerbis Christi Matth. vlt. *Data est mihi omnis potestas in celo, & in terra, euntes ergo docete omnes gentes, &c.* ubi præmittit potestatem uniuersalem, vt inferat legem esse uniuersalem pro toto mundo, & ideo omnibus hominibus esse prædicandũ. *Docentes, inquit, eos seruari omnia quæcumq; mandauit uobis, sic etiam Marci vlt. dixit, Euntes in mundum uniuersum predicare Euãgelium omni creaturæ.* Et hoc ipsum prædictum fuerat per Dauid Psal. 2. *Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum eius, & infra, Reges eos in uirga ferreas, i. inflexibili, & iusta.* Et consonat illud Isa. 2. *Eleuabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi, & dicent, Venite, & ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos uias suas, & ambulauimus in semitis eius, quia de Sion exiit lex, & uerbum Domini de Hierusalem.* Et ad hoc ipsum confirmandum ualent omnia testimonia Scripturæ, quæ sunt de uocatione gentium, Psal. 106. Isa. 49. & similia. Item reuelatio facta Petro Act. 10. & definitio Concilij Apostolici Act. 15. in quibus locis tanquam manifestum supponitur, hæc legem pro Iudæis latam esse, & etiam gentes comprehendere.

3. *Consi.*

Quin potius multi Iudæi, tunc credebant, & dicebant, non fuisse prædicandum Euangelium Gentilibus, quia promissiones factas Abraham solis Iudæis esse factas contendebant. Quem errorem breuiter sermone repulit Petrus Act. 11. latissimè autem refutat Paulus in Epist. ad Roman. radicem eius ostendens. Quæ erat, quia Iudæi de suis operibus secundum legem factis præsumebant, & propter illa putabant ipsis solis datum esse Christum, & omnia eius bona, & consequenter etiam legem. Paulus a. ostendit, gratiam Christi gratis dari, & ideo in Christo nõ esse distinctionẽ Iudæi, & Græci, nec circumcisionem, aut præputium aliquid ualere, sed fidem per charitatem operantem, quæ quantum est ex parte Christi, omnibus sine discrimine communicatur. Ex quo principio colligitur ratio à priori assertionis, quia Christus est Redemptor uniuersalis omnium hominum; ergo etiam esse legislator omnium, diuerso tamen modo. Nam fuit Redemptor omnium hominum, etiam illorũ, qui Christum vt hominem præcesserunt, & qui à principio mundi fuerunt, quia pro illis satisfecit, & per merita eius præuisã iustificati sunt. Legislatoris a. munus oia ca præcedentes exercere non potuit, quia iam non derant uiatores, pro quib; solis datur lex. Circa omnes a. qui tempore aduentus Christi uiuebant, uel postea futuri erant, exercere potuit Christus munus legislatoris, & ideo sicut omnes redemit, ita omnes sua lege obligauit, quia per obseruationẽ huius legis salutẽ, & redemptionẽ eius participaturi erant. Deniq; hæc ratio Ecclesiæ Christi non est particularis, sicut antiqua Synagoga, sed est Catholica, vt habetur in Synbolo, i. uniuersalis quoad loca, & personas, & tempora ab institutione Christi: ergo & lex uniuersalis est.

4. *De consensu.*

His ergo positis, difficultas est, quando ceperit hæc lex homines obligare. Et quoniam mihi certum est, in cepisse à Iudæis, iuxta illud Pauli Act. 13. *Vobis obligationẽ oportebat primũ loqui uerbum Dei, & c.* ideo prius de illis dicemus, & postea de gentibus. Est igitur multorum opinio, legem nouam cepisse obligare priusquam cepisset ab Apostolis promulgari in die Pentecostes. Modus a. hic opinandi tripartitus est. Nam quidam dicunt cepisse obligare ante mortem Christi, saltem quoad ea, quæ tunc Christus instituerat, vt g. quoad Baptismum, quem vt necessarium iam pposuerat, dicens, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto nam Augustinus libr. 1. de origine animæ, in cap. 9. dicit, Ex quo illud à Christo dictum est, nemo fit membrum Christi sine Baptismo aqua, uel sanguine.* Hæc uerò opinio probabilis non est. Vnde in hoc distinguendum

5. *Prima opinio. Modus opinandi tripartitus.*

6. *August.*

guendum est inter doctrinam fidei, & legem, & inter obligationem credendi, & obseruandi legem. Ante mortem enim Christi ex eius doctrina sufficienter audita, & precepta eius contestatione per miracula, vel per alia signa, statim oriebatur obligatio credendi, quia preceptum fidei, vt supra dicebam, quoad hoc non est positium, sed naturale, supposita reuelatione, id est, connaturale illi. Et ita obligati fuerunt Iudaei, etiam viuente Christo ad credendum illum esse Messiam, & consequenter obligari potuerunt ad parendum illi, saltem in animi preparatione, id est in proposito obediendi, si quid praeceperet. Quia de Messia predictum erat Deut. 18. *Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis sicut me, suscipiet tibi Dominus Deus tuus, ipsum audies.* Similiter Petrus ex eadem obligatione credidit, Christum esse filium Dei viui, quia iam hoc Pater ei sufficienter reuelauerat, media eiusdem Christi praedicatione. Neque ad hanc obligationem erat necessaria aliqua mora, vel maior promulgatio publica. Quia, vt dixi, hoc praecceptum naturale est supposita sufficienti propositione doctrinae, & ideo non requirit aliam promulgationem praeter sufficientem doctrinae propositionem. Vnde si priuatum facta fuerit vni, vel alteri, illos obligabit, si vero publice, obligabit audientes, in reliquis vero nulla inde orietur obligatio, iuxta verbum Christi, Ioan. 15. *Si non venissem, & loquar ut fuisset eis peccatum non haberent hunc a. excusationem non habens de peccato suo.*

5. *Statum quo-
stionis magis
operatur.*

In praesenti ergo non tractamus de hac obligatione credendi, nec de praeccepto quasi naturali, ex quo illa nascitur, sed loquimur de lege Christi, prout est positum diuina. In qua tria illa distingui possunt, quae supra in lege veteri distinguiimus, scilicet institutio, utilitas, & obligatio. De institutione igitur etiam non tractamus, cum constat, quoad aliqua huius legis sacramenta incepisse institutionem eius ante Christi mortem, vt de Baptismo, de Eucharistia, de Sacerdotio, & de Sacrificio, & si quod fortasse aliud nocte Coenae peractum est, quoad alia vero esse institutionem consummatam post Resurrectionem, ante Ascensionem Domini, vt quoad sacramentum Penitentiae, Episcopalem ordinem, & Ecclesiam Monasticam, & si quod aliud ex tribus residuis sacramentis antea traditum non fuerat, quae omnia in suis locis tractata sunt. Deinde non tractamus etiam de utilitate, quia haec etiam cum institutione incepit, iuxta veriorum doctrinam: nam Baptismus simul ac institutus est, integre, & perfecte est institutus, & ideo statim accepit virtutem sanctificandi, iuxta doctrinam diui Thomae 3. p. q. 66. a. 2. ad 1. Et idem a fortiori verum est de Eucharistia, & de Ordine, ac sacrificio quoad suos effectus, seu utilitates. Neque in his occurrit aliqua difficultas huius loci propria, quae vero spectant ad doctrinam de Sacramentis, in suis locis tractata sunt. Agimus ergo solum de obligatione, quam etiam subdistingueri possumus in priuatam, seu secretam, quae potest provenire ex praeccepto priuatum dato, & vt sic non transcendit personas, quibus imponitur, quam nunc etiam non consideramus, quia de propria lege tractamus. Alia est ergo obligatio publica, & imposita communitati perfectae, quae a propria lege puenit, & de hac inquirimus, vt in ante Christi passionem incepit.

6. *Præd. eius
non in opinia
dicitur.*

In hoc ergo sensu dico, recitaram opinionem mihi non videri verisimilem, quia de praeccepto Baptismi supra ostensum est, non obligasse ante Christi mortem, quae est communis sententia Theologorum cum diuo Thoma d. q. 66. & in 4. dist. 2. q. 1. ar. 4. quaest. 3. & dist. 3. art. 5. quaest. 3. Et hac ratione supra etiam diximus, praecceptum circumcisionis non cessasse ante mortem Christi, quia necessitas Baptismi non incepit, nec verba Christi priuatum dicta illa induxerant, sed ad tempus, in quo erat ferendum praecceptum, referebantur. Vnde Matth. 19. iuueni interroganti, *Quid boni faciam, vt habeam vitam aeternam,* Christus respondit, *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Et sta-

tim ponit praeccepta Decalogi, nulla facta mentione Baptismi, quem certe non tacuisset, si iam esset ad salutem necessarius. Idemque a fortiori est de praeccepto Eucharistiae, & vnici sacrificij: nullum ergo est positium praecceptum legis Christi, quod ante ipsius mortem per modum legis obligauerit. Congruentia dari solet, quia Testamentum nouum non erat ante mortem Christi confirmatum, vt dicitur ad Hebr. 9. neque erat confirmatum pactum, & foedus promissum Ier. 31. & ideo non debuit tum obligare. Propria vero ratio est, quia nullum praecceptum huius legis publice praedicatum fuit, viuente Christo tanquam ad salutem necessarium: ergo nullum potuit vt lex publica obligare. Vnde non refert, quod fortasse Christus suo praeccepto obligauerit Apostolos ad se baptizandum, vel quod in nocte Coenae obligauerit illos ad offerendum Eucharisticum sacrificium per illa verba, *Hac facite.* Nam primum incertum est, & illo dato, illud solum fuit per priuatum, ac personale mandatum. Sicut etiam in nocte Coenae praecipit Petro, ne ablutio- ni pedum resisteret. De secundo vero, licet verum sit, illa verba fuisse praecceptiua, & potuisse ex tunc Apostolos obligare, tamen et tunc non habebant illa verba statum (vt sic dicam) legis vniuersalis, & ita non obligabant Apostolos, nisi per modum priuati praeccepti, suo tempore obseruandi: certum est enim non ita tunc obligasse, vt ante Christi mortem esset ab Apostolis exequendum.

7. *Opinio.*

Omissio ergo illo tempore, multorum opinio est, legem nouam obligasse in puncto mortis Christi. Et fundamentum est, quia tunc fuit Testamentum nouum consummatum, ac plene confirmatum. Ad Hebraeos 9. ergo ex tunc habuit etiam vim obligandi, & consequenter statim obligare incepit. Probatur consequentia, quia quodlibet pactum sufficienter consummatum statim obligat, & testamentum morte confirmatum statim inducit obligationem, quam de se potest confirmatur, quia Christus dum viueret, sufficienter doctrinam suam & legem promulgauit, ergo, vt obligare inciperet, nihil aliud desiderari potuit, nisi vt redemptio Christi per mortem eius consummaretur. Tandem aliqui hoc confirmant, quia lex vetus in puncto mortis Christi mortua est quoad obligationem, ergo tunc etiam lex noua incepit, iuxta principium supra positum quod vna lex non cessat, donec altera obligauit. Et haec sententia tribuitur D. Thom. in 4. dist. 2. q. 1. art. 4. quaest. 3. quatenus dicit, sacramenta legis nouae quoad utilitatem diuersis temporibus fuisse instituta, quoad necessitatem vero omnia simul in passione. At vero 3. p. q. 66. a. 2. hoc magis explicans in Baptismo dicit, *necessitate vtendi illo sacramento indictam esse hominibus post passionem, & resurrectionem Christi,* & magis id declarat in eodem 4. dist. 3. q. 1. art. 5. quaest. 3. dicens, *Baptismus fuisse obligatorium post passionem quantum ad omnes ad quos potuit institutio peruenire.* Itaque D. Thom. magis indicat sententiam, quam postea explicabimus. Pro hac vero referri possunt Theologi, qui in 4. dicunt Baptismi obligationem & necessitatem a morte Christi incepisse, vt Durand. dist. 1. qu. 9. Richard. 1. q. 6. & Palud. q. 6. ar. 5. & Adr. q. 1. & sequuntur multi moderni in praesenti. Soto vero l. 2. de iust. q. 5. ar. 4. addidit, non in puncto mortis, sed in puncto resurrectionis incepisse obligare legem nouam quod aliqui moderni sequuntur. Sed haec differentia parui momenti est, & sine fundamento constituitur, vt supra in simili ostendi circa cessationem legis veteris, & ideo de illa differentia nihil amplius dicam, sed de tota hac sententia idem iudicium feram.

8. *Refellitur
praedicta opi-
nio.*

Mihi ergo haec opinio nullo modo probari potest. Primo, quia nullum praecceptum positium huius legis assignari potest, quod in morte Christi incepit obligare: ergo multo minus potuit tota lex obligare, cum lex propria, de qua tractamus, non sit nisi praecceptorum collectio. Antecedens patet, quia si aliquod esset, ma-

ximè præceptum Baptismi, sed non illud: ergo nec cetera. Maior patet, tum quia Baptismus est ianua ad Ecclesiam, tum etiam, quia fuit primum institutus, & ad vñm applicatus: tum deniq; quia etiam eius necessitas primo est annunciata. Minor vero late probata est, tom. 3. partis, disp. 27. sect. 4. Et nunc breuiter ostenditur, quia non potest præceptum obligare prius quam incipiat publicè prædicari, seu promulgari, sed præceptum Baptismi non est promulgatum viuente Christo, vt constat ex Euangelio, & docet D Thom. supra. Et hæc ratio probat de omnibus præceptis posituis legis nouæ, quia nullum est, quod viuente Christo fuerit publicè promulgatum. Nam licet Ioann. 6. dixerit Christus, *Nisi manducaueritis carnem filij hominis*, nihilominus non potuit tunc præceptum ferri, cum nondum esset Eucharistia instituta: solum ergo fuit prænuntiatum. At vero lex non obligat prius, quam promulgetur: ergo nec lex Christi potuit obligare in vita eius: ergo nec in morte eius, quia non magis fuit promulgata in morte, vel resurrectione, quam in vita, vt in superiori libro etiam dixi.

D. Thom.

9.
Responso a
liquorum.Responso
Resp.

Confr.

10.

Obligatio
legis nouæ
non incepisse
in morte vel
resurrectione
Christi.

Respondent aliqui, in lege diuina non esse necessariam publicam promulgationem, sicut in humana, quia in humana solum est necessaria ex humana institutione, quæ non extenditur ad legem diuinam, nec etiam inuenitur specialis Dei institutio, quæ hæc postulet conditionem ad suarum legum obligationem. Sed hoc non facit, quia promulgatio legis ex natura rei est necessaria saltem in lege propria extra legislatores existente, vt in l. l. ar. declarauit. Dico autem extra legislatores existente, propter legem æternam, vt etiam ex posui in l. 2. vbi etiam in lege naturali solum modum promulgationis declarauit. Proprijsimè autem necessaria est promulgatio in lege positua, nõ quia est humana, vel diuina, sed quia hominibus datur, & secundum ordinariã prouidentiam debet modo hominibus accommodato illos obligare. Non potest autem communitati proponatur sufficienter, ita vt naturaliter possit ad illius cognitionem peruenire, nam lex ignorata non obligat, & quæ ex parte sua cognosci non potest, neq; obligare potest: ergo talis propositio sufficiens, est ex natura rei necessaria, & hanc vocamus promulgationem. Modus autem promulgationis solet esse in legibus humanis ex institutione humana. Nos autem non postulamus illum modum in lege diuina, sed tantum promulgationem nam modum definit. Deus sicut vñm determinauit in lege veteri, & aliam ordinauit in lege noua. Et confirmatur, ac declaratur, quia lex diuina non potest obligare ad impossibile: ergo nec potest obligare modo impossibili: sed impossibile est, communitatem obligari lege priuatim data, vel facta, nisi publicè tradantur, quia est impossibile à communitate cognosci, donec diuulgetur, & noticia eius fiat aliquo modo publica, ergo hæc conditio necessaria est, etiam in legibus diuinis. Cum ergo ante Christi mortem hæc promulgatio facta non sit, vt ostendi, non potuit in morte, vel resurrectione Christi hæc lex obligare, donec, quod in aure dictum erat, super seclia prædicaretur, vt Christus dominus Matth. 10. imperauit.

Concludo igitur, obligationem huius legis non incepisse in morte, vel resurrectione Christi. Quod potest confirmari primo, quia alias ex tunc obligaret vniuersos homines, & totum Orbem: consequens autem est incredibile. Sequela patet, quia non est maior ratio de Iudæis, quam de gentibus, quia pro omnibus consummata est redemptio, & pro omnibus instituit Christus Baptismum, & alia sacramenta, & pro omnibus dixit, *Nisi quis renatus fuerit*, &c. & *Nisi manducaueritis carnem filij hominis*, &c. Et similiter non est maior ratio de vna parte orbis, quam de alia, quia si non est necessaria promulgatio, sed voluntas legislatoris sufficit (vt dicitur) non est vlla ratio, ob quam

potius in vno, quam in alijs locis obligauerit, cum voluntas Dei de se generalis fuerit, obligans omnes homines, & vniuersum mundum per hanc legem. Consequens a. esse incredibile patet, tum à priori rōe facta, quia erat impossibile illam legem innotescere in illo momento toti mundo, vel omnibus hominibus. Tum à posteriori ex absurdo: nam sequitur in eodem puncto abrogatum esse remedium originalis peccati datum pro infantibus, siue Iudæis, siue gentibus, & credi non potest de diuina prouidentia, & misericordia, vt sæpe dixi, & iterum statim dicam. Sequela vero patet, quia simul ac lex noua obligare incepit, incepit et necessitas Baptismi, quæ statim exclusit vtilitatem cuiuscunq; alterius remedij, vt in fine præced. declarauit.

Accedit, quod nullum est fundamentum potendi tantam obligationem, vel necessitatem in initium mortis Christi, quia licet tunc fuerit consummata redemptio, non fuit consummata forma legis necessaria ad obligandum, & similiter licet tunc fuerit consummatum testamentum, vel fœdus, non tunc tunc fuit apertum, aut declaratum sufficienter. Imò si prædicatio facta viuente Christo, erat sufficiens, vt lex illa posset obligare in puncto mortis, nulla esset ratio, cur antea non obligaret. Quia consummatio redemptionis nõ erat necessaria, vt Christus posset suis legibus statim obligare audientes, si vellet, sicut potuit dare suis sacramentis vtilitatem, & efficaciam ante mortem. Vnde ergo ostendi potest, obligationem fuisse suspensam vsq; ad mortem, si præcesserit promulgatio sufficiens, vel necessaria non erat. Igitur sicut antea non obligauit hæc lex, ita nec in morte, vel resurrectione.

Secundo ex dictis concludo, legem nouam non incepisse obligare ante diem Pentecostes. Probatur facile ex dictis: nam sacramenta huius legis, ante mortem Christi instituta, non fuerunt sub maiori necessitate proposita, aut promulgata toto illo tempore, vt ex Euangelijs constat, alia vero sacramenta, vel mysteria, quæ in illis diebus instituta sunt, eodem fere modo à Christo sunt priuatim tradita sine publica lege, vel promulgatione. Et ideo Christus recessurus ab Apostolis, eis dixit, *Omnes docete omnes gentes, & prædicare Euangelium*, vtiq; post receptum Spiritum sanctum: nam de priori tempore dixerat, *Sedete in ciuitate donec induamini virtute ex alto*, quia talem diem, dispensationem, & modum ad promulgationem suæ legis præstiterat. Deniq; addi potest optima congruentia, quia Christus non completum institutionem suæ Ecclesiæ, ante tempus proximum ascensionis, vt patet ex Ioann. 20. vbi Sacramentum penitentia instituit & speciale potestatem dedit sacerdotibus ad remittenda peccata, & Episcopos, vel Apostolos creauit. In capite autem 21. creauit Petrum in summum Pontificem, in quo fundanda erat Ecclesia iuxta promissionem factam Matth. 16. Non est ergo verimiles, Christum tulisse suam legem vt obligantem, prius quam esset Ecclesia, pro qua illam legem ferebat.

Tertio addo, legem nouam incepisse obligare in die Pentecostes. Hæc assertio suppositis præcedentibus, Lex noua certa est, & dici potest communis Theologorū quantum ad hoc, quod nullus eorum amplius differendū cenfuit huius obligationis initium. Et ratio est, quia in illo die facta est sufficiens promulgatio huius legis Hierosolymis, sed nihil amplius desiderari poterat ad eius obligationem, ergo non est amplius dilata, sed statim incepit. Vnde Act. 2. cum ad prædicationem Petri quidam compuncti corde interrogarent. *Quid faciemus vni fratres?* respondit Petrus, *Penitentiam agere, & baptizari vnusquisq; vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum*, & infra additur post multa alia verba dixisse Petrum, *Saluamini ab ista generatione praua*. Et qui receperunt sermonem fuisse perseverantes in doctrina Apostolorum, & communitate fractionis panis, & orationibus. Ex quibus constat, ad litteram impleuisse Petrum, quod Christus iussit.

11.
Confr. madi
na conclusi.12.
Legem nouam
non incepisse
obligare ante
diem Pentecostes.13.
Lex noua
certa est, & dici
potest communis
Theologorū quantum
ad hoc, quod nullus
eorum amplius
differendū cenfuit
huius obligationis
initium.

inuerat, baptizate eos, & docete eos seruare omnia quae cumq; mandauit vobis. Tunc ergo cepit Baptismus obligare, & esse necessarius ad remissionem peccatorum, & qui baptizabantur fiebant membra Ecclesiae Christi Petro subiecta, & consequenter tota lege Christi obligabantur, & ideo secundum illam statim viuere inceperunt, vt ex eadem historia constat.

13. Dubitatio.

Vt vterius verò explicandum superest, an in illo die statim obligauerit omnes Iudaeos, id est, non tantum eos, qui erant Hierosolymis (de quibus res videtur clara) sed etiam omnes qui erant in Iudaea, vel etiam illos, qui erant dispersi per varias prouincias orbis. Aliqui enim ita affirmant, quia lex sufficienter promulgata, statim, ac simul obligat in tota ditione, Principis legislatoris. Item quia lex promulgata, non prius obligat quosdam subditos, quam alios: ergo vel lex noua non statim obligauit Iudaeos Hierosolymis existentes, quod dici non potest, vel simul omnes alios obligauit. Deniq; videtur hoc fieri verisimile, quia illa promulgatio facta est in ciuitate [vt sic dicam] metropolitana illius populi, & in die, in quo ibi erant congregati Iudaei ex omni natione, quae sub caelo est, & magna solemnitate, & cum magnis signis de caelo datis: ergo erat sufficiens illa promulgatio saltem pro tota natione, seu synagoga Iudaeorum.

14. Hanc legem nouam simul obligasse Iudaeos ubique existentes sed obligationem successiuè fuisse diffusam

Sed nihilominus verius censet, hanc legem non simul obligasse Iudaeos vbiq; existentes, sed incepisse tunc obligare, & postea successu temporis obligationem fuisse diffusam per totam Iudaeam, Samariam, & alias prouincias. Quam sententiam esse sententiam Patribus, & Theologis statim ostendat, loquendo de gentibus, nunc sufficienter probatur ex principio supra posito de promulgatione legis positivae, scilicet postulare tempus sufficientis, vt notitia legis, seu promulgationis ad distantia loca deferatur, vt lex in illis obliget. Hae enim conditio ex natura rei requiritur in lege hominibus imposita, quia homo non est alio modo capax notitiae legis, ac subinde neq; obligationis: & ideo etiam in lege diuina necessaria est, vt paulo antea in simili explicuimus: nam eadem est ratio de promulgatione, & tempore necessario ad applicationem, seu diuulgationem legis. Quauis ergo promulgatio legis nouae facta Hierosolymis in die Pentecostes, fuerit sufficiens pro illo loco, non tamen promouibus, in quibus Iudaei habitabant, vel certelice in ratione promulgationis dicitur sufficiens simpliciter, nihilominus non potuit habere virtutem ad obligandum statim in loco distantia, quia non poterat humano modo simul ad omnia deferri, & applicari: necessarium ergo fuit tempus, ac subinde oportuit, vt obligatio successiuè diffusa fuerit. Neq; est inconueniens, vt eadem lex prius obliget subditos praesentes, quam distantes, imò hoc est intrinsecum, & conaturale legi humanae, id est, hominibus impositae. Quod autem eo die fuerint Hierosolymis Iudaei, ex omni natione, potuit quidem deferri, vt illa promulgatio breuius, & facilius diuulgaretur per eorum prouincias, non tamen potuit sufficere, vt actu obligaret simul omnes in illis habitantes, propter rationem factam. Et haec tenet de Iudaeis.

15. Certum est legem nouam obligasse gentes antedem Pentecostes. Limitatio quorundam

Superest dicendum de gentibus, de quibus tanquam certum supponimus, legem hanc eos non obligasse ante diem Pentecostes, nam quae dicta sunt de Iudaeis, à fortiori idem probant de gentibus, & ex dicendis constabit. Neque in hoc videtur esse ratio dubitandi. Solum inuenio quosdam Theologos asserentes, Gentiles fuisse obligatos ad Baptismum, si in Christum credere inciperent, etiam ante passionem eius. Ita docet Soto dicto a. 4. circa medium in replica. Sed arguit, quia cum illi, inquit, circumcidi non possent, stenebantur baptizari. Idem sequitur Medin. 1. 2. q. 103. a. 3. verif. sed etiam, &c. Hae verò sententia mihi valde displicet quia necessitas Baptismi non magis est proposita gentibus, quam Iudaeis, viuente Christo, imò multò minus, quia eo tempore Euangelium non praedicabatur

Refellitur.

per se, & directe gentibus, iuxta verbu Christi Matr. 15. Non sum missus nisi ad oves, quae priuerunt domus Israel, & Matth. 10. In viam gentium ne abieritis. Praeterea praecipuum Baptismi in differenter datum est, vel indicatum illis verbis, Nisi quis renatus fuerit, &c. ergo illa necessitas non fuit maior in gentibus, quam in Iudaeis ante passionem. Et ideo D. Thom. 3. p. q. 66. a. 2. absolute, & generaliter dixit, quod necessitas viuendi Baptismo ind. & a. fuit hominibus post passionem, & resurrectionem Domini. Deniq; non video, qualis sit illa argumentatio, quia gentiles circumcidi non poterant, stenebantur baptizari, Nam in primis assumptum est falsum, quia licet Gentilis circumcidi non teneretur, poterat tamē, si vellet, fieri profelytus, neque enim hoc erat magis prohibitum Gentilibus, viuente Christo, & ante passionem eius, etiam si in illum crederent, quam antea, vt à fortiori patet ex dictis in fine l. praeced. Ac deinde illatio non habet fundamentum, supponit enim, circumcisionem, aut Baptismum fuisse illo tempore necessarium gentibus credentibus in Christum ad eorum salutem, quod falsum est, & sine fundamento. Quia adultis contritio cum dilectione, paruulis autē remedium legis naturae sufficere poterat. Nam contritio de se erat sufficiens, & in homine Gentili non includebat votum circumcisionis, vt per se constat, nec etiam votum Baptismi pro illo tempore pro quonondum erat necessarium. Remedium a. legis naturae tunc vigeat, imò & aliquo tempore post Christi mortem, vt iidem authores fatentur. Ergo neq; in adultis, neq; in paruulis habet locum illo illatio, vel distinctio, quod si non circumciderentur, deberent baptizari. Sic ergo certum, legem Euangelicam positiuam non obligasse Gentiles ante Christi mortem, & consequenter neq; ante diem Pentecostes, iuxta sit perius dicta.

16. Dubitatio. Ad cuius solutionem adhibetur illud dubium praemittitur. Pars affirmatiua suadeatur.

De reliquo verò tempore est speciale dubium, an eodem tempore inceperit noua lex obligare Gentiles, quo Iudaeos. Ad cuius resolutionem aliud praemitto, videlicet, verum Apostoli in principio suae praedicationis promulgauerint Euangelium aequaliter gentibus, ac Iudaeis. Nam si consideremus vsu, seu praemittitur, factum, videntur Apostoli per plures annos praedicasse Euangelium Iudaeis, & non gentibus, vt patet ex discursu Act. nam c. 1. Petrus ad Iudaeos loquebatur, dicens: Vobis est repromissio, & filijs vestris, & c. 2. Vos estis filij Prophetarum, & c. infra. Vobis primo Deus suscipiens filium suum misit eum benedicens vobis, & c. c. 5. Hunc Principem, & Saluatorem Deus exaltauit dextera sua ad dandam penitentiam Israel, & remissionem peccatorum, Et c. 8. cum discipuli essent dispersi occasione persecutionis, quae facta fuerat sub Stephano, cepit Euangelium praedicari et Samaritanis, qui et Iudaei erant, licet in moribus, & doctrina errarent. Et ibidem Phil. baptizauit Eunuch. de quo supr. ostendimus, saltem fuisse profelyt. & legis cultorem, vt eius pietas, & affectio, ac reuerentia ad Scripturam sacra ostendebat, Chryl. Hom. 19. in Acta, eleganter expedit. Imò in c. 11. Act. additur, quosdam ex illis discipulis dispersis peruenisse vsq; Phoenic. & Cyprum, & Antioch. nemini loquentes verbu nisi solum Iudaeis. Ergo vsq; ad illud tempus non potuerunt Gentiles obligari lege Christi, cum eis non promulgaretur, & tñ Iudaei iam obligabantur, vt ex supr. d. constat. Hoc et confirmat reuelatio facta Petro Act. 10. na ex ea manifestè colligitur, Petru antea non praedicasse Euangelium gentibus, imò videtur vsq; ad illud tempus existimasse, id sibi non licuisse, q. et ipse ostendit in c. 11. vbi ex sola reuelatione excusat factu, dicens, Ego quu erā, qui posse prohibere Deu? Et hic tunc fuisse videtur cōmunis sensus Iudaeorū, et in Christu credentiū: vel saltem putabant, non esse Gentiles admittendos ad fidē, nisi prius circumciderent, vt patet ex Act. 11. & 21. & Ep. ad Gal. Fundariq; poterant, quia putabāt, esse Iudaeis, phibitū in lege Leu. 20. cōmunicare cū gentib⁹ pręputiū habētib⁹. In contrarium verò est, quia non est verisimile, i

Confirmatio

17. gno-

Pars negat
suadetur.

ignorasse Petrum, & alios Apostolos, Christum mortuum fuisse pro omnibus hominibus, & redemisse Gentiles æquè, ac Iudæos, & consequenter pro vtrisque legem suam tulisse. Præsertim quia illis præceperat, *Docete omnes gentes baptizantes eos, & euntes in mundum vniuersum prædicare Euangelium omni creaturae.* per quæ verba abstulit prohibitionem, quã prius fecerat in viã gentium ne abieritis; ergo statim debuerunt hanc legem omnibus prædicare, siue Gentiles essent, siue Iudæi. Probatur consequentia, tum quia nulla ratio erat, ob quam vitaret tunc Gentiles in hac legis gratiã communicatione, tum etiam quia ex lege veteri non colligitur talis prohibitio. Nam vt notauit Abulenf. *Leuit. 20. q. 1.* nullum erat in lege præceptum prohibens Iudæis omnem communicationem cum gentibus, sed solum in matrimonijs, vel quibusdam cibis, aut actibus specialiter in lege prohibitis. Vnde poterat alia commercia habere cum gentibus. Imò etiam Gentiles permittebantur adorare Deum in templo, vt sumitur ex Ioann. 12. vbi dicitur, ad fuisse ibi quosdam Gentiles, qui venerant Hierusalem adorare, vbi Theophil. notat, illos non fuisse profelytos, & licet Chrysof. Homil. 65. dicat, parum ab fuisse, vt essent profelyti, non tamen dicit fuisse circumcisos. Itẽ id non fuisse necessarium, satis colligitur ex 3. Reg. 8. vbi Salmeron in dedicatione templi orauit Deum, *vt alienigena, qui non est de populo Israel, cum venerit de terra longinqua propter nomen tuum, & orauerit in hoc loco, tu exaudias in celo, &c.*

18.

Neque obstat, quod Iosephus lib. 8. Antiquit. cap. 2. alijs 3. dicat, non fuisse admissos intra Hierosolymitanum templum, nisi puros, & castos, ac præscripta legis obseruantes, vnde à fortiori colligitur, neq; Gentiles admissos fuisse. Quod videtur etiam sumi ex Ieremia Threnor. 1. vbi deplorat, gentes ingressas esse sanctuarium Dei, de quibus, inquit, *præceperas, ne intrarent in Ecclesiam tuam.* Hoc inquam, non obstat: nã Iosephus loquitur de atrio templi specialiter destinato pro Iudaico populo obseruatore legis, atque adeo pro mundis tantum Iudæis: Gentiles verò admittebantur cum immundis ad orandum, vel in ianua templi, & extra illam, vt vult Ribera, lib. 1. de Templo, cap. 16. in fine, vel admittebantur in alio atrio peculiariter deputato pro immundis, vt multi alij volunt, & videtur sumi ex dicto loco Regum. Alter vero locus potest exponi de gentibus non colentibus verum Deum, de quibus conqueritur etiam Ezechiel cap. 44. & eos vocat *inircumcisos corde, & carne,* illi ergo prohibiti erant orare in templo. De Gentilibus autem colentibus Deum non constat talis prohibitio, neque illos ibi adorare Deum per se erat contra sanctitatem illius templi. Ergo communicatio Iudæorum cum istis, nec per se mala erat, nec prohibita, ergo multò minus erat prohibitum Apostolis ex vi veteris legis communicare cum gentibus, conuertendo illos ad cultum veri Dei, & ad legem Euangelicam seruandam. Imò hoc videri poterat consentaneum veteri legi, quatenus in veteri Testamento prædictum erat, ex Sion exituram legem diuinam, quæ ad omnes populos, & gentes extenderetur. Deniq; qualibet obligatio veteris Testamenti iam cessauerat respectu Apostolorum, à Christo autem nullam habuerunt prohibitionem, nec definitam directionem, vt ab his potius inciperet, quam ab illis: ergo non potest cum fundamento dici, fuisse necessarium, prius Iudæis, quam gentibus legem promulgare: ergo verisimilius est, æquè, & indifferenter eam omnibus propositam fuisse, ac subinde simul vtrunq; populum obligare coepisse.

19.
Resoluitur
dubium.

In hoc puncto breuis resolutio in hunc modum tradi potest. Nam aliud est loqui de obligatione, seu necessitate: aliud de facto, seu de vsu. Quantum ergo ad obligationem, cenfeo, nunquam fuisse prohibitum Apostolis post Christi mortem prædicare Euangelium gentibus, & de conuerso non fuisse præceptum prius promulgare legem Christi Iudæis, quam Gentilibus.

Hoc mihi probant omnia adducta in posteriori loco, quia non inuenio fundamentum sufficiens ad ponendum talem prohibitionem, vel necessitatem. Et si fortasse aliqua fuit, non est referenda in legem veterem, sed in peculiarem instinctum Spiritus S. vt iam declaro. At vero quoad vsu, seu factum dicendum est ita obseruatum esse ab Apostolis in promulgatione legis Euangelicæ: nam per aliquot annos illam solis Iudæis prædicarunt, & non gentibus vsq; ad reuelationem factam Petro Act. 10. Hoc constat ex historia Actorum, & ex alijs, quæ priori loco adducta sunt.

Neq; obstat, quod dicitur Act. 9. Paulum in primo accessu ad Hierusalem, ibi loquutum esse gentibus, & disputasse cum Græcis. Nam responderi potest, Græcos illos fuisse Iudæos, ita appellatos, quia græcè loquebantur. Vnde vox græcæ potius significat græcizantes, quam Græcos, & eisdem fortasse vocauit interpres Gentiles, nam in græco ille duæ voces non ponuntur distinctè. Vel certe per Gentiles intelliguntur aut Iudæi, qui ex prouincijs gentium Hierusalem venerant, vel è conuerso Gentiles origine, professores autem legis, & profelyti iam facti. Vel certe si locus ille de Gentilibus tam origine, quam religione intelligatur, vt litera simpliciter intellecta indicat, recte ponderauit Bell. l. 1. de summo Pont. c. 22. ibi non dici Paulum prædicasse gentibus, sed loquutum esse, & disputasse cum illis. Fieri a. potuit, vt prædicante Paulo Iudæis, Gentiles audirent aliqua suis erroribus contraria, & inde fumerent occasione disputandi cum Paulo. Et coniectura non parua est, quia ibi non dicitur aliquem eorum fuisse conuersum, sed potius graue odium in Paulum concepisse. Aliunde vero ex eadem historia constat, Paulum eundem ordinem in sua prædicatione tenuisse. Nam in eodem c. 9. de illo dicitur, *& continuo in synagogis prædicabas Iesum,* scilicet, statim postquam fuit baptizatus, & in c. 13. legitur longus sermo Pauli ad Iudæos, quibus repugnantibus, & contradicentibus, Paulus, & Barnabas dixerunt: *Vobis oportebat primum loqui Verbum Dei, sed quoniam repellistis illud, & indignis vos iudicatis æterna vitæ, ecce conuertimur ad gentes.*

Et hinc potest reddi ratio huius ordinis. Existimo enim nunquam ignorasse Apostolos, legem gratiæ vniuersalem esse pro omnibus gentibus, nam hoc persuadent testimonia supra adducta. Vnde verisimile gen gratia est, partim ex scripturis antiquis, partim ex diuina in se uisum, spiratione illum ordinem obseruasse, quia intelligebant, ita esse diuina ordinatione præscriptum, iuxta illud Pauli ad Rom. 11. *illorum, id est, Iudæorum delictio salus est gentibus, delictum illorum, diuicia sunt mundi, & diminutio eorum, diuicia gentium.* Et hoc idem significauit in verbis supra citatis, post quæ subiungit, *Sic enim præcipit nobis Dominus. Posui te in lucem gentium, & Abiit. vbi in nomine præcepti decretum, & præordinatio diuina intelligi potest, vel si rigorose sumatur, intelligitur absolute de promulgando Euangelio gentibus suo tempore, & quando occasio id ferret. Addi etiam potest, hoc obseruasse Apostolos, quia nondum eis reuelatum erat, neq; ipsi inter se satis discussissent, aut definitant, an gentes in præputio permanentes vocandæ essent, & admittendæ ad Christi Ecclesiam, vel media circumcissione. Deniq; id facere potuerunt ex quodam ordine charitatis, ne Iudæis scandalizarentur, & ita fierent duriores ad Euangelium recipiendum, quia ex antiqua consuetudine vitabant confortium gentium, vt constat ex Act. 11. & ad Galat. 2. Atque ita quantum ex historia Actorum colligitur, in promulgatione huius legis hic ordo seruatus est, vt primum in Iudæa, deinde in Samaria, & deinde in gentibus prædicata fuerit, iuxta verbum Christi Actor. 1. *Eratis mihi testes in Hierusalem, & in omni Iudæa & Samaria, vique ad vltimum terra.**

Ex hac ergo resolutione constat, legem nouam non incepisse obligare Gentiles per se, ac proprie vsq; ad reuelationem Petro factam Actor. 10. Probat, quia in primo

lex

lex non promulgata aliquibus, seu pro aliquibus, eos non obligat, sed lex noua non fuit promulgata gentibus vsq; ad illud tempus: ergo neq; illos obligauit. Consequentia euident est, & vtraq; præmissa sufficienter est in superioribus probata. Dices, esto verum fit, Apostolos illo tempore non prædicasse directe gentibus, nihilominus fieri non potuisse, quin multi Gentilium habitantes, vel peregrinantes inter Iudæos, eorum doctrinam audirent, & signa viderent: ergo hoc satis erat, vt obligarentur legem Christi suscipere. Respondeo, potuisse fortasse aliquos Gentiles illo modo obligari ad credendum, & colendum verum Deum, vel etiam Christum, & ad sperandum salutem per ipsum, & consequenter ad illa omnia moralia, quæ lex noua præcipit, quatenus per rationem fide illustratam necessaria esse ostenduntur. Nihilominus tamen non obligabantur per se, ac proprie ad obseruationem legis nouæ, vt est positua diuina, quia nõ solum non ponebatur illis necessitas Baptismi, verum et neq; offerbatur, quia tunc nullus Gentilium habens præputium admittebatur ad Baptismum, vsq; ad Cornelium, ergo fieri non poterat, vt obligarentur ad illum: ergo nec ad reliqua præcepta huius legis, cum Baptismus sit reliquorum fundamentum.

Ex quo inferitur secundò, ex eo tempore, quo facta est Petro dicta reuelatio cõpisse Apostolos liberè prædicare Euangelium gentibus, ipsosq; Gentiles cõpisse per hanc legem obligari, non tamen fuisse obligatum totum orbem, sed successinè prout Euangelium promulgabatur. Prior pars manifesta est ex dictis, quia accedente promulgatione nihil amplius desiderari potest ad talem obligationem. Altera verò pars patet etiam ex dictis proxime de modo, quo hæc lex obligauit populos Iudæorum: nam eadem est proportionalis ratio de populis gentium. Vnde licet pauci Scholastici distinguant initium obligationis huius legis respectu Iudæorum, & gentium, nihilominus illam non negant, & omnes illi, qui promulgationem necessariam esse existimant etiam ad obligationem legis diuinæ posituæ, necesse est, vt illam admittant supposita historia Scripturæ, & testimonijs, quæ pon derauimus. Et similiter qui ad obligationem huius legis in locis distantibus requirunt temporis successionem, necesse est, vt tam respectu Gentilium, quam respectu Iudæorum illam postulent. Et ita possunt pro hac sententia merito citari Bonauentura in 4. distinctione. 3. part. 2. articulo. 3. quæstione. 2. in fine, Scotus quæstione. 4. Gabr. distinctione. 1. quæstione. 4. imò & etiam D. Thom. in locis in princ. huius capituli allegatis. & Aug. ep. 8 & 89. vt superiori l. c. 13. poderavi. Item Bernard. Ep. 77. & Hugo de sancto Victor. lib. 2. de Sacram. p. 6. cap. 4. 5. solum superest difficultas, quia videtur sequi ex dictis, etiam nunc non obligare legem gratiæ totum vniuersum, quia nec ab Apostolis promulgatum est Euangelium in toto mundo, nec promulgatum erat tempore Origenis, vt ex illo sumitur tract. 28. in Matth. nec tempore Augustini, vel Ruphini, vt sumitur ex Augustino Epistol. 80. & ex Ruphino lib. 1. Histor. cap. 9. & 10. nec tempore Bernardi, vt ipse significat lib. 3. de consideratione ad Eugen. ac deniq; in nostro tempore videtur hoc experientia compertum esse: ergo per omnia hæc tempora lex noua non obligauit totum mundum. Consequens autem admitti non potest, alias in multis orbis partibus potuissent toto hoc tempore saluari infantes sine Baptismo.

Respondeo, negando sequelam, & ad probationem responderetur, distinguendam esse promulgationem à diuulgatione, seu notitia promulgationis. Nam promulgatio sufficienter facta est ab Apostolis, in die Pentecostes, & deinceps cum in omnem terram exiuit sonus eorum: Rom. 10. iuxta verbum Christi, *Eritis mihi testes vsque ad vltimum terræ*, quod saltem per famam prædicationis impletum esse, sentit Hieronym. Math. 24. ita exponens illa verba Christi, *Prædicabitur*

hoc Euangelium in vniuerso mundo, & tunc veniet consummatio, id est, destructio Hierusalem, vt ipse ad literam exponit, & idem sentit Chryf. hom. 76. in Matth. & D. Thom. supra dictum locum ad Rom. Fieri autem potuit, vt hæc notitia Euangelij per multum tempus vel omnino non peruenerit ad multas mundi provincias, vel saltem non sufficienter. Hoc vero non obstat, quominus totum mundum obligauerit post transactum tempus sufficienter ad perfectam diffamationem, & noticiam. Vnde etiam distinguendum est id, quod est per se, ab eo, quod est per accidens, & distinguenda est excusatio à carentia obligationis. Per se enim promulgatio publica cum tempore sufficienter ad integram diuulgationem est necessaria ad integram obligationem, per accidens autem potest illa diuulgatio, aut notitia impediri, inde tamen non impediatur obligatio, quauis oriri possit excusatio. Et ita concedo, potuisse plures gentes excusari multo tempore à transgressione huius legis, quia licet lex de se iam eos obligaret, ignorantia poterat à culpa excusare. Non tamen potuit ignorantia impedire necessitatem Baptismi, nec irritationem alterius remedij: nam hunc effectum lex per se ipsam operatur indepēdenter à notitia subditorum. Quod non est inconueniens, nec contra diuinam prouidentiam, quando solum per accidens contingit, & sufficienter promulgatio cum necessaria temporis amplitudine præcessit, quia omnibus legibus hoc commune est, vt ex dictis in superioribus constat.

CAPVT V.

An lex noua iustificet, vel alios habeat effectus.

Communis, accerta scientia est, legem nouam iustificare, & in hoc superare legem veterem, quod non solum iubet præcipiendo, sed etiam iuuat, gratiam, & auxilium eius inspirando. Vt docuit D. Thom. 1. 2. q. 106. a. 2. & ibi omnes, & ex sacra Scripturæ expofitoribus modernis tradit latè Barrad. tom. 1. l. 1. cap. 3. Item Salm. ad Rom. 3. disp. 29. & ad Rom. 7. disp. 6. ex scriptoribus verò contra hæreticos Bell. l. 1. de verbo Dei, c. 18. & latius l. 4. de iustificat. à principio vique ad c. Stapleton. in Antidoto ad Roman. 3. Valent. lib. de differentia veteris, & nouæ legis, c. 1. Probari autem solet hæc doctrina ex Paulo ad Rom. 1. dicente, *Euangelium est virtus Dei in salutem omnium credentium*, nam Euangelium idem est, quod lex gratiæ: dicitur a virtute Dei, quia dat vires ad bene operandum, vtiq; per iustitiam, & auxilium gratiæ. Et huic consonat illud ad Corin. 15. *Notum vobis facio Euangelium quod prædicauit vobis, quod & accepistis, per quod & saluamini*, saluantur autem homines si iustificentur, & in iustitia perseuerent: ergo totum hoc confert Euangelium. Præterea frequenter Paulus docet, legem veterem non iustificasse, & supra diximus esse verum de tota lege, etiam vt includente præcepta moralia cum Aug. de Spirit. & liter. c. 8. & 17. & in hoc intendit Paulus distinguere legem veterem à noua. In hoc enim sensu dicit ad Rom. 3. *Vbi est ergo gloriatio tua? Exclusa est. Per quam legem? Factorum? Non, sed per legem fidei*, id est, Euangelicam. Quam c. 8. vocat legem Spiritus vitæ in Christo Iesu, & de illa subiungit *liberavit me à lege peccati, & mortis*, & infra ait, datam esse, vt iustificatio legis impleteretur in nobis. Et ita intelligit hæc loca Aug. l. de Spirit. & liter. c. 4. 8. 14. 16. & 18. & lib. 1. contra duas Epistol. Pelag. c. 7. & 21. l. 1. de peccat. merit. & rem. c. 11. Epistol. 157. ad Optat.

Non est autem facile ad explicandum quomodo lex noua hunc faciat effectum, quia lex consistit in præceptis, præceptum autem, vt tale est, non iustificat, quia non dat gratiam, nec vires spirituales, est enim quid extrinsecum, obiectum boni, vel malum ostendens, vel constituens, & ita per se spectatū quasi

21.

22.

23. Insuper.

24. Obiect.

24. Responso.

Legem nouam iustificare, & in hoc superare legem veterem.

Obiect

Responso
D. Thom.
ex August.

extrinsecè se habet ad hominem, sicut obiectum: ergo non potest iustificare, etiam in lege noua. Nam quoad hoc eadem videtur esse ratio de hac lege, quæ de quacunque alia. Ad hanc vero difficultatem respondet D. Thom. supra ex August. in locis allegatis in lege noua duo esse, nimirum præcepta, documenta, seu consilia Christi, & spiritum fidei, & gratiæ, qui in ea communicatur. Quoad priorem ergo partem concedit diuus Thomas, legem nouam non iustificare, propter rationem dictam, per spiritum autem gratiæ dicit iustificare, & quia hoc posterius est præcipuum in lege gratiæ, ideo simpliciter hæc lex iustificare dicitur, iuxta hanc declarationem. Et consequenter omnia loca Pauli, in quibus sermo est de lege iustificante, intelligantur ab istis Patribus de lege gratiæ, quatenus est ipsa gratia, sub gratia intelligendo omne auxilium gratiæ, quod ad credendum, & bene operandum datur. Vnde etiam de hac lege secundum dictas eius partes intelligunt illud 2. ad Corinth. 3. *Litera occidit, spiritus autem uiuificat.* Nam per *literam* intelliguntur præcepta, & documenta, & quicquid pertinet ad doctrinam exteriorem, siue scriptam, siue uerbo traditam. Et ideo *litera* præcisè spectata, & separata à spiritu non dat vitam, sed potius per occasionem illam tolleret etiam in lege gratiæ, si separaretur à spiritu. Nomen autem *spiritus* significatur auxilium gratiæ, quod est principium spiritualis uitæ. Statim ergo occurrit uulgaris difficultas, quæ in simili tacta est supra cap. 3. nam hoc modo nulla est differentia inter legem nouam, & ueterem, uel naturalem: nam omnibus commune est, ut per præcepta quatenus præcepta sunt, non iustificent, ut in dicta sententia supponitur & omnes communiter uidentur docere. Deinde uero est etiam omnibus commune iustificare per gratiam annexam præceptis: nam semper lex diuina, præsertim quæ de actibus supernaturalibus, & in ordine ad finem supernaturalem data est, habuit adiunctum spiritum gratiæ, quia sine illo impleri non posset, & Deus non præcipit impossibilia: omnis autem gratia cum quacumque lege data, fuit sufficiens ad iustificandum, ut constat, ergo nulla est differentia. Accedit, quod hoc modo quælibet lex Dei potest etiam appellari lex gratiæ, ratione impulsus ad iustitiam, quia semper habet adiunctam gratiam, quæ in lege noua non habet maiorem proprietatem.

Difficultas

2.
Respon.

Ad hanc uero difficultatem est etiam responso communis, gratiam conuenire legi nouæ quasi per se, & ex proprijs, antiquioribus uero legibus non ex uillarum, seu per se fuisse coniunctam, sed per respectum ad legem gratiæ. Et ideo legi gratiæ simpliciter tribuit iustificationem, non uero superioribus legibus, & propter eandem causam non possunt appellari leges gratiæ, quia licet in illis fuerit, non ex illis, sed per respectum ad legem nouam. Et propter eandem rationem omnes, qui in illis legibus iustificati sunt, ut sic, ad legem gratiæ pertinere dicuntur à D. Thoma supra, & est sententia Augustini locis statim citandis. Fundamentum autem huius doctrinæ est, quia nulla gratia data est hominibus à principio mundi usque nunc, nisi per Christum, iuxta illud Act. 4. *Neque enim aliud nomen est sub caelo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.* Quod intelligendum esse de omnibus hominibus, etiam qui Christum præcesserunt, docet optime August. in Epist. 157. ad Optatum, & sumitur ex uerbis eiusdem Petri Act. 15. *Per gratiam Domini Iesu Christi credimus saluari, quem admodum & illi, id est, patres nostri: de illis enim loquutus fuerat, & illos refert.* Sumitur etiam ex Paulo ad Romanos 3. ibi, *Propter remissionem præcedentium delictorum, cui consonat illud ad Heb. 9. In remissionem earum præuaricationum, quæ erant sub priori testamento: & illud 1. ad Corinth. 10. Bibebant autem de spiritu ali, consequente eos petra, petra autem erat Christus.* Vbi de hominibus existentibus sub lege loquitur, eosque dicit

August.

bibisse de Christo petra, & fonte aquæ uiuæ, quia per fidem eius gratiam impetrabant, ut late ostendit August. l. 1. contra duas Epistol. Pelag. c. 7. & 21. Vnde concludit l. de peccat. meritis & remis. c. 1. *quia gratia saluatoris operata est in antiquis Sanctis, quicunque, antequam in carne Christus ueniret, ad eius tamen adiuuantem gratiam, non ad legis literam quæ iubere tantum, & non adiuuare potuit perinebant.* Ob hanc ergo rationem spiritus gratiæ dicitur esse proprius legis nouæ, quia data est eo tempore, in quo iam author gratiæ aduenit, & redemptionem hominum consummauit, gratiamque omnibus meruit. Imò idem ipse est author huius legis, & gratiæ, & ideo præcipiendo simul præbet gratiam, & vires ad præceptum implendum ex vi talis status. Quod non ita erat in lege ueteri, quæ secundum illum statum præcipere poterat, non autem gratiam dare, sed mediante fide impetranda erat per Christum legis gratiæ auctorem, ut explicuit Paulus ad Rom. 10. Et ex hac differentia sequitur alia, nimirum, adiutorium gratiæ longè abundantius dari in hoc statu, quam in præcedentibus, iuxta illud Ioann. 7. *Non dicitur erat spiritu datus, quia Iesus nondum erat glorificatus, quod dictum quidem est de speciali Spiritu sancti aduentu in die Pentecostes, tamen cum proportione applicari potest ad abundantiam gratiæ huius status propriam, quæ in illo aduentu significata, & quodammodo inchoata est, ut sancti interpretantur.* Et ob hanc etiam causam lex hæc merito dicitur per antonomasiam lex gratiæ, & lex iustificans, & iugum suauis, ac similia, quæ legi ueteri attribui non possunt.

Alia differentia

Adhuc uero difficultas superest circa hanc sententiam, & doctrinam: nam licet quoad eas, quæ affirmat de spiritu gratiæ, & de necessitate illius, & efficacia eius ad iustificandum, & de largitione, uel obtentione illius per Christum, & fidem eius, & de discrimine inter ueterem legem, & nouam quoad hanc partem uera sint, rectèque satisfaciant, nihilominus quoad aliam partem legis nouæ, quæ consistit in collectione præceptorum (quæ in ratione propriæ legis est præcipua) non uidetur per illam doctrinam satisfactum quia non uidetur omnino negandum, quin lex gratiæ etiam sic sumpta, aliquo modo iustificet ratione sui, & non tantum ratione adiuncti, quod est gratia. Nam si hoc potest commodè intelligi, & explicari, non uidetur negandum, cum ad perfectionem legis pertineat, & hæc perfectio sit maxime consentanea excellentiæ huius legis, & secundum illam proprius explicetur hic effectus respectu legis nouæ, & differentia eius à lege ueteri in eodem effectu.

4. Dubium superest

Uidetur ergo satis probabiliter dici posse, in aliquo sensu proprio conuenire legi nouæ, per præcepta sua iustificare. Ad quod explicandum aduerto, legem collectiuè sumptam [ut hic loquimur] non solum includere præcepta ut obligantia, sed etiam ut instituentia talem statum legis, & talia fundamenta illius congregationis, seu Ecclesiæ, pro qua datur talis lex. Talis enim institutio positua est, & inter effectus legis numeratur, ut supra circa legem humanam, & circa legem ueterem explicauimus, quia non fit sine aliqua obligatione ad talem institutionem seruandam. Item sub propria lege non tantum imperium, sed etiam promissio illi annexa comprehenditur, tum quia accessorium sequitur principale, & sub illius appellatione comprehenditur, tum etiam, quia sicut comminatio est quædam pars legis penalis, ita promissio est pars legis directiuæ, & fauorabilis. Vnde fit, ut sicut pena dicitur effectus legis, ita etiam præmium lege promissum inter effectus legis computandum sit, ut in superioribus etiam ostensum est. Ex quo etiam aduerte maxime oportet ut aliquid tribuatur propriæ legi tanquam effectus eius, non esse necessarium, ut ab illa formaliter fiat, sicut fit obligatio (ut multi loquuntur) neque etiam ut effectus ab illa fiat per seipsam tanquam à causa proxima, & per se mo-

5. Respon. Notandum in quo sensu legem sumimus

se morali, quomodo irritatio actus, aut pœna, vel inhabilitas aliquando fit immediatè per legem, sed sufficere interdum, vt obseruatione, vel transgressione legis talis effectus necessariò consequatur ex vi legis, seu institutionis, vel promissionis per ipsam facta. Sicut irritatio actus, vel pœna est effectus legis, non solum quando per ipsam legem immediatè fiunt, sed etiam quando fiunt per iudicem secundum legem operantem. Et ratio est clara, quia runc etiam lex cooperatur ad talem effectum, saltem morali modo impellendo & mouendo iudicem ad illum.

6. De modo quo lex noua iustificat. Probatur 1.

Cont. Triad.

Dico ergo, legem nouam etiam vt propria lex est iustificare, cooperando aliquo modo ad iustificationem in suo genere, & non excludendo aliam causam, vel formalem, vel efficientem magis propinquam, & propriam eiusdem iustificationis. Probatur primò, quia per hanc legem instituta sunt sacramenta, quæ ratione talis institutionis habent vim iustificandi apud Deum; ergo hoc titulo verè, ac propriè dicitur lex hæc iustificare. Antecedens suppono tanquam certum ex Concilio Trid. sess. 7. 13. & 14. & ex materia de Sacramentis. Consequentia verò probatur ex declaratione facta, quia effectus ille pendet ex institutione, & institutio ex lege; ergo lex est causa saltem moralis, à qua pœdet talis effectus. Item quia talis lex (nostro modo intelligendi, & loquendi) quasi obligat Deum, & necessitatem imponit iustificandi hominem sic accedentem ad tale Sacramentum; ergo lex etiam est causa talis effectus in suo genere. Deniq; declaratur ex proportione ad legem veterem: nam illa dicitur iustificasse quoad iustificationes carnis, vt ait Paulus ad Hebr. 9. quæ instituebat sacramenta, quæ habebant vim tollendi immunditias legis; ergo simili modo dicitur lex noua in suo ordine altiori, iustificare spiritualiter, & coram Deo, quia instituit sacramenta habentia vim iustificandi. Sic dixit Macar. Egypt. Homil. 47. de allegorijs legis. Apud illos Baptisma sanctificabat carnem, apud nos autem est Baptisma sancti Spiritus, & ignis, & alia quæ profequitur. Atq; hanc doctrinam tradunt hic Sotus, Medin. Valent. & alij, qui non dicunt, solum hoc interesse, inter legem nouam, & veterem, nec ppter hanc solum causam legem nouam iustificare, sed hanc esse vnam ex sufficientibus rationibus, & vnam ex excellentijs huius legis supra veterem, & ita doctrina est verissima, & satis consentanea decreto Eugenij Papæ in fine Concilij Florentini.

7. Probatur 2.

Deinde probatur, & explicatur assertio, quia hæc lex continet multas promissiones internæ iustitiæ, & sanctitatis sub conditione alicuius operis; ergo quando conditio impletur, iustificatio, quæ mediante tali opere comparatur, rectè potest huic legi attribui tanquam promittenti. Consequentia patet ex discursu supra facto. Antecedens verò potest in primis applicari ad promissiones gratiæ Sacramentis factas, quæ dicuntur esse de conferenda gratia ex opere operato, & sunt propriæ legis nouæ. Deinde habet locum in promissionibus factis operibus meritorijs, quæ implentur in iustificatione ex merito, seu ex opere operantis: nam illa iustificatio rectè attribuitur legi gratiæ, quia per suam obseruationem iustificat, ex vi promissionis in tali lege factæ. Neq; potest hoc ita attribui legi veteri: nam licet obseruantia illius facta ex spiritu fidei viuat, iustificaret per augmentum gratiæ, tamen promissio illius iustitiæ non erat ex tali lege, neq; in ipsa lege, vt supra dixi, sed erat ex meritis Christi venturi, & ita quasi participabatur à lege gratiæ, ratione authoris eius, quod habet locum etiam in statu legis naturæ, vt supra notauimus. Deniq; (quod notandum est) cum hæc lex per se, & quasi ex proprijs promittat spirituales iustitias sub conditione operis, necessariò includit vel promittit spirituales vires, & auxilia necessaria, vt possint homines implere opera illa, quæ ad talem iustitiam necessaria sunt. Tū quia aliàs promissio sub conditione talis operis vi-

Confirm. 3.

Suarez de Legib.

deretur facta, & inutilis; tum etiam, quia author huius legis vt unq; suis subditis meruit. Igitur ratione promissionum per se pertinentium ad hanc legem omnis iustificatio tam secunda, quam prima, & ipsum iustificationis initium non immeritò potest huic legi attribui. Et quamuis D. Thom. non ita distinctè hæc omnia explicauerit, nihil tamen horum negauit. Existimo autem in præceptis huius legis solum confiderasse vim obligandi, & in documentis vim consulendi, vel ostendendi iustitiam, & sub hac ratione dixisse, legem hanc non iustificare. Sub gratia autem comprehendere videtur omnia subsidia gratiæ, inter quæ computari possunt instrumenta, per quæ conferuntur, & promissiones eius. Veruntamen quatenus hæc etiam ad legis officium, & institutum pertinent, vt declarauimus, merito etiam ipsi legi nouæ hic effectus in suo genere tribuitur.

D. Thom.

Ex quo tandem colligo, plures spirituales effectus posse huic legi attribui. Huiusmodi sunt in primis omnes illi, qui sunt effectus Sacramentorum, vt est peccatorum remissio, & omnis sacramentalis gratia, siue habitualis, siue actualis, & characteres Sacramentorum, ac subinde potestas ordinis, quæ per vnum ex Sacramentis conferuntur: nam omnia hæc dantur ex vi institutionis huius legis. Imò cum his conexa est etiam potestas iurisdictionis pertinens ad forum Sacramenti penitentiae, quia non potest illud Sacramentum sine hac potestate subsistere, & ideo in illius institutione includitur hæc potestas, seu promissio eius in generali respectu Ecclesiæ, licet determinatio seu applicatio talis potestatis ad has, vel illas personas fuerit dependens ex arbitrio Christi, & ex alia peculiari institutione. Veruntamen illa etiam determinatio, & institutio ad legem nouam in tota sua amplitudine pertinet, & ideo hoc etiam titulo talis potestas inter effectus huius legis computatur. Vnde consequenter fit, vt tota etiam spiritualis potestas iurisdictionis, quæ est in Ecclesiâ pertinens ad eius externum regimen, & status hierarchicus eiusdem Ecclesiæ cum perfecta monarchia, dici possunt effectus huius legis. Quia omnia sunt à Christo instituta, & quadam immutabili lege stabilita. Et ideo hæc, & similia dicuntur esse de iure diuino legis gratiæ, quæ non omnia æquè primo, & immediatè sunt de iure diuino, vt ex proprijs locis constat. Deniq; alia etiam spiritualia bona, quæ ex vi generalium promissionum fidelibus conferuntur, inter effectus huius legis computari possunt, vt explicatum est. Aliqui etiam huic legi tribuunt omnia prouilegia gratiæ extraordinaria auxilia, & vocationes, etiam miraculosas, quæ in hoc statu legis frequenter communicantur. Sed hoc licet sit verum ratione auctoris huius legis, quia hæc omnia abundantissimè meruit, & ideo etiam sint valde consentanea statui huius legis, non tamen ita propriè tribuuntur legi secundum propriam rationem eius, cum potius supra, vel ultra legem esse videantur. Præter hos autem effectus non occurrunt alij, qui possint huic legi propriè tribui, quia hæc lex nec promittit bona temporalia, vt talia sunt, nec etiam per se insert irregularitates, neq; alias pœnas huius vitæ, neq; etiam irritat actus, quos lex ipsa naturalis non irritat, vt ex dictis in capite secundo satis constat.

8.

Plures spirituales effectus posse huic legi attribui.

Alij nouales effectus.

CAPVT VI.

An possit aliquis in lege noua dispensare.

Explicatis causis, & effectibus huius legis dicendum sequitur de proprietatibus eius, sed inter eas solum illæ, quæ ad immutabilitatem eius pertinent, aliqua explanatione indigent: nam reliquæ mirum, quod sit sancta, spiritualis, potens, seu esse-

De dispensatione in lege noua.

Etix multorum bonorum, & consequenter quod sit suauis, & similes ex dictis causis, & effectibus huius legis satis nota sunt, & in cap. 8. aliquid addemus. Nunc ergo immutabilitas explicanda est, quæ mutationi opponitur, & ideo duplex esse potest, sicut duplex est mutatio legis, scilicet, dispensatio, & abrogatio, quibus opponuntur indispensabilitas, & perpetuitas, & de hac posteriori dicemus in cap. sequenti prior tractanda est. Potest autem sermo esse de dispensatione, vel obtinenda à Deo, vel ab homine.

Duplex mutatio.

Deum posse in lege sua dispensare.

De Deo verò nulla est controuersia; clarum est enim posse in lege sua dispensare pro suo arbitrio, etiam sine causa: nam si hoc potest legislator humanus in sua lege, multò magis Deus. Imò licet homo non rectè, aut licet id faciat sine causa, si Deus id faceret, honestissimè, & rectissimè faceret, tum quia est supremus Dominus, tum etiam quia eius voluntas est suprema regula bonitatis. Neq; obstat, quod voluntas sit immutabilis, quia sine sui mutatione potest Deus mutare quæ statuit, & ita ex æternitate potuit habere decretum tollendi obligationem suæ legis ab aliquo in tali tempore, per quod sine sui mutatione cum illo dispensaret. Huiusmodi ergo dispensatio possibilis est de potentia absoluta: nam de lege ordinaria certum est regulariter non concedi, quia Deus vult homines per homines gubernare. Neque admittenda est talis dispensatio, nisi Ecclesiæ de illa constare possit, & per illam approbetur, iuxta regulam Innoc. III. in c. cum ex iniusto, de hæret. & in c. nisi cum pridem, de renouati.

2. Dispensabilitas huius legis per hominem.

Omissa ergo dispensatione diuina quæstio est de dispensabilitate huius legis per hominem, & tota reducit ad summum Pontificem: nam de cæteris non potest esse controuersia. Nam cum auctor huius legis sit superior omni homine, certum est, nullum hominem posse in hac lege dispensare, nisi per potestatem supernaturalem, & spirituales à legislatore concessa, quia inferior non potest dispensare in lege superioris, nisi ex eius voluntate, & concessione. Atque hinc certum est, nullum temporalem Principem, Regem, vel Imperatorem posse in hac lege dispensare, quia potestas eorum supernaturalis non est, nec spiritualis à Christo concessa. Sed est merè temporalis, & humana, ad ordinem tantum naturæ spectans, vt supra lib. 3. & 4. ostensum est. Si ergo talis potestas est in hominibus, solum esse potest in Pastoribus Ecclesiæ; ergo maximè in summo Pontifice: nam in illo est suprema spiritualis iurisdicctio, & ab eo ad cæteros Episcopos, aut Prælatos deriuatur, quantum expedit Ecclesiæ, & vniuscuiusq; muneri, & officio conueniens est. Vnde de cæteris Episcopis infra Pontificem communis sensus Doctorum esse videtur nullum eorum posse dispensare in iure diuino Euangelico, vt statim videbimus. Et ratio reddi potest, quia licet potestas hæc esset necessaria Ecclesiæ, non esset necessaria inferioribus Episcopis, quia existens in summo Pontifice sufficeret, cum vsus talis potestatis possit esse rarissimus, & ideo nunquam legimus, potestatem hanc esse commissam alicui inferiori Episcopo, etiam Patriarchæ. Deniq; regula iuris generalis est maioris Ecclesiæ causas ad Petri sedem esse referendas, c. maiores, de Baptismo: dispensatio autem in iure Euangelico inter grauissimas causas merito computatur, & ideo tota hæc quæstio ad Petri sedem reuocatur.

3.

1. Sententia affirmatiua Papam posse dispensare in omnibus q; sunt iuris diuini, exceptis sine causa dispensare in ijs, quæ sunt iuris diuini, sententia articulis fidei. Panorm.

In hoc ergo puncto prima sententia absolute, & indistinctè affirmat, Papam posse dispensare in omnibus, quæ sunt iuris diuini, præterquam in articulis fidei. Ita loquitur Panorm. in cap. proposuit, de concess. præb. n. 20. citans Innocentium in c. cum ad monasterium, de statu Monachor. vbi dicit, non posse Papam nisi exceptis sine causa dispensare in ijs, quæ sunt iuris diuini, sententia articulis fidei. Panorm. c. que in Ecclesiæ, de const. n. 19. & 20. vbi inter alia ait posse Pontificem ex causa mutare formam Baptismi in

hanc, Ego te baptizo in nomine Trinitatis, quod refert ex Innoc. in c. 1. de Baptismo, in fine, n. 11. Imò idem Felin. in c. 1. de const. n. 23. audeat affirmare, posse Papam vnico Verbo creare Sacerdotem, dicendo, Si presbyter, sine alia solemnitate, quod refert ex Innoc. in c. 1. de sacra vnct. vbi nihil reperio. Addit præterea idem Felin. Papam posse solo verbo Episcopum facere, & citat Angelum in lege 2. C. de crimin. sacrilegij, & in l. 1. C. de sententiam falsis. Eandem sententiam tenuit Dec. conf. 112. n. 3. in fine, volum. 1. & in dicit. ca. que in Ecclesiæ, n. 25. & seq. alias n. 44. & 45. in nouis. Allegantur etiam alij Iuristæ in c. 2. de translat. Episcopi, & in l. manum fiones, ff. de iust. & iur. & in l. 2. C. de seruit. Verum est tamen, plures illorum confusè loqui, non distinguendo inter ius naturale, & positium diuinum. Imò interdum loquitur de iure diuino legis veteris ac si nunc obligaret, sæpe etiam indistinctè loquuntur de dispensatione, & interpretatione, quas nos postea distinguemus. Nunc verò intellecta hac sententia de propria dispensatione, & de proprio iure diuino positio legis nouæ, fundari potest.

Innoc. Felin.

Angel.

Decim.

4.

Primò in verbis Christi Matth. 16. Quodcumq; ligaueris super terram, erit ligatum & in caelis, & quodcumq; solueris super terram, erit solutum & in caelis. Nam hæc tam generalis concessio nihil excludit, quod secundum rectam rationem possit subsistere; huiusmodi autem est hæc potestas, vt ostendimus: ergo non est faciendâ hæc exceptio, vel limitatio potestatis Pontificiæ. Secundo ex illis verbis colligimus potestatem dispensandi in iuramentis, & votis, & in matrimonio rato, & vinculo spirituali inter Episcopum, & Ecclesiam sponsam suam, quod esse iuris diuini, sentit Innoc. III. in c. inter corporalia, de translat. Episcop. & rationem reddit, quæ in toto iure diuino locum habet, scilicet, quia quando Pontifex illud vinculum, soluit, non vitur potestate humana, sed diuina, id est, diuinitus concessa. Vnde aliqui hoc etiam extendunt ad carnale matrimonium etiam consummatum, & ad dispensationem in professione religiosa, etiam si de iure diuino positio esse censent: ergo idem dicendum est de dispensatione in lege gratiæ. Tertio potest ratio hæc confirmari, quia attenda humana conditione, talis potestas necessaria est in Ecclesiâ, quia sæpe accidere potest casus, in quo obseruatio alicuius legis diuinæ fit magis nociua, vel impediatur magis bonum, & propterea dispensatio in illa fit maximè consentanea rationi: ergo non est verisimile Christum reliquisse Ecclesiam sine hac potestate, quia secundum legem ordinariam non possunt homines à Deo ipso immediatè petere dispensationem, nec debent necessariò illa carere in tali necessitate, neq; obligari per positium legem diuinam cum tanto rigore, quia non est consentaneum sapientiæ, & suauitati prouidentiæ. Quarto potest hoc confirmari, ex vsu varijs exemplis. Primùm, & grauissimè omnium est, quia iure diuino solus Episcopus est minister Sacramenti confirmationis, & nihilominus Papa dispensando in hoc iure potest ministerium committere simplici sacerdoti. Secundum est, quia secundum ius diuinum, Eucharistia nec confici, nec sacrificari potest, nisi in duabus speciebus, & tamen ob necessitatem, & carentiam vini dispensauit interdum Pontifex vt in solo pane conficiatur, vt aliqui referunt, & sequuntur, quos retuli in 3. tom. 3. part. dispn. 43. sect. 4. & sequitur Turrecr. in cap. comperimus, de consecrat. dist. 2. Ant. 3. p. tit. 13. cap. 6. §. 1. & nonnulli alij moderni. Tertium exemplum addi solet de dispensatione in residentia Episcop. quæ etiam est de iure diuino.

Quodcumq;

secundum

Secundum

Trinitatis

Quarto

Exemplis

Exemplis

Vide Graui

in c. 1. de

D. Anton.

5.

2. Sententia

Acta

SVATRE Z
D. V. 3

Sanc. Ieēt. de poenit. p. 5. ad finem, & sequitur Sanc. libr. 8. de
Duplex pra- matrim. disp. 6. n. 6. Vt autem certam aliquam regu-
ceptum diui- lam constituent, distinguunt duplicia praeccepta diui-
num. na, quaedam sunt, quorum obseruatio nunquam po-
 test in particulari non esse magis expediens sine im-
 pedimento maioris boni, qualia sunt praecceptum co-
 fessionis, & Baptismi, item praecceptum vtendi in Sa-
 cramento forma praescripta. Alia sunt, quorum ob-
 seruatio in particulari casu potest impedire maius
 spirituale bonum, vt fuit (ait Cano) votum, & iura-
 mentum, Sanc. verò adhibet dictum exemplum de
 consecratione in vna specie. Priora ergo praeccepta di-
 cunt esse indispensabilia, quia in eis nulla potest oc-
 currere ratio dispensandi, & consequenter nec pote-
 stas pro illis data est; posteriora verò dicunt esse dis-
 pensabilia propter contrariam rationem, & funda-
 menta superius adducta.

6. Siquis tamen rectè consideret, hæc posterior opi-
Hanc opinio- nio non differt formaliter à praecedenti, sed quasi ma-
nem solum terialiter, licet authores eius aliud intendant. Decla-
materialiter ratur quia etiam iurisperiti docent, inferiorem non
à prima dis- posse dispensare in lege superioris sine causa, & ideo
ferre. licet id facere tentet, nihil facere: vnde necessariò et-
 iam docent, legem Christi non esse dispensabilem ab
 homine sine causa, & Pontificem non habere hanc
 potestatem. Hoc autem idem dicere tenentur autho-
 res secundæ sententiæ, nec enim dicere possunt, Chri-
 stum dedisse Pontifici potestatem dispensandi in tali,
 vel tali lege, quia in illis praescribat, posse occurrere
 legitimas causas. Nam Christi concessio generaliter
 facta est, vt constat ex verbis eius, nullam ergo legem
 in particulari designauit; sine fundamento ergo hoc
 excogitaretur, aut fingeretur; ergo si Christus dedit
 aliquam potestatem ad hanc dispensationem, fuit
 ad dispensandum in quacumq; lege sua, si causa ratio-
 nabilis occurreret. Et hanc voco formalem conueni-
 entiam dictarum opinionum. Materialis autem dis-
 pensatio erit, an in tali, vel tali lege possit sufficiens cau-
 sa occurrere ad dispensandum, in qua re potest esse
 infinita varietas, neq; ab illis authoribus assignatur
 probabilis regula ad id discernendum. Nam si causa
 sufficiens est, quod in particulari casu magis spiritua-
 le bonum per legem impediri videatur, vix cogitari
 poterit lex aliqua Christi, in qua non possit occurre-
 re legitima causa dispensandi. Vt v. g. lex Christi est,
nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c. in casu ergo, in quo
 deest aqua, videtur illa lex cedere in spirituale nocu-
 mentum paruuli; poterit ergo dispensare Papa, vt in
 similibus casibus verba sufficiant ad conferendam
 gratiam paruulo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus
 sancti. Simile esse potest de lege Christi, vt solus
 sacerdos possit absolueri à peccatis: nam vbi deest
 Sacerdos, si lex illa strictè seruanda sit, videbitur mul-
 torum salus impediri; poterit ergo dispensare Papa,
 vt in similibus casibus diaconus, vel etiam laicus ve-
 rè absoluat, etiam faciendo ex attrito contritum. I-
 tem vbi deest vinum dicitur Papa posse dispensare,
 vt sine illo fiat sacrificium, quia ita videtur expedire
 communi bono alicuius nationis; ergo si alicubi de-
 sit triticum (vt re vera in multis remotissimis pro-
 uincijs deesse dicitur) poterit Papa concedere, vt in
 pane hordeaceo, vel ex quacumq; farina: quæ ibi in-
 ueniri possit confectio, vera consecratio fiat, ne ali-
 qua prouincia tanto bono careat, sicut Melancthon
 dixit, Ruthenos carentes vino posse consecrare Cali-
 cem in aqua melita, vt refert Bellar. lib. 4. de Eucha-
 ristia c. 24. & de quibusdam alijs Septentrionalibus
 hereticis vino carentibus à fide dignis audiui, dispē-
 sare secum vel interpretari, vt loco vini ceruisiam, i.
 potum ex aqua, & hordeo, & alijs rebus confectum,
 in sacrificio apponant. Hæc autem, & similia absurda
 sunt, & incredibilia secundum principia fidei, & ve-
 ram Theologiam.

6. Est ergo tertia, & communis Theologorum sen-
3. Sententia tentia absolutè negans legem Christi diuinam esse
 Suarez de Legib.

dispensabilem, etiam per Pontificem. Ita supponit v-
 biq; D. Thomas 2. 2. q. 88. art. 10. in tercio argumento
 cum solutione, & 1. 2. q. 97. a. 4. ad 3. Et specialiter do-
 cet de Pontifice, non posse dispensare in lege noua in
 quodlib. 4. a. 13. & quodlib. 9. a. 15. Idem in 4. d. 27. q. 3.
 a. 3. ad 2. vbi solum excipit ea, quæ sunt de institutio-
 ne Apostolorum, quæ quodammodo solent diuina
 appellari, non tamen propriè pertinent ad legem no-
 uam vt diuina est, & ita exceptio illa firmat regulam
 generalem, quod Papa non possit in lege Christi dis-
 pensare. Idem tenent communiter Thomista supra
 dicta loca D. Thom. 1. 2. & 2. 2. & Soto lib. 1. de iustit. q.
 7. a. 3. Ledes. in 4. 2. p. q. 4. art. 6. & idem apertè docet
 Cano, lib. 2. de locis, c. 18. & ad 4. Catherin. lib. 6. con-
 tra Caiet. c. 2. & Turrecr. in sum. de Ecclesia. cap. 107.
 Maior in 4. d. 24. q. 12. & Almain. lib. de suprema pote-
 state Ecclesiast. c. 3. Salm. tract. 61. in Acta in 4. & 5. dif-
 ferentia inter ius diuinum & humanum: vbi indi-
 stinctè loquitur de iure diuino naturali, & positivo.
 Idem tenent Summista communiter verb. Papa, pre-
 fertim Syluest. q. 16. Couar. in 4. Decr. 2. p. c. 6. §. 9. n. 4.
 vbi alios allegat. Et huic sententiæ fauēt multa decr.
 25. q. 1. praesertim ea. sunt quidam, & duo sequentia, in
 quibus dicitur contra statuta Patrum nihil posse co-
 di, vel mutari, etiam per sedis Apostolicæ authorita-
 tem, quod necessariò debet intelligi de statutis tradi-
 tis ab Apostolis ex ore Christi. Et ita Leo Papa epist. Leo Papa.
 90. c. 1. & habetur in c. vt d. 14. distinguunt quæ dā sta-
 tuta immutabilia ab alijs, quæ pro varietate tempo-
 rum mutantur, priora ergo intelligit esse diuina, po-
 steriora autem humana.

Ex quo potest optima congruentia pro hac sentē-
 tia sumi. Nam conuenientissimum fuit esse in Eccle-
 sia Christi aliqua praeccepta ita immutabilia, vt per
 hominem dispensari non possint; ergo talia censē-
 da sunt illa, quæ ad legem à Christo institutam, & la-
 ram pertinent. Antecedens patet, quia hæc Ecclesia
 semper debet esse vna, & ideo obseruare etiam debet
 vniuersitatem, non solum in fide, sed etiam in reli-
 gione exteriori, & in substantialibus ritibus suis,
 quia (iuxta sententiam Aug. supra relatam) nõ potest
 aliter humana congregatio in vnum corpus religio-
 nis coniungi, sed hæc stabilitas, & vnitas Ecclesiæ si-
 ne praecceptis dicto modo immutabilibus conueniē-
 ter conseruari non posset: ergo. Probatur minor: nõ
 si per dispensationes possent fundamenta Ecclesiæ
 labefactari, aut variationem aliquam recipere in di-
 uersis partibus eius, discursu temporum tanta facta
 esset mutatio vt vix Ecclesiæ vnitas agnosceretur: er-
 go oportuit hæc praeccepta quasi fundamentalia, vt
 sic dicam, esse profus inuariabilia, & indispensabi-
 lia. Vnde facilè probatur prima consequentia. Nam
 ideo Christus Dominus aliqua specialiter, & in par-
 ticulari determinauit, & praecipit, vt in illa non pos-
 set cadere humana mutatio, vt patet de praeccepto
 Baptismi, & similibus. Ergo consequenter censēdū
 est, omnia quæ ab ipso praeccepta sunt, talia esse, tum
 quia solum specialiter praecipit ea, quæ ad fidem, &
 sacramenta pertinent, vt supra declaratum est: hæc
 autem omnia pertinent ad substantiale Ecclesiæ fū-
 damentum, tum etiam, quia non est maior ratio, cur
 quædam sint dispensabilia, & nõ alia, nec potest huius
 diuersitatis conueniens assignari regula, vt circa ter-
 tiam opinionem declaratum est, & magis patebit ex
 sequentibus.

Ratio autem à priori huius sententiæ est, quia in-
 ferior non potest dispensare in lege superioris, nisi ab
 eo habeat specialem potestatem. Et ob hanc causam
 in legem veterem dispensatio non cadebat, quia erat
 lex Dei, & Deus non dederat potestatem talem homi-
 nibus. At verò etiam in lege noua non est data homi-
 nibus talis potestas, neq; etiam Petro: ergo minor pa-
 tet, quia verba illa generalia, Quodcumq; solueris, & li-
 gaueris, non sufficiunt, vt per illa intelligamus datam
 potestatem ad soluendum ius diuinum. Tum quia

communis
Theologorum
D. Thom.

Leo Papa.

8.
Congruen-
tia.

9.
Ratio à prio-
ri.

D. Thom.

sub generali concessione non solent venire ea, quae uerisimiliter non esset superior in particulari concessione; talis autem esset haec potestas. Et ideo notanter dixit D. Thom. 1. 2. q. 67. a. 4. ad 3. Quae sunt a Deo nullus potest dispensare nisi Deo, uel ei, cui ipse specialiter committeret; oportet ergo, ut talis commissio, specialis fieret. Tum etiam quia ibi tantum intelligitur concessa potestas, quae futura erat in aedificationem, non in destructionem, iuxta sententiam Paul. 2. Cor. 13. potestas autem haec potius esset in destructionem, quam in aedificationem, ut declarat ratio prior. Et uel maxime, quia si illa uerba ita extendantur intelligenda erunt de potestate dispensandi in omnibus diuinis praecipis, quod incredibile est. Et sequela patet ex vi eiusdem distributionis, & ex discursu facto, quia nulla conueniens ratio assignari potest ad differentiam, uel exceptionem aliquam faciendam. Tum denique quia explicare quid sub illis uerbis contineatur, maxime pertinet ad ipsos Pontifices successores Petri; at ipsi Pontifices in se hanc potestatem non cognoscunt, ut constat ex canonibus supra citatis, & quia ubi cumque agitur de iure diuino, si de illo constat, dispensare refugunt; imò etiam in praecipis, uel institutionibus Apostolicis difficile dispensant, argumento cap. 2. de bigamis; ergo nullum relinquitur fundamentum sufficiens huius concessionis, seu potestatis.

9. Sententia simpliciter uera distinctio in or dispensatione & interpretationem.

Haec ergo sententia mihi maxime probatur. Vt autem, & magis eam explicemus, & obiectionibus satisfaciamus, distinguamus imprimis inter propriam dispensationem, quae obligationem supponit, etiam in particulari casu, in quo illam auferit, & interpretationem, quae in particulari casu non supponit obligationem, sed dubium eius, & ita non tollit obligationem, sed diribitationem, declarando in tali casu non fuisse mentem legislatoris obligare. Dicta ergo sententia praecipue loquitur de dispensatione; nam interpretationem aliqui ex authoribus eius admittunt, ut Maior, Ledes. Couar. & alij non negant, & uidetur consentaneum superius dictis de interpretatione in lege ueteri. De utraque ergo dicendum est. Prius uero iterum distinguendum est iuxta superius dicta inter institutiones a Christo factas praecise spectatas, & inter praecipua positua de usu rerum sic institutarum. Priores sunt Monarchia Ecclesiae spiritualis cum suo ordine hierarchico, & cum talibus sacramentis; & sacrificia posteriora sunt praecipua obligantia ad usum aliquem, uel obseruantiam talium rerum. Quae duo in rigore diuersa sunt, ut supra notauimus, & ideo in praesenti potest dubitari, utrum eandem uel diuersam rationem subeant.

10. Praecipua legis gratia positua nulla dispensationem aut interpretationem admittit.

Dico ergo primò; praecipua positua legis gratia nullam dispensationem, nec interpretationem per modum episcopii admittunt. Loquor de praecipis posituis, quia ex institutione sacramentorum legis nouae intrinsece loquuntur aliquae obligationes, quae ex hypothesi pertinent ad ius naturale, ut in superioribus tactum est, & de illis nunc non agimus, sed dicemus inferius. Sic ergo prior pars de dispensatione satis probata uidetur in fundamentis 3. sententiae. Et breuiter potest ita declarari, quia in lege noua pura praecipua positua non sunt nisi uel de fide explicita, aliorum mysteriorum nostrae Religionis, uel de usu quorundam sacramentorum, uel etiam sacrificij; in haec autem non cadit aliqua dispensatio: ergo. Maior supra probata est. Minor inductione ostenditur. Nam praecipuum fidei quatenus diuinum est, solum est de illa fide, quae est necessaria ad salutem, sed in hac fide non cadit dispensatio quia non potest Ecclesia mutare media ad salutem necessaria, neque illa supplere, si omnino desint. Ut patet in paruulo, qui baptizari non potest, & in ipsa fide sic declaratur. Nam uel homo potest scire, & explicitè credere omnia, quae ex praecipio diuino sunt necessaria ad salutem, uel non potest. Si potest, non potest Ecclesia dispensare cum illo, ut

non teneatur, uel ut sine tali fide saluetur, ut est per se notum. Si uero non potest, uel nihil omnino supernaturaliter credere potest, uel saltem potest aliquid, quod de facto credit. In priori casu impossibilis, est dispensatio propter rationem factam, quod Ecclesia non potest supplere remedium necessarium ad salutem. In altero uero casu, si ignorantia sit inuincibilis, poterit fortasse homo saluari cum illa fide, non propter dispensationem Ecclesiae, sed quia illa fides potest per charitatem operari, & Deum super omnia diligere, quae dilectio in uoto continebit omnem fidem ignoratam, qui modus credendi sufficit in ratione medij secundum diuinam legem. Si uero ignorantia sit culpabilis, non poterit ignorans exculari à culpa propter dispensationem Ecclesiae, ut per se patet.

Deinde probatur idem de praecipis posituis circa usum sacramentorum, quae in summa ad tria reducuntur, scilicet, Baptismi, Confessionis, & Eucharistiae: nam de confirmatione, & extrema unctione res est dubia, tamen si admittantur, eadem erit illarum ratio. In matrimonio autem, & ordine non inuenitur obligatio, nisi ex causis extrinsecis in particularibus casibus oriatur, & tunc magis erit ex iure naturae, uel ex praecipio humano, quam ex iure diuino positiuo. At uero circa illa praecipua sacramentorum non habet locum dispensatio Ecclesiae, quia sunt de medijs necessarijs ad salutem, saltem duo prima, & de Eucharistia idem docent multi, uel saltem tanta est illius necessitas, ut Christus dixerit, Nisi manducaueris carnem filij hominis, &c. hanc ergo necessitatem non potest Ecclesia immutare, ut patebit facile applicando diuersum factum de fide. Et declaratur amplius sistendo in necessitate praecipii cuiuscumque sacramenti, quia omnia haec praecipua affirmatiua sunt, & ita non obligant pro semper, sed pro certis temporibus, quae nunc breuiter gratia uocare possumus articulos necessitatis, nunc enim non agimus de determinatione temporis, quam addit Ecclesia: nam in illa certum est, posse eandem Ecclesiam dispensare: igitur extra articulum necessitatis nulla est necessaria dispensatio, ut pro tunc possit non impleri praecipuum sine culpa, quia pro tunc non obligat. Dato autem articulo necessitatis, uel datur commoditas moralis sine notabili impedimento, uel periculum ad implendum praecipuum diuinum, & tunc nullum habet locum dispensatio humana, esset enim contra omnem rationem, & contra diuinam uoluntatem. Aut pro tunc non occurrit occasio possibilis simpliciter, ut quia deest sacerdos, & tunc non est necessaria dispensatio, quia sine illa exculatur culpa, & illa supplere potest necessitate medij, nisi per uotum, & desiderium indigentis suppleatur. Aut denique impossibilitas est tantum moralis, ut quia est periculum uitae, aut permissio sae communitatis cum haeretico, uel quid simile, & tunc aut impedimentum ipsum intrinsece, & per se afert excusationem, & ita non habet locum dispensatio, uel certe si impedimentum per se non sufficit ad excusandum, nec dispensatio humana poterit tollere obligationem, esset enim tunc irrationabilis, in negotio spectante ad salutem animae, & per ius diuinum determinato. Unde usus talis dispensationis inauditus est in Ecclesia.

Hinc uero potest sumi obiectio contra alteram partem de interpretatione, nam in eo casu de morali impedimento si res sit dubia saltem habet locum interpretationem doctrinalem, ut sic dicam, non uero interpretationem per modum episcopii quam solam in conclusione negauimus. Cum enim praecipua haec sint affirmatiua sine ulla temporis determinatione, nulla excusatio ex accidentalibus circumstantijs, uel occasionibus proueniens est contra formam uerborum praecipii, neque est exceptio à generalitate illius, & ita

11. Probatur magis de usum sacramentorum.

12. Obiicitur.

& ita non est episkia, neque emendatio legis, sed potius est interpretatio de vero sensu legis, quam voco doctrinalem, quæ in præceptis etiam naturalibus affirmatiuis locum habet. Et talis ferè est in præsentibus, quia quædam præceptum diuinum absolute præcipit, & non determinat tempus, neque per legem humanam determinatur, tunc relinquatur naturali rationi, & discursui, vt pensatis omnibus circumstantijs discernat, an hic, & nunc vrgeat talis obligatio, & hoc iudicium vocamus doctrinalem, vel prudentialem interpretationem, quam authenticè quidem possunt facere soli Pastores Ecclesiæ; priuatim verò etiam viri sapientes.

13. Dico secundò: Lex Christi vt instituens, seu institutio Ecclesiastica facta immediate ab ipso Christo, quo sensu in dispensabilis ab homine.

& iure suo stabilita non recipit dispensationem per vllam potestatem humanam. Hæc est communis Theologorum, tum in locis citatis, tum in locis specialibus, vbi tractant de materijs, & formis sacramentorum, & de Hierarchia, ac Monarchia Ecclesiastica. Et mihi videtur non minus certa, quam præcedens, potestque simili modo probari. Primò inductione in institutionem sacramentorum. Solum enim sunt à Christo instituta quoad substantialem formam, & materiam, & ministrum necessarium, his enim tribus periciuntur, vt dixit Concilium Florent. in Decreto Eugenij, & quoad illa omnia sunt à Christo instituta, iuxta definitionem Conc. Trid. sess. 7. ca. de Sacram. in genere. Hanc autem institutionem nullus homo immutare potest iuxta sententiam omnium Theologorum. Et congruentia supra adducta, est moraliter euidentis, quia hæc sunt quasi fundamenta Ecclesiæ visibilis Christi, quibus mutatis fieret in ea magna substantialis mutatio contra manifestam intentionem instituentis. Deinde est optima ratio quodammodo physica, quia Christus media institutione sua dedit virtutem his sacramentis ad sanctificandum, vel conferendum; ergo nisi sint facta iuxta hanc institutionem, non erunt instrumenta Christi, nec continebunt gratiam, nec virtutem efficiendi illam. Quia tunc nec Christus dat illam, quia lex, & promissio eius est determinata ad suam institutionem, neque homo purus potest talem virtutem dare, vt per se constat; ergo nec potest dispensare in tali institutione. Nam oporteret per talem dispensationem fieri, vt aliquod opus vel dictum præter institutionem Christi haberet significationem, & vim sanctificandi, quam habet sacramentum Christi, quod est manifestè impossibile, vt probatum est. Quocirca dictum illud Canonistarum quorundam posse Pontificem solo verbo facere Presbyterum, vel consecrare Episcopum, item illud, posse dispensare in omnibus præter articulos fidei, apud Theologos improbabilia sunt, quia Papa non habet potestatem excellentiæ, sed alligatam sacramentis, quod effectus eorum, & ad dictam institutionem quoad eorum essentiam, de duobus verò instantijs, quæ in contrarium asserbantur, infra ditemus.

14. Ostenditur conclusio in institutione reipublicæ Ecclesiasticæ, quatenus peculiarem vnitatem mysticam habet ex institutione Christi, quæ institutio in tribus, vel quatuor conditionibus videtur consistere. Primò, quòd eius congregatio sit vniuersalis ex vniuersis mundi hominibus, quantum est ex se. Secundò quòd ingressus ad illam sit per fidem explicitam Trinitatis in Baptismo professam. Tertiò vt in ea congregentur omnes sub vno capite Christi vicario, & sub talibus signis sensibilibus sacrificij, & sacramentorum. Quartò, quòd intra illam sit ordo hierarchicus tam secundum potestatem ordinis, quam secundum potestatem spiritualis iurisdictionis. Sed in tota hac institutione nihil est, quòd per dispensationem possit mutari, quatenus ad ius diuinum spectat, vt vnicuique per se facile patebit discurrendo per singula. Scio, graues Doctores dicere, iurisdictionem Suarez de Legib.

nem sacerdotum in foro pœnitentiæ; & Episcoporum in foro externo Ecclesiæ esse de iure diuino; & nihilominus posse per Pontificem restringi, vel ampliari interdum per ius ordinarium, & aliquando per modum dispensationis, seu priuilegij. Verumtamen sententia partum nobis obstat, quia non credimus esse veram, neque consequenter loqui. Secundum illam autem dicendum esset, hoc ius diuinum ita esse specialiter institutum, propter necessariam subordinationem inferiorum cum suo capite, & propter conuenientem vsu in inferioris iurisdictionis. Quamque hæc ratio potius probat iurisdictionem non fuisse iure diuino inferioribus collatam, sed hoc fuisse commissum supremo Vicario tanquam fidei dispensatori. Posset etiam dici secundum illam sententiam, iurisdictionem illam quæ datur iure diuino esse tantum in habitu, & hanc non limitari, nec auferri in se, sed tantum in vsu, quatenus ei materia applicatur, vel subtrahitur; quòd non est factum per diuinum ius, sed homini est commissum. Sed re vera illa, quæ vocatur iurdictio in habitu, non est aliud, quam potestas ordinis, vel consecrationis, & iurdictio propria in actuali superioritate consistit, quæ confertur, cum applicatur materia quoad personas subditorum, & ita illa est collatio iurisdictionis, quæ immediate per hominem fit, non per diuinum ius. Itaque soli summo Pontifici datur iurdictio immediata ex vi iuris diuini, & ideo nec auferri, nec diminui potest per hominem, respectu verò aliorum ius diuinum solum in generali statuit, vt in Ecclesia sint Pastores, qui vocentur à Pontifice in partem sollicitudinis, impertiendo illis iurisdictionem vniuersi cuiusque muneris conuenientem. Particularis autem iurisdictionum distributio, vel institutio non potuit conuenienter immediate fieri per ius diuinum, sed per hominem debuit fieri, ideo que tota varietas, quæ in hoc genere reperitur in Ecclesia, vel non est dispensatio propria in aliquo iure, sed est administratio quædam spiritualium bonorum, quæ lato modo vocatur dispensatio mysteriorum Dei; vel si aliqua sunt in hoc genere propria priuilegia; continent dispensationes proprias in iure ordinario Ecclesiastico, non in iure diuino.

Ex quo vterius colligo, nec propriam interpretationem per modum episkia habere locum in hac institutione quoad ea quæ re vera sunt de iure diuino, id est, non solum non posse dispensare Papam, vt in sacrificio consecratur sanguis in alio liquore præter vinum, verum etiam nec posse interpretari, aliam materiam sufficere in quocumque casu necessitatis, & sic de alijs. Ratio est, quia in his, quæ essentialiter pendent ex institutione quoad significationem, vel quoad efficaciam, seu collationem alicuius virtutis, vel potestatis, non habet locum ampliatio, vel restrictio per episkiam. Quia institutio debet esse omnino definita, & quasi in diuisibili consistens, quia in illo ordine constituit essentiam rei instituta, & ideo non potest ampliari, vel restringi vltra, vel citra verba institutionis. Et explicari potest ratio supra insinuatam, quia voluntas instituentis de facto limitatur ad verba institutionis, ita vt extra illa nulla sit facta institutio; ergo illa interpretatio non habet fundamentum in voluntate instituentis; ergo nullo modo potest locum habere. Solum ergo admitti potest interpretatio doctrinalis, ad discernendum quid sub institutione comprehendatur quæ independens est ab extrinseca necessitate vel occasione interpretatio autè addens, vel minuens institutionem per episkiam propter accidentales casus, esset potius corruptio, & infinita haberet incommoda.

Secundò infero, etiam circa præcepta ex natura rei inclusa institutione non habere locum dispensationem, vel propriam interpretationem. Hoc probari potest ratione supra facta, quia hæc præcepta sunt iuris naturalis supposita institutione; iniure autem

15. Hinc inferitur.

Ratio.

16. a. inferitur.

dem naturali non cadit dispensatio, neq; epijkia propria. Declaratur exemplo, quia ex institutione sacramentorum nascitur obligatio accedendi ad illa cum debita dispositione, vt sancta sanctè tractentur. In hac ergo obligatione nõ cadit dispensatio, nec interpretatio minuens illam naturalem legem. Nam licet possit Ecclesia interpretari, an talis, vel talis dispositio sufficiat, non tamen potest interpretari, quod pro aliquo casu, vel necessitate sufficiat illa dispositio, quæ nõ satis fit, vt sancta sanctè tractentur. Atque eadem est ratio de similibus præceptis. Et potest hoc confirmari: nam hæc præcepta ordinariè sunt, affirmatiua, quia, vt supra cum Victor. dicebamus, in lege noua non sunt specialia præcepta negatiua: in præceptis autem affirmatiuis præsertim naturalibus solum habet locum interpretatio circa tempus, pro quo obligant, vel non obligant cum his, vel illis circumstantijs, in qua interpretatione epijkia non interuenit, vt declarauimus. Possimusq; hoc exemplo exponere: nam sacramento Eucharistiæ adiunctum est præceptum præmittendi confessionem ante communionem, siue illud sit iuris diuini naturalis, vel positium, siue humani, de quo rectè interpretamur non obligare, non existente copia confessorum, quæ non est epijkia, sed conditio ex natura rei intrinsece inclusa in tali præcepto affirmatiuo, quam propterea ad tollenda dubia expresse adhibuit Conc. Trident. sess. 13. canon. vii.

Cont. Trid.

17.
Obiectio.

Respons.

Dices, in lege noua etiam esse aliqua præcepta negatiua, quæ interdum requirunt interpretationem, vt non dandi sacramentum indignis, non accedendi ad sacramentum in peccato mortali, & si quæ sunt similia. Respondeo in hac lege, vt supra dixi, non esse præcepta negatiua, vtq; pura, & per se primò, ac directè imposita per posituam prohibitionem. Est tamen aliqua præcepta negatiua consequentia ad alia affirmatiua, vel intimè coniuncta posituæ, & vt sic dicam, affirmatiua institutioni alicuius sacramenti, vel sacrificij, vel alicuius muneris, & tunc negatiuum præceptum per affirmatiuum, in quo fundatur, regulandum est. Et hinc est, vt talia præcepta negatiua interdum sint ad eò intrinsece mala, vt nullam recipiant dispensationem, nec epijkiam. Talisq; est prohibitio facta confessori, ne secretum confessionis reuellet. Nam in hoc præcepto nulla cadit interpretatio, siue intelligatur vt specialiter adiunctum ex voluntate Christi tali sacramento, siue (quod probabilissimum est) tanquam intrinsece consequens ex tali institutione, & necessitate confessionis, vt latè dixi in 4. tom. 3. partis disp. 33. sect. 1. Et hoc exemplum valde confirmat doctrinam datam: nam si admittatur dispensatio, vel interpretatio epijkia in præceptis Eucharisticis non esset difficile illam extendere ad hoc præceptum, quia etiam possunt occurrere grauissimæ causæ, & occasiones pertinentes ad cõmune bonum; in hoc autem admitti nõ potest, vt est certum; ergo neq; in alijs simpliciter latis admittenda est. Sicut etiam ex institutione sacramenti sequitur obligatio non ponendi obicem sacramentali gratiæ, quæ ad eò est intrinsece necessaria, vt oppositum nunquam possit esse licitum per vllam dispensationem, vel interpretationem.

18.
Quando locum habet aliqua interpretatio.

Aliquando verò præceptum affirmatiuum coniunctum alicui institutioni, seu consequens illam, tale esse potest, vt negatiuum præceptum illo fundatum non sit omnino absolutum, & vniuersale tanquam de re intrinsece mala, & tunc quamuis habere possit locum aliqua interpretatio, non tamen propria epijkia, sed doctrinalis, & orta ex præcepto affirmatiuo, in quo illud negatiuum fundatur. Exemplum adhiberi potest in præcepto non communicandi cum conscientia peccati mortalis sine præuia confessione, quod directè affirmatiuum est iuxta superius dicta. Vel melius in præcepto non dandi Eucharistiam indigno, aut furioso, quod reuera fundatur in affirmatiuo

præcepto reuerenter tractandi tale sacramentum. Vnde si hoc affirmatiuum seruetur in aliquo casu sine illa negatione, tunc non obligauit præceptum negatiuum, quia solum obligat quatenus necessarium est ad seruandum affirmatiuum præceptum, & ita illa interpretatio directè est in præcepto affirmatiuo, quæ non est per epijkiam, vt declarauimus. Et aliud exemplum subiiciemus soluendo argumenta.

Primum ergo argumentum contrariæ sententiæ sumptum ex verbis Christi, *Quodcumq; ligaueris, &c.* solum iam est explicando dicta verba, & ostendèdo, sub illa generalitate non comprehendi dispensationem in legibus ipsiusmet Christi, nec illam extensionem esse traditioni Ecclesiæ conformem, nec rationi consentaneam, cum sit contraria stabilitati eiusdem legis Christi. Neq; exempla, quæ afferuntur in secundo argumento de iuramentis, votis, & matrimonio ratio sunt similia, quia cum illa dispensantur, nõ relaxatur aliqua lex diuina, sed materia eius subtrahitur, vt in h. 2. attigimus, & latius in tom. 2. de relig. Et idem dicendum est de dissolutione vinculi inter Episcopum, & Ecclesiam: nam etiam ibi supponitur vinculum humana voluntate contractum, & ex ea parte dissolui potest per voluntatem superiorum, quamuis ad hoc etiam necessaria sit potestas diuina, id est, à Deo concessa. Exemplum autem de matrimonio consummato non admittimus, quia iam habet ex diuino iure naturalis, vel positiuo maiorem firmitatem, quam humani contractus. Vinculum autem solemnissimum professionis religiosæ non habet à iure diuino, sed tantum ab Ecclesiastico speciale firmitatem. Tertium item argumentum ex ratione sumptum facile ex dictis soluitur: nam præcepta positiuæ legis gratiæ sunt paucissima, & per se, & directè non sunt negatiua, sed affirmatiua, quæ ex eodem iure diuino positiuo nõ habent certi certis determinationem, & ideo ad occurrendum casibus occurrentibus quantum pro explicanda obligatione necessarium est, sufficit interpretatio doctrinalis, quæ in Ecclesia pertinet ad clauem scientiæ, & non nocet legi, nec relaxat illam. Quod verò spectat ad institutionem, vel necessitatem medijs non oportuit admittere dispensationem vel exceptionem propter vitanda incommoda priuata, quia non poterat hoc fieri sine maiori incommodo boni communis: & est contra naturam, & firmitatem institutionis, quæ posset illa occasione multum alterari, & perueri.

Ad primum autem exemplum, quod in quarto argumento contra hoc asserbatur de ministro confirmationis, dicendum est, illam non esse dispensationem in institutione diuina, sed potius vel ipsam institutionem diuinam ita factam esse, vel (quod in idem ferè redit) ibi esse factam specialem commissionem Pontifici amplificandi ministerium illud. Et consequenter dicendum est, hoc traditione constare, & inuariari à Concilijs dicentibus, Episcopatum esse ministrum non absolutè, sed ordinariè, vt latius dixi in 3. tom. 3. part. disp. 36. sect. 2. Et idem cum proportione dicendum est in ministro sacramenti ordinis quoad aliquos gradus eius.

Secundum exemplum erat de dispensatione in consecrando pane sine calice. In quo probabilis dico, non esse admittendam talem dispensationem, neque esse posse Ecclesiæ conuenientem, moraliter loquendo, vt in loco ibi citato latius dixi, & ad historiam de Innocentio respondi, & idem de epijkia dixi. Quod si illa exceptio admittenda esset, vt est etiam probabile, declaranda esset per modum interpretationis doctrinalis, non per modum dispensationis, aut exceptionis in lege diuina. Illa verò interpretatio in hunc modum declarari potest. Quia illud præceptum sacrificandi sub duab. speciebus, per se affirmatiuum est, & intrinsece conexum cum institutione talis sacrificij. Vnde prohibitio conficiendi vnã speciem sine altera non est ex speciali præcepto negatiuo iuris diuini

hinc positum, sed pertinet ad ius naturale, supposita institutione, sequiturque mediante generali principio, quod Deo est integrum, & perfectum sacrificium offerendum. Hoc autem principium affirmatum est, & ideo ex se non obligat pro semper, patiq̄ potest interpretationem, scilicet, vt feruetur quantum occasio tulerit, & fieri poterit, & ideo applicatum illud principium ad hoc sacrificium, videtur habere locum interpretationis, quod in casu impotentiae esset illud principium, & consequenter etiam cesset illa prohibitio, seu negatiua obligatio, vtiq̄ non sacrificandi potius, quam in vna tantum specie consecrandi. Quia ibi non amittitur institutio essentialis, sed integralis, & ideo valida est consecratio vnus speciei etiam alia omittatur, & videri possit gratius Deo & hominibus vtilius sic conficere, quam nullo modo Et quantum hoc discursu, si admittatur, videatur sequi talem interpretationem non solum essetiam auctoritate Pontificis, sed vel inferiorum, vel per solam doctrinam, nihilominus tamen quia res est gratissima, & valde dubia, & contra vniuersalem Ecclesiae morem, permittenda non est sine decreto Pontificis, hoc autem modo admissa iuxta probabilem sententiam, & dicto etiam modo declarata, nihil obstat superiori doctrina. Tertium exemplum de residentia Episcoporum pertinet ad interpretationem iuris naturalis, & de illo superius li. 2. sufficienter dictum est.

CAPVT VII.

Vtrum lex gratia sit perpetua, & inuariabilis.

Tribus modis, quantum ad praesens spectat, potest lex aliqua variari, scilicet, per abrogationem, diminutionem, vel per augmentum, & de his breuiter dicendum est, incipiendo ab abrogatione, quoniam ex illa facile caetera constabunt. Et inde etiam explicabitur perpetuitas huius legis, quae solum inquiritur iuxta subiectam materiam. Certum est enim, hanc legem non esse duraturam perpetuo simpliciter, id est, in aeternum, loquendo formaliter, & in se ipsa, quia solum est data pro hominibus viatoribus in Ecclesia militante: Ecclesia a. militans non durabit in aeternum, sed finem habebit in die iudicii, & postea nulli erunt viatores, ergo nec lex ista amplius durare poterit, quia destructa republica, & deficiente eius statu, cessat etiam lex. Dixi autem formaliter & in se ipsa, quia in effectu, seu gratia in aeternum durabit, vt infra declarabo. Hic ergo agimus de propria lege praecipua, & de perpetuitate vsque ad finem mundi, & de abrogatione illi contraria. Hic autem intelligitur quaestio aliter, quam in praecedenti capite, scilicet, in ordine ad Deum, & non in ordine ad homines. Nam de hominibus certum est, nullam variationem ex dictis posse in hac lege facere. Non enim possunt illam augere, quia praecipuum diuinum ferre non possunt, per humana autem praecipua non augeretur lex diuina. Nec etiam possunt illam minuere, cum non possint in illa dispensare, quod minus est, quam partem eius omnino tollere, vnde licet de dispensatione fuerint opiniones, de diminutione nullae sunt. Et a fortiori si homines diminuerent non possunt hanc legem, multo minus poterunt abrogare. Inquiruntur ergo haec in ordine ad Deum, in quo non consideramus nunc absolutam potestatem, sed ordinatam, vel potius actualem institutionem eius, & necessariam permanentiam, seu durationem legis saltem ex immutabilitate diuinae voluntatis, ac promissionis.

Dicendum est ergo, legem nouam perpetuo duraturam esse vsque ad finem mundi, ac subinde nuncquam esse abrogandam donec cesset Ecclesia militans & numerus praedestinatorum in gloria consumme-

tur. Ita docet D. Thom. q. 106. art. 4. & etiam ceteri Theologi, estque res certa, D. Thom. eam probat ex illo Matthaei 24. *Non praeteribit generatio haec donec omnia fiant*, &c. adiuncta expositione Chrysostrami homil. 68. vbi per generationem intelligit, generationem fidelium, id est, Ecclesiam, quae duratura est, donec iudicium veniat, de quo ibi erat sermo. Et est probabilis expositio, quam habet etiam Chrysostr. in imperfecto, & sequitur Theophyl. tamen quia non est certa, testimonium non probat conclusionem de fide. Clarius est promissio Christi Matth. 16. *Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, & portae inferi non praeualebunt aduersus eam*, quibus verbis promittit stabilitatem suae Ecclesiae vsq̄ ad finem mundi non potest autem Ecclesia durare sine lege, nec permanere in eodem statu sine eadem lege. Vt autem non dubitemus hoc fore implendum, promittit Christus Matth. 28. *Ecce ego vobiscum sum, vsque ad consummationem saeculi*. Confirmari hoc potest ex verbis Matthaei 24. *Pradicabitur hoc Euangelium vniuerso orbi, in testimonium omnibus gentibus, & tunc veniet consummatio mundi*. Nam licet Chrysostr. illud intelligat de consummatione excidij Hierosolymitani, communius, & probabilius intelligitur de consummatione mundi, quae futura praedicitur post absolutam praedicationem Euangelij per totum mundum, vt exponunt Hier. Beda, & alij. Intelligendum est autem de praedicatione efficaci, id est, de conuersione totius mundi, vt sup. Diuus Thom. exponit, ad 4. ergo praedicatione Euangelij, & consequenter lex Euangelica duratura est vsq̄ ad consummationem mundi. Verum est, Christum non dixisse, consummandum esse mundum statim, ac fuerit praedictum Euangelium in toto orbe, sed solum non esse consummandum mundum, donec Euangelium in toto illo praediceretur: seu ante consummationem, futuram esse talem praedicationem, vt sentit August. ep. 80. ad Hefichium, hoc a. posset impleri, etiam si multa tempora transitura essent inter vniuersalem praedicationem Euangelij, & consummationem mundi. Et ideo hoc testimonium non est tam efficax, sicut caeter. satis vero in eo significatur a consummata praedicatione Euangelij vsq̄ ad consummationem mundi non esse futuram alterius Euangelij, vel diuinae legis praedicationem.

Secundo probari potest assertio ex alijs locis, in quibus testamentum nouum dicitur aeternum: nam nomine Testamenti, vt saepe diximus, in Scriptura significatur lex: ergo lex noua est aeterna, sicut & testamentum. Assumptum patet in primis ex verbis consecrationis Calicis, *Hic est, &c. noui & aeterni Testamenti mysterium*, nam licet particula illa aeterni in Euangelistis non legatur, Ecclesiastica traditio docet, fuisse a Christo dictam, vt docuit Inn. III. in c. *in Marthe*, de celebrat missarum. Item Paulus Hebr. 13. sanguinem Christi vocat *sanguinem Testamenti aeterni*, & Apocal. 14. vocatur *Euangelium aeternum*, quod sic appellatur, quia post illud non est futurum aliud, vt Anf. & Theod. exponunt. Confirmatur hoc, quia talis est lex: quae sacerdotium: nam si *translatio sacerdotio necesse est, vt legi translatio fiat*, necesse est, vt perseuerante eodem sacerdotio, eadem lex duret, sed sacerdotium legis Euangelij est perpetuum: ergo & lex. Minor habetur ex illo Psal. 109. *Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedec*, & ad maiorem contestationem huius immutabilitatis additur, *Iurauit Dominus & non pœnitēbit eum*, vt ponderauit Paul. ad Hebr. 7. & late exponit Aug. l. 1. contra aduers. legis, & Prophetarum, c. 20. & 18. de ciu. c. 17. vbi declarat hanc perpetuitatem non solum de sacerdotio prout per excellentiam conuenit Christo, sed et de sacerdotio ab illo instituto, quod in Ecclesia permanet ad offerendum sacrificium panis, & vini, quod fuit sacerdotium Melchif. Simile argumentum sumitur ex perpetuitate regni Christi, promissa per Angelum Luc. 1. *Regnabit in domo Iacob in aeternum, & regni eius non erit finis*, & praedicta per Danielelem,

De perpetuitate legis nouae.

Non esse duraturam hanc legem perpetuo simpliciter.

Legem nouam perpetuo duraturam vsque ad finem mundi.

3. Probatur assertio.

cap. 2. In diebus regnorum illorum suscitabit Deus celi regnum, quod in aeternum non dissipabitur. Quod de regno Christi in Ecclesia militante recte exposuerunt ibi Maldon. & Pereira lib. 2. & lib. 8. circa finem, & de eodem aperte loquitur Michæas cap. 4. ubi post promissionem legis nouæ subdit. *Ambulabimus in nomine Dei nostri in aeternum, & ultra, & infra, Regnabit Dominus super eos in monte Sion ex hoc nunc, & vsque in aeternum, Si regnum autem aeternum est, necesse est etiam ut lex sit aeterna, quia non potest regnum manere sine lege.*

4. Obiect.

Statim verò occurrit obiectio, quia etiam lex Iudaeorum prædicta fuit aeterna, & nihilominus explicamus, ibi non significari aeternitatem simpliciter, nec durationem vsque in finem mundi: ergo simili modo poterunt dicta testimonia eludi. Respondetur negando similitudinem, quia longè diuerso modo loquitur Scriptura de hac perpetuitate, ac de illa ut de sacerdotio notauit Aug. q. 124. in Exod. pōderans verbum, *Iurauit Dominus, & non penitebit eum*, nam illo significatur immutabilitas illius sacerdotij, & est contentaneum Paulo ad Hebr. 7. & idem significauit expressius Daniel, addens, *& regnum eius alteri populo non tradetur, & c. 7. addit: potestas eius potestas aeterna, quae non auferetur, & regnum eius, quod non commouetur.* Sed hinc oritur alia obiectio, quia hæc intelligi possunt de regno Christi in cælo, & non in terra. Sic enim exposuerunt locum Danielis Theodor. ibi, & Tertullian. contra Iudæos in fine, & locum Michææ Cyrilli, ibi, in d. & Paul. ita videtur interpretari aeternitatem sacerdotij Christi ad Hebr. 7. Respondeo, vtrumque aperte doceri in illis locis, scilicet, & regnum Christi duraturum in hoc mundo quamdiu mundus durauerit, & non esse cum mundo destruendum, sed in vera aeternitate consummandum. Et simili modo ibi permanebit sacerdotium quoad dignitatem excellentiæ personæ Christi, & quoad perpetuum effectum sacrificij eius, quæ à Paulo ad Hebr. 9. aeterna redemptio vocatur. Et cum eadem proportionem lex gratiæ propriæ, ac formaliter sumpta, ut est lex viatorum durabit vsq; ad finem mundi, ibi autem finietur: nam cum funderetur in fide, & cæremonijs sacramentorum non habet locum extra statum viæ, quia quoad hoc imperfecta est, & ideo euacuabitur cū venerit, quod perfectum est. Eminentiori autem modo dici potest mansura in gratia consummata, & in lege gloriæ, quæ non erit alia, nisi lex amoris, seu voluntas Dei clarè visi, & perfectè dilecti cum aeterna immutabilitate.

5.

Vltimò potest assertio ratione declarari, quia duobus modis potest lex abrogari, scilicet, vel merè negatiuè auferendo illam, vel ferendo aliam, quæ alteram excludat: neutro autem modo abroganda est lex noua, durante mundo. Non quidem primo modo, quia non potest durare in mundo Ecclesia militans sine vlla lege Dei, esset enim hoc contra diuinam prouidentiam, & contra rationem ipsius Ecclesiæ, quia per fidem constituitur, & non potest esse sine sacramentis, per quæ illam fidem profiteatur. Neque etiam posteriori modo: nam vel hæc lex abroganda esset per aliam minus perfectam, & hoc per se est incredibile, & alienum à Christi prouidentia. Vel per aliam perfectiorem, & hoc repugnat perfectioni huius legis: nam pro capacitate status viæ nulla lex potest perfectius coniungere hominem cum Deo, vel per notitiam fidei, vel per dilectionem gratiæ, & charitatis, vel per religiosum cultum, per sacrificium infinitæ dignitatis, & per sacramenta sanctificationis efficacia. Item ex parte Christi non potest expectari lex à sapientiori, vel digniori legislatore lata, neque etiam expectari potest alius mediator inter Deum, & hominem præter Christum, nec alia lex potest perfectius coniungere homines ipsi Christo, aut eos copiosius sanctificare per Christum, quam hæc lex gratiæ. Nam in hac lege iam ipse Christus præfens adest, &

non speratur venturus, sicut in lege veteri, & licet expectemus illum venturum iudicem, inde potius concluditur, inter hanc legem, & Christi iudicium non interuenturam aliam legem. Et propterea tempus huius legis vocatur in Scriptura nouissimum, seu vltimum, 1. Ioan. 2. *Nouissima hora est*, Mich. 4. & Act. 2. quia sc. est tempus vltimæ legis, quæ duratura est, donec transeamus ad statum gloriæ. Dicitur etiam hoc tempus plenitudo temporum ad Gal. 4. quia in eo impleta est promissio Mesaiæ, à quo data est lex cum plenitudine Spiritus sancti ab eodem promissa, & ideo nulla lex superest ab Spiritu sancto expectanda, vt contra aliquos hæreticos explicuit D. Thom. d. ar. 4. ad 2. & 3.

Atque hinc vterius colligitur, secundam mutationem, quæ est per diminutionem non habere locum in hac lege, quia hæc diminutio esset quædam partialis abrogatio: ergo non habet locum in hac lege quia quoad hoc eadem est ratio de tota lege, & de qualibet parte, vt probant omnia adducta in superiori assertionem. Nam perpetuitas simpliciter est promissa, vel prædicta de hac lege, & cum nihil sit exceptum, de omnibus partibus eius intelligenda est, nec potest fieri exceptio sine magno errore, maxime cum nulla sit maior ratio de vna parte, quam de alia. Ratio verò à priori est, quia Christus lator huius legis summa sapientia præuidit, quid esset opportunum hominibus ad salutem, & ad perfectionem eius consequendam: atq; eadem sapientia, & ordinatissima prouidentia ea tantum sua lege præcepit, quæ omni tempore, & loco essent suæ Ecclesiæ conuenientia, & regulariter obseruari possent, & ideo omnia sua præcepta tulit vt aq; perpetua, & immutabilia, quia nunquam futurum erat conueniens illa minuere, vel mutare. Reliquas autem leges, quas interdum mutare oportet, per se ferre noluit, sed Ecclesiæ suæ commisit.

Vnde obiter colligitur, nullam consuetudinem hominum præualere posse contra hanc legem ad abrogandum aliquod præceptum eius, tum quia nec tota Ecclesia potest in tali consuetudine conspirare: nam esset valde turpis, & aliena ab Ecclesiæ sanctitate: & licet contingeret introduci in Ecclesia particulari nõ valeret, iuxta c. vit. cum alijs de consuet. Extra, & in 6. Tum etiam, quia humana consuetudo non excedit vires humanæ voluntatis, seu humanarum voluntatum: non possunt autem omnes voluntates hominum simul sumptæ diuinæ voluntati resistere, vel aliquid renouare eorum, quæ ipse statuit. Eo vel maxime quod etiam lex humana non abrogatur per contrariam consuetudinem, nisi ex tacito consentu legislatoris: non potest autem præsumi, vel fingi Deum propter consuetudinem hominum ita coniuere, vt velit aliquod præceptum suum abrogari. Et ideo merito dixit Aug. 1. 3. confession. c. 8. *Cum Deus aliquid contra morem, aut pactum quorumlibet inbet, & si nunquam ibi factum est, faciendum est, & si omissum est, in statuandū est, & c.*

Vltimò colligitur, certiam etiam mutationem per augmentum alicuius præcepti non habere locum in hac lege diuina. Ratio est, quia à principio habuit totam suam perfectionem. Probat, quia author eius non indiguit discursu temporum, aut experimento ad totam legem suæ Ecclesiæ conuenientem præconciendam: ergo ex parte eius non erat necessaria illa successio in augmento huius legis. Nec etiam fuit necessaria ex parte hominum, quibus lex danda erat, nec etiam ex parte rerum, quia semper futura erat eadem Ecclesia, cum eadem fide, eodem sacrificio, eisdem sacramentis, & eodem regimine, quatenus à iure diuino pender: ergo nulla ratio augmenti in hac lege, vt diuina est cogitari potest. Vnde licet in principio institutionis, Christus Dominus cum successione quadam illam tulerit, vt se captui recipientium accommodaret, prius tamen quam in cælum ascenderet

heret illam consummavit, ritus omnes substantiales sacrificij, & sacramentorum tradendo, vanumq; esset aliud sacrificium, vel sacramentum in hac Ecclesia expectare. Et similiter monarchiam in hac Ecclesia constituit, & omnia præcepta sua in Ecclesia perpetuo obseruanda Apostolis significauit, iuxta illud Matth. vlt. *Docentes eos seruate omnia quacumq; mandaui vobis.*

9. *Obiect.*
10. *Respons.*
Dicēs, saltem in præceptis fidei videtur posse esse augmentum, quia discursu temporum creuit Ecclesia in aliquarum fidei veritatum cognitione. Respondetur. Veritates fidei necessariæ ad salutem semper fuerunt notæ Ecclesiæ Christi, licet circa illas, vel circa alias in eis inclusas, possit esse in Ecclesia magis, vel minus distincta cognitio pro temporum varietate. In quo fortasse summum gradum perfectionis habuit in Apostolis, iuxta ea, quæ traduntur in materia de fide. Tamen licet darentur, aliquod augmentum fieri interdum in Ecclesia quoad cognitionem fidei, nõ propterea auferentur præcepta positiva huius legis diuinæ. Quia nunquam creuit obligatio credendi pluræ, vel pauciora explicitè, prout est necessarium ad salutem: altera verò obligatio credendi aliquid, quæ interdum nascitur, ex sola maiori cognitione, vel propositione fidei, non positua, sed quasi naturalis est, vt supra declarauimus. Atque hoc modo sapientes teneri possunt ad plura credenda explicitè, quam rudes, cum tamen lex gratiæ eadem sit respectu omnium. Denique posset fieri alia obiectio, quia Ecclesia ipsa augetur, & minuitur, & varias mutationes recipit pro diuersitate temporum, vel locorum, cur ergo non idem accidet in lege. Sed hoc difficultatem non habet, quia illa mutatio non pertinet ad ipsam legem, sed ad legis obiectiua, quæ pendet ex libera hominum voluntate, quæ facile mutatur, & præsertim pendet ex diuina gratia, quam diuersis locis, aut temporibus Spiritus sanctus diuidit, prout vult, lex autem pendet ex sola Dei voluntate, quæ eadem semper est in ferendis præceptis huius legis, & ideo licet mutantur mores hominum, lex non mutatur, vt recte Diuus Thomas dicto articulo quarto declarauit.

sumatur pro spiritu gratiæ, quem confert, & ad sua præcepta, vel documenta comparatur: oportet ergo, vt dixi, duas illas partes cum proportione comparare.

Dico ergo primò: Lex gratiæ quoad spiritum gratiæ longè excellit statum legis veteris, etiã quantum ad gratiam, quæ ad illam implendam in illo conferebatur. Probatur: nam in tribus præcipue vel quatuor, excedit quoad hanc partem lex noua. Primò, quia ex vi sui status, & sui proximi legislatoris habet hunc gratiæ spiritum, quia data est per Christum, qui simul fuit redemptor, & legislator, quam prærogatiuam non habuit lex data per Moysem. Dices, Moysem non fuisse authorem illius legis, sed Deum, qui est principalis auctor gratiæ, ergo etiã illa lex dici potest habuisse gratiam ex vi sui authoris, & ratione talis status. Respondetur, negando consequentiam, quia humana natura per originale peccatum facta est indigna omni gratia, & ideo quoad redemptorem præsentem non habuit, non habebat secundum illi statum, vnde gratiam obtineret ad quamcumque legem implendam. Quia iustè Deus decreuerat, nullam gratiam hominibus lapsis dare, nisi propter meritum eius, qui totam naturam redimeret, & ideo omnis gratia, quæ data est ante aduentum redemptoris non erat ex vi illius status, sed ex benigna prouidentia Dei per anticipatam solutionem meriti Christi præuili. Et ob hanc causam non satis est, quod Deus esset author legis, & gratiæ, quia ad legem dandam non erat necessarium meritum redemptoris, sicut semper fuit ad collationem gratiæ. Lex autem gratiæ lata est ab ipso redemptore, qui iam pretium omnis gratiæ persoluit, & ideo hæc lex speciali modo habet sibi coniunctum spiritum gratiæ, quo cultores eius iustificantur, & vires accipiunt ad ipsam implendam. Et hanc differentiam maxime intendit Paulus in suis Epistolis ad Romanos, ad Galatas, & ad Hebræos.

Et hinc sequitur secunda excellentia huius legis, quia spiritus gratiæ abundantius, & copiosius in illa confertur, quam daretur ante Christi aduentum, vt supra probatum, & declaratum est, intelligendum est enim ex vi status, & quasi ordinariæ legis, & sic est differentia clara in Scripturis, vt ex consequentibus constabit. Hoc verò non impedit quominus aliquibus hominibus singulariter electis Deus tunc contulerit abundantiam spiritus, vt per se constat. Tertia excellentia est, quia in hoc statu confertur gratia non tantum ex opere operantis, sed etiam ex opere operato, idque non vno tantum modo, sed septem, per septem sacramenta, quæ sunt veluti septem perennes fontes gratiæ Christi, de quibus Ilias capite duodecimo prædixit, *Haurietis aquas de fontibus Saluatoris*; vbi notat Hieronymus positum esse nomen IESV; ne putaretur alium esse præter eum, quem Gabriel Virgini prænuñciauit. Ipse autem per fontes Saluatoris doctrinam Euangelicam intelligit, in qua lex gratiæ continetur, & ita in idem recidit, quia magna pars legis Euangelicæ est de Sacramentis. Et quidem illa satis commodè dicuntur fontes gratiæ, & saluatoris, quamuis tota etiam lex, & doctrina Euangelica possit dici fons gratiæ, propter abundantiam gratiæ in ea promissam, iuxta verbum Christi Ioannis quarto, *Qui biberit de aqua quam ego dederò ei, & cetera, si t in eo fons aque salientis in vitam æternam, & capite septimo, Qui crediderit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre eius exibunt aqua viua.* Hoc autem dixit [exponit Ioannes] de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum. In lege autem veteri nulla gratia dabatur ex opere operato, vt supra dictum est, & si aliqua dabatur ad imitationem eius, erat in vno tantum sacramento, & solum pro paruulis, & quasi ad subueniendum virginti necessitati, ideoque non ex speciali priuilegio illius legis, sed ex generali prouidentia Dei erga genus humanum à principio suilapsus.

CAPVT VIII.

Virum lex noua sit perfectior veteris

De perfectione legis nouæ.
Hanc comparisonem latè explicuit D. Thomas 1. 2. tota q. 107. vbi moderni Scriptores multa etiam de illa tradunt, & plura Soto in 4. d. 2. quaest. 1. ar. 4. & Salmer. tom. 5. in Euangel. tract. 1. & super epist. ad Romanos cap. 3. disp. 20. Bellarm. lib. 1. de verbo Dei, cap. 18. copiosius Barradas tomo 1. lib. 1. per sexdecim prima capita. Si vero considerentur ea, quæ de vtraque lege hæcenus tractauimus, in eis fere omnia continentur, quæ ad præsentem comparisonem pertinent. Et ideo breuiter suppono, quod D. Thom. supra tractat art. 1. has duas leges esse distinctas, quod in lib. 1. à nobis probatum est, & ex dictis in his duobus ultimis est satis declaratum. Deinde suppono, legem nouam esse perfectiorem veteri, quod est de fide certum: nam id satis aperte docet Paul. ad Hebr. 7. 8. & 9. & satis colligitur ex Ierem. 31. Vt autem declararetur, in quo hic excessus consistat, distinguenda sunt in lege gratiæ illa duo, quæ D. Thomas q. 106. ar. 2. distinguit, scilicet, propria præcepta, seu documenta, & spiritum gratiæ, & virtutis ad illa implenda, quæ duo etiam sunt data hominibus tempore legis veteris, & ideo, vt rectè fiat comparatio debent leges illæ vt præceptiua inter se, & gratiæ, item inter se conferri, alioqui non erit formalis, & proportionata comparatio. Et ideo cenſeo, non satis explicari hunc excessum, dicendo, legem gratiæ esse perfectiorem, quia per antonomasiam significat spiritum gratiæ, qui perfectior est, quam lex vt præcipiens: nam hoc modo lex gratiæ etiam est perfectior se ipsa, si

2. *com. us.*

Obiect.

Resp.

3. *Excellentia legis nouæ.*

plus. Ac denique etiam illa gratia minus perfecta erat quam ea, quæ pro simili remedio in lege noua confertur.

4. *4. Excellentia à Soto addita.* Quartam excellentiam addidit Soto supra in sex-
ta, & septima excellentia legis gratiæ, quas ipse ponit, nimirum, quod in hac lege gratia constituitur absolutè, & simpliciter Dei filios adoptiuos, & ideo absolutum, & completissimum nomen gratiæ meretur, quod (inquit) gratiæ legis antiq[ue] in hac sublimitate non comperebat, quia non plene, & perfectè merebantur iusti illius t[em]poris nomen filiorum Dei. Quæ prærogatiua legis nouæ probat ex Paulo ad Rom. 8. dicente, *Non accepisti spiritum seruitutis in timore, sed accepisti spiritum adoptionis Dei, & ad Gal. 4. Cum essemus paruuli sub elementis mundi huius eramus seruitutes, at ubi venit plenitudo temporis misit Deus filium suum factum sub muliere, factum sub lege, ut adoptionem filiorum reciperemus.* In quibus locis significat Paulus adoptionem filiorum esse propriam prærogatiua legis nouæ: cui consonat illud Ioann. 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri, qui credunt in nomine eius, & ex Deo nati sunt* quod est proprium legis nouæ: in qua, & fides Christi explicata, & natiuitas spiritalis per Baptismum omnibus iniungitur. Vnde sancti Patres, Chryf. Ambro. Theophyl. & Aug. his locis, & alij, quos refert Barradas tom. 1. lib. 1. cap. 7. & Leon. Castro in illa verba I. sai. 1. *Filios enutriui, & exaltati, dicant, Iudeos nõ propriè, sed figuratè tantum interdum vocari filios Dei, quod Castro ipse sequi videtur sine illa interpretatione.*

5. Veruntamen licet sensus istorum authorum catholicus sit, modus loquendi vitandus est, vt notant Barradas supra & Medin. 1. q. 107. art. 1. Vafq. d. 183. c. 2. Sit igitur certum iustos veteris Testamenti fuisse verè iustos, & sanctos, vt passim Scriptura eos nominat: imò Paulus ad Rom. 4. Abraham proponit tanquam exemplar iustificationis, quæ fit per veram iustitiam, & gratiam. Et ad Hebr. 11. seriem refert insignium iustorum, & qui ante legem, & sub lege fuerunt & incipiens ab Abel, dicit, *per fidem testimonium esse sub sequutum, quod esset iustus.* Vnde fit, gratiam datam sub lege, fuisse etiam veram gratiam eiusdem rationis cū gratia, quæ in nouo Testamento datur, sicut & gloria quam nunc habent Sancti vtriusque Testamenti eiusdem rationis existit. Ex quo vterius concluditur gratiam contulisse antiquis iustis veram adoptionem, quia hæc filiatio intrinsecè sequitur ad veram sancti ficationem per gratiam. Item quia etiam illa gratia habebat adiunctam repromissionem æternæ hereditatis, vt testatur Paulus ad Hebr. 11. per quam promissionem consummatur adoptio. Atque ita passim Scriptura vocat illos iustos filios Dei, Sapient. 12. & 16. Deut. 32. & alijs similibus locis. Nec possunt hæc per figuram tantum, seu metaphoram exponi, cum Scriptura possit propriè intelligi, imò cum sermo historicus, & dogmata fidei proponens verborum proprietatem requirat. Neque etiam obstat, quod nomen filiorum Dei interdum tribuatur toti populo Iudeorum, in quo erant multi improbi, quia vfitatū est in Scriptura, totam communitatem vocare à maiori, vel meliori parte. Vel etiam ita appellantur, quia hoc profitebantur, & illud consequi poterant, si per eos non staret. Vnde expresse Paul. ad Rom. 9. loquens de Israelitis fratribus suis, ait, *Quorum adoptio est filiorum, & gloria.* Itaq[ue] certissimum est, gratiam datam in lege veteri fuisse simpliciter, & absolute gratiam, tū quia gratis dabatur, tum etiam quia gratum & acceptum Deo homines reddebat. Et consequenter est et certum, iustos illius temporis fuisse absolutè, & simpliciter filios Dei adoptiuos, quia iam accepti erant ad regni hereditatem, quam postea suo tempore affecuti sunt.

6. *Cur Patres antiqui dicantur ha-* Dicuntur autem nihilominus illi Patres antiqui habuisse statum seruorū, propter tria præcipuè. Primò propter onera legis, vt testatur Augustin. contra

Adimantum cap. 16. dicens, *In veteri Testamento erant tres statum onera seruorum.* Idem habet Chrysof. ad Roman. 8. seruorum, homil. 14. dicens, *literam legis vocari spiritum seruitutis, & rationem reddens subiungit, Etenim supplicia illos è vestigio excipiebant, & merces statim sequebatur, & car. Atq[ue] hoc manifestè voluit Paul. ad Galat. 4. dicens quanto tempore heres paruulus est, nihil differt à seruo, cum sit Dominus omnium vsque ad præfinitum tempus à Patre, sic & nos, cum essemus paruuli, & c.* In qua similitudine aperte supponit Israelitas fuisse filios Dei, paruulos a quo ad imperfectionem status, & ideo instar seruorū legem accepisse, sub qua custodirentur tanquam sub pædagogico, sicut capite tertio in fine dixerat, legem fuisse pædagogum illius populi, pædagogus enim nõ solet dari seruo, sed filio paruulo. Atque hinc sequitur secundum, in quo ille status seruitutis consistebat, scilicet quia homines sub lege viuentes, quantum erat ex vi eius, ducebantur spiritu timoris, qui est spiritus seruorum potius, quam amoris, qui est spiritus filiorum. Et hoc maxime intendit Paul. in dicto loco ad Rom. 8. cum dicit, *Non accepisti spiritum seruitutis in timore, sed accepisti spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba Pater, vbi bene ita exponit Anf. & idem sensit Augustinus, vbi cumque distinctè legem veterem, & nouam per amorem, & timorem quam esse breuissimam, & certissimam differentiam dixit lib. contra Adimantum cap. 17. & lib. 1. de moribus Eccl. c. 28. Pertinet etiam ad hunc spiritum seruitutis, quod lex illa inducebat ad sui obseruationem propter retributiones t[em]porales, quasi propter mercedem seruilem, vt Chrysof. supra ponderauit. Et in de etiam timor fiebat magis seruilis, quia erat magis de amissione temporalium bonorum, & de penis temporalibus, quas ex comminabatur, quam de penis æternis.*

7. *Tertia conditio illius seruilis status addi potest, quia tunc gratia non introducebat in regnum cælorum, nec aperiebat ianuam regni, durante statu illius legis, vt declarat Paul. ad Hebr. 9. & 10. Propter quod dixit Hieronym. epist. 120. ad Dardanum, sanguinem Christi clauem esse Paradisi, & Cyrillus 10. Theauri cap. 4. ait, Christum de se dicere, Ego sum ostium, quia per ipsum naturam nostram nouum iter facere docta est, & quasi per portam quandam celos ingreditur, & alia tradit D. Thom. 3. p. q. 49. art. 5. vbi id explicuimus, & latius disp. 42. illius tom. Sicut enim paruulus, quando non est aptus, vt in hereditatem introducatur, dicitur esse quasi seruus, ita iusti illius temporis, siue viuentes, siue iam mortui sub lege dici possunt fuisse in quodam statu seruitutis, quia pro tunc non erant apti ad æternam hereditatem ad eundem. Et hanc maxime rationem considerauit Soto, vt aded diminueret rationem, vel perfectionem illius gratiæ, & filiatiõis, vt hæc nomina illis absolutè denegauerit. Quia cum gratia faciat hominem acceptum ad gloriam, illa, quæ non facit vndique acceptum pro aliquo statu, videtur esse gratia secundum quid. Et re vera potest hæc quarto loco poni inter differentias vtriusque Testamenti, & eorum gratiarum, non tamen cum illa exaggeratione. Quia gratia Testamenti veteris et faciebat simpliciter acceptum ad hereditatem æternam, & de se tollebat omne personale impedimentum gloriæ, tam proueniens ex peccato actuali, quam ex originali, vt erat proprium talis personæ: non tollebat a. impedimentum, proueniens ex lapsu totius naturæ, pro qua nondum erat satisfactum. Hoc a. impedimentum erat veluti extrinsecum & ideo non minuebat rationem, & perfectionem gratiæ in se spectatæ, & multò minus poterat conflictere analogiam in gratiæ nomine, & ideo negari non potest, quin illa simpliciter fuerit, & appellari debeat gratia. Et idem est de filiatiõne, quia dilatio temporalis hereditatis ex aliquo defectu extrinsecò, vt incidentario, proueniens non minuit veritatem filiatiõis adoptiæ, neq[ue] appellationem eius. Nam etiam nunc*

hunc iustus, qui vel nondum plene satisfecit pro mortalibus peccatis, aut venialia habet peccata, secundum præsentem statum non est aptus ad introitum regni, & si in illo moriatur, decinebitur, & purgabitur, priusquam hereditatem accipiat, & nihilominus simpliciter est filius Dei adoptiuus, etiam si illud impedimentum sit magis personale, ac proprium, quam esset olim impedimentum totius naturæ.

8. *Ecce Pauli ex dictis explicatio.* Loca igitur citata ex Paulo ex dictis satis explicata sunt, quia in loco ad Romanos non adoptionem secundum se spectatam, sed vt coniunctam spiritui adoptionis, & filiorum ponit vt specialem prærogatiuam noui Testamenti. In loco vero ad Galat. non de substantia, vt sic dicam, filiationis, sed de statu, seu conditione seruili loquitur, imò expressè affirmat, filiationem adoptiuam Dei fuisse in veteri Testamento, statum vero fuisse puerorum, & seruituris. Et in eodem sensu dicit ibidem, nos nunc accepisse adoptionem filiorum, vtique coniunctam cum statu, & spiritu filiorum, in quo clamamus Abba Pater. Et in eodem sensu concludit de iusto; *Itaque iam non est seruus, sed filius*, scilicet, quoad statum, & spiritum seruitutis: nam quoad substantiam non potest iustus non esse seruus Dei. Et eodem modo potest exponi locus Ioannis, ab initio enim mundi data est hominibus potestas, filius Dei fieri, tamen per Christum data est peculiari modo quoad statum, & quoad spiritum, licet hic locus aliter possit etiam exponi, vt statim dicam.

9. *Exponitur per Patres.* Patres autem, qui interdum dicunt, illam antiquam filiationem fuisse figuratam, piè possunt exponi, vt solum id dixerint propter imperfectionem illius status. Vel fortasse melius in populo Israelitico distingui potest duplex filiatio, sicut duplex iustitia. Vna legalis, altera spiritualis. Vna ex lege, altera in lege, vel sub lege. Prior consistit in promissione, & quasi adoptione illius populi ad Israeliticum regnum in terra promissionis sub peculiari cura, & protectione Dei, prout eleganter describitur à Dauit Psal. 77. & Psal. 104. & 105. Hæc ergo merito dicitur filiatio figuralis, & de hoc loquuntur Chrysost. & Theophyl. & Oecumeni. super dicta loca Pauli & Ioan. & Cyrill. lib. 1. in Ioan. cap. 14. Qui tamen non negant in eisdem Iudeis filiationem spiritualem per gratiam, sed illam ibi non commemorant, quia non erat ex lege: imò quia illam habebant ad legem gratiæ vt sic pertinebant, vt supra ex Augustino diximus, & accommodatè ad hoc explicat lib. 2. contra duas epistolas Pelagian. cap. 4.

10. *Conclusio.* Dico secundò: Lex noua etiam quoad præcepta, & documenta longè perfectior est lege veteri. Conclusio est communis, & eodem modo certa, vt sumitur ex eisdem locis ad Hebræos 7. & sequentibus, & ex diuerso modo, quo vbique Paulus loquitur de lege, & de Euangelio. Hic autem excessus perfectionis legis nouæ in multis consistit, quæ ex omnibus tractatibus in hoc libro, & præcedenti facile colligi possunt, discurrendo per causas, effectus, & proprietates vtique legis. Primò ergo perfectior est lex noua in fine, quia licet vtique lex ordinauerit homines vltimatè ad felicitatem æternam, tamen lex noua immediatius, plenius, & efficacius. Vnde etiam excedit in fine proximo, quia totus finis huius legis est maximè spiritualis, scilicet, destructio peccati, & perfecta sanctificatio, & cum Deo coniunctio: lex autem vetus proximè versabatur magna ex parte circa temporalia, & intendebat felicitatem, & pacem externam rei publicæ, cum iustificatione etiã legali, quantis per hæc remotè, & modo imperfecto intenderet spiritualem finem. Atque huc spectat, quod lex noua est finis veteris, vt infra dicam.

11. *Secundus excessus legis.* Secundò excedit lex noua ex parte efficientis: nam lex vetus per Moysen, noua autem per Christum Deum hominem data est. Quam exaggerat Paulus

ad Hebræos 2. considerans illam legem non tantum vt datam per hominem, sed etiam vt datam per Angelos. Quando enim Christus melior est Angelis effectus (vt idem dixerat cap. 1.) tantò sermo, & lex Christi dignior est sermone Angelorum, & lege per illos data. Dices vtique legis Author est Deus, Angeli verò, & Moyses tantum fuerunt organa. Respondeo, ex hac parte inueniri quandam æqualitatem, prærogatiuam autem legis nouæ esse, quod non solum est a Deo, vt Deus est, sed etiam vt est homo, vnde etiam habet, vt non solum sit data per Christum vt promulgatorem, sed etiam vt legislatorem per voluntatem humanam. Et ita hæc lex quasi duplici titulo est diuina, scilicet, quia est à voluntate diuina, per essentiam, & alia voluntate Dei per communicationem idiomatum, seu deificata per vnionem hypostaticam. Ex quo mirum in modum augetur dignitas huius legis, saltem extensiuè per plures respectus moraliter dignificantes. Et non parum auget hunc posteriorem respectum, quòd proximus author huius legis simul fuit redemptor illorum, qui legem tradebat. Nam ex his omnib' titulis maior quædam obligatio oritur, quæ ex alia lege Dei per puras creaturas tradita, quod significauit Paul. in verbis illis ad Hebr. 2. *Si enim qui per Angelos factus est sermo, & c. quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem, quam cum initium accepisset narrari per Dominum: ab eis, qui audierunt, in nos confirmata est.* &c.

Textio excedit lex noua ex parte materiæ, seu ex rebus traditis, ac præceptis. Quæ differentia colligi potest in primis ex legislatoris excellentia, siue lex noua ad Christum, & vetus ad Moysen, vel Angelos conferantur, siue vtique ad Deum. Nam per se verisimile est, altiore doctrinam, & legem voluisse Deum tradere per filium, quam per ministros, vt notauit Ribera circa dicta verba Pauli ad Hebræos 2. & idem significauit Paulus cap. 1. dicens, *Multis modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis, nouissime loquutus est nobis in filio*, &c. Deinde idem ostendi potest discursu facto superius circa materiam legis nouæ. Si enim spectemus materiam fidei, longè perfectior fides in hac lege præcepta est: nam in ea sunt reuelata profundissima Dei mysteria, tam vt Deus est, quam vt est homo, quorum explicita fides toti Ecclesiæ commendata est: in lege autem veteri, & pauciora mysteria sunt communiter reuelata, & fides implicita illorum ad salutem sufficiebat. Et ideo inter alias causas interdum vocat Paulus legem nouam legem fidei, vel fidem, veterem autem vocat legem factorum, vel legem simpliciter, vt ad Roman. 3. & ad Galat. 3. quia lex noua abundat mysterijs fidei, & in illa maximè fundatur, licet aliqua etiam opera præcipiat: vetus autem lex abundabat præceptis operum, licet aliquam fidem simul exigeret. Deinde in materia morali licet sit quædam æqualitas quoad substantiam (vt sic dicam) præceptorum moralium sexcedit tamen lex noua in maiori eorum declaratione, & exacta intimatione, & præterea quia consulit multa, quæ ad perfectiorem obseruantiam illorum pertinent. Denique in materia cæremoniali infinitus (vt sic dicam) est excessus, tum ratione sacrificij infiniti valoris, tum ratione sacramentorum continentium gratiam Christi, quæ omnia satis supra explicata sunt.

Quarto excedit etiam lex noua ex parte formæ, quia non est scripta in lapidibus, vel membranis, sed in mentibus, & cordibus hominum, per verbum proprium ipsius Dei hominis, cooperatè Spiritu sancto per abundantiam spiritus, & interioris illuminationis, vt supra latè declaratum est. Et ad hunc excessum pertinet differentia promulgationis: nam promulgatio suo modo pertinet ad complementum sensibilibus formæ legis. Excessit autem promulgatio legis nouæ: Primò in prodigijs, & signis quibus facta est: nam omnia indicabant plenitudinem Spiritus sancti, & amoris,

Obiect.

Respons.

12.

Terminus excessus legis nouæ.

13.

Quartus excessus legis nouæ.

amoris, cum in promulgatione legis veteris omnia signa fuerint timoris, & terroris, quibus ostensa est diuersa qualitas, & perfectio vtriusque legis, vt Sancti expendunt, quos in superioribus satis citauimus. Secundo excessus promulgatio legis nouae in loco, quia vetus in deserto, & in monte quodam, priuato populo data est. Noua vero in ciuitate regia, & in metropoli, vt sic dicam, fidelis populi, qui tunc erat, congregatis diuersarum rationum hominibus praedicari coepit, & postea per vniuersum mundum consummata est. Vnde tertio considerari potest excessus in modo, quia lex vetus in vno tantum sermone, illi populo proprio, tradita est, non vero cum dono linguarum, vt simul inciperet praedicari omni nationi, quae sub caelo est.

14.
5. Excessus
August.

Quinto excedit lex noua in virtute, & efficacia sanctificandi, quam differentiam vbiq; tradit Augustinus, tanquam praecipuam, & virtute continentem ceteras, vt patet ex toto libro de spiritu, & litera, & lib. 1. de gratia Christi, c. 19. & lib. de natur. & grat. ca. 57. & libro de continent. c. 3. & alijs innumeris locis. Communiter autem explicatur hic excessus magis ex parte gratiae, quam ex parte legis, vt praecipuae. Verum tamen licet hoc redundet etiam in perfectionem ipsiusmet legis, quia coniunctio cum gratia pertinet ad excellentiam eius, & ad facilitatem, & suauitatem, vt infra dicam: nihilominus lex noua vt praecipua participat in suo genere quandam gratiae efficaciam, maxime ratione sacramentorum, quae praecipit, & promissionum, quas includit, quam virtutem lex vetus non habuit, vt supra late declaratum est.

6. Excellentia.

Vnde huc etiam spectat sexta excellentia legis nouae in promissionibus, quia sunt maxime spirituales, & de bonis aeternis, cum tamen in lege veteri fuerint temporales, quae differentia frequens est in Theologis, & Patribus, supra tamen explicata est, vbi eos allegauimus. Et huc etiam referenda est septima differentia in comminationibus, quae in lege veteri ordinariè erant de supplicijs temporalibus, & corporali morte, raro autem fiebat explicata comminatio aeternae poenae. In Euangelio autem è conuerso, vt ostendunt illa verba Christi, *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed potius timere eum, qui potest corpus & animam perdere in gehenna*, Matth. 10. Denique ad hoc caput pertinet differentia vtriusque legis in modo inducendi subditos ad sui obseruationem: nam lex vetus per timorem valde seruilem, & quasi humanum, lex autem noua maxime per amorem homines inducit, non omisso timore altioris ordinis, magisq; diuinito. Quae excellentia circa priorem assertionem huius capituli satis declarata est.

Septima.

8. Aua.

15.
9. Excell.

Nonò excedit lex noua veterem in proprietate vniuersalitatatis ex parte locorum, & personarum, quia lex vetus pro solo Iudaeorum populo: noua vero pro omnibus hominibus, & vniuerso orbe data est: vtriusque enim in superioribus ostensum est, & constat, vniuersalitatem legis ad eius excellentiam pertinere. Similis est decima excellentia sumpta ex alia proprietate immutabilitatis, ac perpetuitatis huius legis. Nam licet lex vetus prius data sit, quam noua, illud tamen nec ad excellentiam pertinet, nec est signum eius, quia imperfectiora solent esse generatione priora, sicut dispositio praecedit formam, atque ad hunc modum praecessit lex vetus nouum. At vero perpetuitas rei postquam in suo esse producta est, ad perfectionem eius pertinet. Et hoc modo excelluit lex noua supra veterem, vt in superioribus late explicatum est. Ad diem etiam potest vnde decima excellentia ex alia legis Dei proprietate, quatenus immaculata dicitur. Nam licet haec proprietates etiam in lege veteri inuenta fuerit, maiori tamen perfectione in noua, quia sicut vtraque fuit sancta, & spiritualis, & nihilominus lex noua est sanctior, & spiritualior, vt ex omnibus dictis satis constat: ita licet vtraque sit

Vndecima.

immaculata, nihilominus noua potest esse purior, & magis immaculata. Constat autem hic excessus in duobus. Primo quia nullam permissionem, vel dispensationem concedit in his, quae recte rationi non consonant, sicut lex vetus interdum faciebat. Secundo in consilijs perfectionis, praesertim virginitatis: nam in lege veteri quodammodo praeferebatur coniugium virginitati, quia homines illius status procreationi filiorum praecipue vacabant: in hac autem lege praefertur virginitas tanquam aptior ad vacandum Deo & ad perfectionem animae obtinendam, quae per hanc legem maxime intenditur, ideoq; purior, & immaculatiores est.

Duodecima excellentia legis nouae sumitur ex alia proprietate, quam illi tribuit Christus Matth. 11. *dicens, Iugum meum suauis est, & onus meum leue*, è contrario vero lex vetus adeo onerosa fuit, vt de illa dixerit Petrus Actor. 15. *Quam nec nos nec Patres nostri portare potuimus*, & pluribus alijs testimonijs hanc differentiam confirmat Cyprian. lib. 3. ad Quirinum ca. 119. Nihilominus tamen non caret aliqua difficultate: haec duae leges videntur in hoc se habere tanquam excedens, & excessum, & non est facile iudicare, quae simpliciter excedat in onere, & difficultate. Si enim consideremus externa opera, & corporalem laborem, ac erer citationem, sine dubio fuit multo onerosior lex vetus, quia plurimas caeremonias sacrificiorum, sacramentorum, & aliarum obseruantiarum praecipiebat, & praecipue circumcisionem carnis, quae valde erat auferata. Item lex zelotipiae, & similes valde difficiles erant: lex autem noua ex his exterioribus pauca praecipit, praeter ea quae sunt legis naturae, vt constat ex dictis, & notat Aug. ep. 118. & 119. cap. 19. & 15. contra Faust. c. 13. At vero ex interioribus actibus multa praecipit difficiliora, vt notat D. Thom. qu. 107. artic. 4. vbi fatetur, praecipua nouae legis quoad hanc partem esse grauiora. Reddit autem rationem, quia lex noua expresse prohibet interiores animi motus, quod non ita expresse lex vetus faciebat, & licet aliquando prohiberet, non puniebat. Sed si quis recte consideret, hic excessus non erant in rebus praecipitis, vel prohibitis, sed in modo. Nam lex vetus etiam prohibebat concupiscentiam, & praecipiebat dilectionem, proximi absolute, siue esset amicus, siue inimicus, vt supra notatum est, ac denique praecipiendo totam legem naturalem, consequenter vetabat quicquid illi contrarium est, vt sunt etiam actus interni. Quia vero lex noua expressius prohibuit iram, odium, concupiscentiam, etiam per solum desiderium internum, ideo ex hac parte dicitur quodammodo grauior, & in hoc sensu loquutus est D. Thomas, & ita etiam exposuerunt Lyran. in praefat. ad Euangel. & Abulen. Matth. 11. qu. 68. & Chrysostom. in Imperfecto hom. 10. in Matth. & sumperunt ex August. 19. contra Faustum cap. 23.

Vltra hanc autem difficultatem videtur esse alia maior in lege noua ex aliquibus actibus internis, & alijs externis. In internis quidem, quia praecipit credere altiora mysteria, & longe difficillima, vt Trinitatis, Incarnationis, & Eucharistiae. Et ex hac parte exterior vsus Sacramentorum est longe difficilior, quia postulat magnam fidem, & sanctitatem, & dispositionem ad illam in quo specialis difficultas est in conuenienti vsu Eucharistiae. Deinde in sacramento confessionis magna quaedam difficultas inuenitur: nam valde repugnat naturae, vt per se constat. Praeterea in dissolubilitate matrimonij inuenitur haec lex grauior, & in absoluta prohibitione vsurarum. Denique quo magis eradicat omnia vitia, eo difficilius impleri potest. Verum tamen haec omnia eandem habent responsionem, fatemur enim ex parte actuum interiorum, & aliquorum exteriorum, quatenus ab interioribus pendunt, hanc legem esse difficiliorum, non enim poterat esse perfectior, quin esset difficilior homini secundum suam naturam spectato.

Tamen

Tamen quia hæc lex secum affert spiritum gratiæ, & charitatis; ideo respectu huius status est suauior, & facilior, quam lex vetus esset respectu suorum subditorum. Et hoc modo dixit Ioann. 1. canonica c. 5. *Mã data Christi non esse gratia, vt iij amant, vt dixit Aug. de natur. & grat. cap. 69. quia omnia sua, & immantia, facilia & prope nulla efficiunt amor, vt idem Aug. dixit sermon. 48. de Tempore, & ita etiam hoc explicuit Hilar. canon. 11. in Marth. & optime Auſtor imperfecti Hom. 28. in Marth.*

Auguſt.

Hilar.

Auſt. imper

ſed.

18.

17. Excellen

ſia.

14. Excellen

Decimo tertio excedit lex noua veterem, quia est finis illius, & vetus fuit dispositio, seu preparatio ad nouam, iuxta illud ad Rom. c. 10. *Finis legis Christus, & ad Gal. 5. dicitur Lex fuisse pædagogus præparans ad Christum, & sic dixit Augustinus lib. 1. de gratia Christi, c. 19. Lex data est, vt gratia quaereretur.* Deinde hinc nascitur decima quarta prærogatiua legis nouæ: nã vetus fuit figura nouæ, quia omnia illa sacramenta fuerunt vmbra futurorum, vt ait Paulus. Vnde è conuerso lex noua comparatur ad veterem tanquam veritas ad vmbra, iuxta illud, *Veritas per Christum facta est.* Et sic etiam dixit Aug. 16. de Ciuitate, cap. 26. *vetus Testamentum obumbrasse nouum, & in hoc omnia resonare nouitatem. Imo ideo (inquit) illud dicitur vetus, quia est occultatio noui, & hoc nouum, quia est veteris reuelatio.* Et hinc etiam dicitur lex noua fuisse contenta in veteri, vel tanquam in imaginè, & figura, vel tanquam in semine, vt explicuit D. Thom. dicta qu. 107. art. 3. ex Gregor. hom. 6. in Ezechiel. & Aug. 19. contra Faustum, cap. 18. *Alia vero ratione dixit Victor. Antiochenus ad cap. 4. Marci, In noua lege veterem teneri inclusam, & ideo vbi noua non est, veterem locum habere non posse.* Dicitur enim lex vetus esse in noua tanquam in suo complemento, & quia quæ in illa erant in figura, in hac sunt in veritate, & quia

quod illa inchoauit, hæc perfecit. Vnde etiam dixit Aponius lib. 5. in Cantic. circa id, *Tenuit eam, & c. lex hæc est Ecclesiam, gratia generat.* Hinc denique dicitur lex noua impleuisse veterem, quia quidquid per illam promissum, & adumbratum est, in noua est impletum, & quia per nouam legem vetus antiquata est, quia tempus eius iam erat impletum, & eius vtilitas iam cessauerat, vt D. Thomas supra explicat art. 3. Ex quibus etiam licet colligere, in lege noua excellentius inueniri, quam in veteri, illas perfectiones diuinæ legis quas ponit Dauid Psalm. 18. *Lex Domini immaculata, conuertens animas, &c.* vt late explicuit Lyran. dicta Præfatione ad Euang. Denique si spectentur conditiones legis, quas alias posuit Iſidor. scilicet, quod sit honesta, possibilis, loco, temporiq; conueniens, vtilis necessaria, perspicua, ac breuis, in omnibus inuenitur hæc lex summe perfecta, & non solum legem veterem, sed omnem etiam aliam, quæ prudenter cogitari possit, antecellere. Quamobrem etiam ipsi Hebræi veritatem hanc agnouerunt, vt intelligi potest ex Paulo Burgen. in addit. ad Hebr. 1. vbi refert Glosam Hebræi cuiusdam super id Ecclesiastes 1. *Omnia vanitas, dicentem, Omnis lex, quam addidimus in presenti tempore, vana est respectu legis Mosaicæ.* Nam licet suo tempore vtilis fuerit, cum tamen saluare homines nõ posset, nec ad Beatitudinem introducere, vana esset, nisi per CHRISTVM completeretur, qui & sanguine suo ianuas cæli aperuit, & inſtituit nobis viam nouam, relicta lege gratiæ, per quam illam consequi, & in Sancta Sanctorum æternæ beatitudinis introire valeamus.

FINIS LIBRI DECIMI.

Suarez: De Legibus.

PPP

INDEX

211

SVARE Z
D. V. 3

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.